

**UNIVERSITATEA DE STAT DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT
DIN MOLDOVA**

**FACULTATEA PROTECȚEI PAZĂ ȘI SECURITATE
CATEDRA PROTECȚEI PAZĂ ȘI SECURITATE**

**ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE A MOLDOVEI
FACULTATEA ECONOMIE GENERALĂ ȘI DREPT
DEPARTAMENTUL DREPT**

Valeriu CUȘNIR

Andrei NASTAS

**PARTICULARITĂȚILE CALIFICĂRII JURIDICE
A INFRAȚIUNILOR ECONOMICE
(CURS UNIVERSITAR)**

CHIȘINĂU 2019

Lucrarea este recomandată spre publicare de Senatul USEFS (proces-verbal nr.2, din 03 octombrie 2019).

Recenzenți:

Radion COJOCARU, doctor în drept, conferențiar universitar

Sergiu CERNOMOREȚ, doctor în drept, conferențiar universitar interimar

Corectura: Natalia CIOBANU, master în filologie, doctorandă

CUȘNIR Valeriu, doctor habilitat în drept, profesor universitar

NASTAS Andrei, doctor în drept, conferențiar universitar

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Cușnir, Valeriu.

Particularitățile calificării juridice a infracțiunilor economice : (curs universitar) / Valeriu Cușnir, Andrei Nastas ; Univ. de Stat de Educație Fizică și Sport din Moldova, Fac. Protecție Pază și Securitate, Catedra Protecției Pază și Securitate, Acad. de Studii Econ. a Moldovei [et al.]. – Chișinău : S. n., 2019 (Tipogr. "Tipocart Print"). – 160 p.

100 ex.

ISBN 978-9975-3340-7-5.

343.37(075.8)

C 96

Cursul universitar a fost elaborat în conformitate cu curricula cursului „Calificării juridice a infracțiunilor economice” din cadrul Facultății PPS a Universității de Stat de Educație Fizică și Sport din Moldova și Facultății EGD a Academia de Studii Economice a Moldovei. Prezenta lucrare este recomandată tuturor studenților, în mod deosebit, celor care își fac studiile la Ciclul II în cadrul Universității de Stat de Educație Fizică și Sport din Moldova și a Academia de Studii Economice a Moldovei, inclusiv cadrelor didactice din Iteinstituții de învățământ superior din țară.

© CUȘNIR Valeriu, 2019.

© NASTAS Andrei, 2019.

© Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, 2019.

© Academia de Studii Economice a Moldovei, 2019.

CUVÂNT ÎNAINTE

În această lucrare sunt analizate din punct de vedere a calificării juridico penale, faptele infracționale săvârșite în legătură infracțiunile economice, ce sunt incriminate în Capitolul X din Partea Specială a Codului penal al R. Moldova, intitulat *Infrațiuni economice* – art. 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 244¹, 245, 245¹, 245², 246, 246¹, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 255, 256, 257 și 258. Caracterul obiectiv necesar al acestor norme penale decurge din necesitatea imperioasă de a proteja relațiile sociale din domeniul economic, financiar, fiscal și bancar.

În cadrul lucrării sunt supuse analizei și interpretării infracțiunile economice prin prisma elucidării semnelor obiective și subiective ce le sunt aferente.

La baza analizei juridice a infracțiunilor ce formează obiect de preocupare a prezentei lucrări au stat metode de interpretare cum ar fi: metoda doctrinară, literară sau gramaticală, rațională sau logică etc.

O importanță deosebită pentru aplicarea corectă a normelor penale ce prevăd răspunderea penală pentru infracțiunile economice o are interpretarea judiciară. De fapt, studiul Părții speciale a Dreptului penal, pe lângă o cunoaștere vastă și documentată a faptelor infracționale, urmărește formarea unor competențe aplicative ce ar permite transpunerea în viață a normelor juridico-penale în strictă consonanță cu exigențele instituite de către legiuitor. Pentru realizarea cu succes a acestui obiectiv, nu este suficientă doar cunoașterea teoretică a elementelor de drept penal, ci mai este necesar de a forma la persoanele instruite unele deprinderi și abilități practice. Experiența didactică pozitivă ne confirmă dată în plus că doar în contextul unei combinări reușite a stilului teoretic cu cel practic de învățare, studentul va fi în măsură să stabilească

coresponderea exactă dintre semnele faptei prejudiciabile și semnele componentei de infracțiune descrisă în normativul penal. Numai în asemenea condiții viitorii juriști vor putea să ia decizii adaptabile la situațiile faptice legate de evenimentele infracționale.

Iată de ce, la elaborarea acestei lucrări, autorii s-au condus de interpretările instanțelor de judecată existente în materia infracțiunilor economice. Lucrarea este adresată deopotrivă atât studenților Facultății Drept pentru instruirea în materia calificării infracțiunilor, cât și lucrătorilor practici (ofițeri de urmărire penală, procurori și judecători), pentru asigurarea formării profesionale continue a acestora.

Mai este de menționat că lucrarea este concepută astfel încât să asigure obiectivele curriculare inerente instruirii academice în materia Dreptului penal (Partea specială). Aceste obiective sunt divizate după cum urmează: cognitive (la nivel de cunoaștere și înțelegere); aplicative (la nivel de aplicare), integrative (la nivel de integrare). Cu referință la cele din urmă obiective, este de menționat că pentru consolidarea cunoștințelor integrative, autorul a relevat unele carențe și imperfecțiuni ce țin de normele incriminatoare din materie, formulând totodată și unele propuneri și sugestii de perfecționare a legislației penale.

Cu speranța că prezenta lucrare își va găsi o aplicativitate în studiul Părții speciale a Codului penal, așteptăm observațiile și sugestiile cititorului, fiind conștienți că încercarea noastră de a oferi un suport metodic destinat dezvoltării curriculare este un demers perfectibil.

Autorii

TEMA 1 Caracteristica generala a calificării infracțiunilor	6
TEMA 2 Infracțiunii legate de circulația semnelor bănești, titlurilor de valoare, cardurilor sau altor instrumente de plată false.....	23
TEMA 3 Infracțiunii legate de activitatea de creditare, de activitate de împrumut sau de obținere/acordare a despăgubirii/indemnizației de asigurare.....	32
TEMA 4 Infracțiunii săvârșite în sfera activității de întreprinzător ...	48
TEMA 5 Infracțiunii săvârșite în sfera distribuirii bunurilor	62
TEMA 6 Infracțiunii fiscale	77
TEMA 7 Infracțiunii săvârșite pe piața financiară bancară sau nebancară.....	88
TEMA 8 Infracțiunii săvârșite în sfera concurenței.....	108
TEMA 9 Infracțiunii săvârșite în sfera activității economice externe. Contrabanda (articolul 248 c.pen.)	118
TEMA 10 Infracțiunii legate de insolvabilitate	132
TEMA 11 Infracțiunii săvârșite în sfera consumului de bunuri, servicii sau lucrări.Înșelarea clienților (art. 255 c.pen.)	140
TEMA 12 Infracțiunii legate de executarea construcțiilor și exploatarea fondului de locuințe.....	147

TEMA 1 CARACTERISTICA GENERALA A CALIFICĂRII INFRAȚIUNILOR

NOȚIUNEA DE CALIFICARE A INFRAȚIUNII ARTICOLUL 113.

(1) *Se consideră calificare a infracțiunii determinarea și constatarea juridică a corespunderii exacte între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componentei infracțiunii, prevăzute de norma penală.*

(2) *Calificarea oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători.*

Prin sintagmacalificare a infracțiunii utilizate în ipoteza normei prevăzute la art.113 alin.(1) CP sensul deplin al *încadrării juridice a infracțiunii*. Din aceste considerente, în conținutul interpretării doctrinare, folosirea termenului de *încadrare juridică a infracțiunilor* echivalează cu noțiunea atribuită de legiuitor *calificării infracțiunilor*. Calificarea infracțiunilor redată prin prisma acestor interpretări are cu totul alt conținut.

1. Implică în mod obligatoriu cunoașterea și stabilirea exactă a situației de fapt în întreaga desfășurare a procesului penal; înțelegerea deplină a conținutului normelor penale speciale și generale și dexteritățile de aplicare a lor la infracțiunile concrete săvârșite.

2. Din punct de vedere tehnic, încadrarea juridică a infracțiunilor constituie invocarea concretă și precisă a normei corespunzătoare a legii penale. Pornind de la specificul diferitelor norme cu caracter penal, nu fiecare trimitere la normă poate fi apreciată drept încadrare juridică. În primul rând, concluzia finală în procesul încadrării juridice a infracțiunilor conține invocarea normei penale speciale. În acest ultim caz, în funcție de structura tehnică elaborată de către legiuitor la calificarea infracțiunii, pot fi identificate următoarele posibilități: articol/articole, articol/articole-alineat/alineate, articol/articole-alineat/alineate-literă/litere.

3. În cea mai mare parte a cazurilor se face trimitere la o singură normă – norma din PS a CP. În alte cazuri, această invocare, în

sens unic, nu este posibilă – în virtutea dispozițiilor normative cu caracter special ori a realităților faptice manifestate. În baza celui dintâi temei, evidențiem faptul că unele norme din PS a CP nu pot fi aplicate de sine stătător, ci numai în concurs cu alte norme (de exemplu, art.351 CP), iar potrivit celui de-al doilea temei enunțăm anumite posibilități de comitere a unui concurs de infracțiuni, temei care oferă posibilitate de alegere a două sau mai multor norme din PS a CP.

4. Trimiterea la normele PG a CP, cu unele excepții, nu constituie o încadrare juridică a infracțiunii, dar anume cu ajutorul acestora, în cea mai mare parte a cazurilor, se determină semnele conținutului normativ al normelor speciale. Chiar și în cazurile de invocare a posibilităților de depenalizare nu este vorba de o încadrare juridică. Excepțiile enunțate sunt determinate de punerea în acțiune a unor norme de extindere. Legea penală operează cu anumite norme de extindere a incriminării în cazul unor activități infracționale atipice. Este vorba, în special, de normele prevăzute în art.26 CP (pregătirea de infracțiune), art.27 CP (tentativa de infracțiune), când se constată o activitate infracțională neconsumată și se impune precizarea aceasta, fiind făcută prin invocarea normelor descrise în PG, alături de normele de incriminare. Or, legiuitorul operează în PS a CP doar cu fapte consumate. De asemenea, ideea PS a CP rezultă din aprecierea infractorului în calitate de autor al infracțiunii. În cazul constatării unei participații penale (art.41 CP), acțiunile autorului sunt încadrate numai în baza normei de incriminare, fără trimitere la norma de extindere a incriminării, deoarece acesta realizează activitatea tipică descrisă în dispoziția articolului din PS a CP; acțiunile coautorilor vor fi încadrate potrivit normelor PS care au caracter de incriminare. În funcție de faptul dacă conținutul normei prevede ori nu în mod expres semnul accidental *săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane* (exceptând situațiile unor pluralități naturale de făptuitori), faptele coautorilor sunt încadrate în limitele acestui semn ori în baza variantei-tip, în acest din urmă caz fiecare având caracter individual de încadrare; acțiunile organizatorului, ale instigatorului și ale complicei vor fi încadrate potrivit celor două norme: cea de incriminare a activității tipice a autorului, prevăzută în PS, și cea

care prevede activitățile atipice ale organizatorului, instigatorului și ale complicelui – potrivit art.42 alin.(3), (4) și (5) CP.

5. Încadrarea juridică a infracțiunilor urmează trei etape: stabilirea circumstanțelor reale ale cauzei; identificarea normei juridico-penale, care prevede fapta prejudiciabilă săvârșită; constatarea corespunderii semnelor faptei prejudiciabile săvârșite cu semnele unei componente de infracțiune prevăzute de norma juridico-penală eludată.

6. În procesul de încadrare juridică a infracțiunilor are loc trecerea de la o formă a cunoașterii (inițială) la alta (de decizie). Cunoașterea inițială este cea obținută în urma analizei semnelor faptei săvârșite și cunoașterea determinată de conținutul normei juridico-penale aplicate. Cunoașterea decisivă constituie însuși rezultatul încadrării juridice a infracțiunii, în care sunt evaluate faptele infracționale.

7. Încadrarea juridică a infracțiunilor nu trebuie evaluată ca un act momentan, însă ca o realizare consecutivă a unui șir întreg de acțiuni logice, orientate spre relevarea semnelor faptei care au importanță juridică, a conținutului normei aplicabile și constatarea unei identificări între acestea.

8. Potrivit art.113 alin.(2) CP, încadrarea juridică oficială a infracțiunii se efectuează la toate etapele procedurii penale de către persoanele care efectuează urmărirea penală și de către judecători. Această modalitate a încadrării juridice a infracțiunilor este realizată în situația fiecărei cauze penale concrete la emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale, a ordonanței de punere sub învinuire, rechizitoriului, în anumite cazuri, a ordonanței de modificare a învinuirii de către procuror în instanța de judecată și la emiterea sentinței.

9. Spre deosebire de încadrarea juridică oficială, cea neoficială evocă stabilirea caracterului penal al unei fapte comise, a condițiilor cerute de norma de incriminare pentru existența acelei infracțiuni, procedeu realizat de către persoanele ocupate cu activitatea științifică, autori de manuale, studenți etc. Încadrarea juridică neoficială nu produce efecte juridice, ci are un rol de bază în dezvoltarea științei dreptului penal, elaborarea proiectelor de lege etc.

10. În procesul calificării infracțiunilor, legiuitorul evaluează infracțiunile în funcție de gradul prejudiciabil al acestora, stabilindu-le o

pedeapsă adecvată. Numai încadrarea juridică corectă a acestora determină aplicarea strictă a principiului legalității, caracterului personal al răspunderii penale și individualizării răspunderii și pedepsei penale.

CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR ÎN CAZUL UNUI CONCURS DE INFRAȚIUNI ARTICOLUL 114.

Calificarea infracțiunilor în cazul unui concurs de infracțiuni, determinat la art.33, se efectuează cu invocarea tuturor articolelor sau alineatelor unui singur articol din legea penală care prevăd faptele prejudiciabile săvârșite.

1. Concursul de infracțiuni presupune comiterea de către o persoană, în condițiile prescrise de art.33 CP, a două sau a mai multor fapte infracționale. În art.114 CP sunt stabilite regulile de încadrare a concursului de infracțiuni, axate pe ideea obligativității aplicării pentru faptele aflate în concurs a unei pluralități de norme incriminatorii, astfel încât făptuitorului să-i fie aplicată o pedeapsă echitabilă pentru infracțiunile săvârșite.

2. Prescriind obligativitatea aplicării unei pluralități de norme pentru concursul de infracțiuni, legiuitorul a lăsat să se înțeleagă că, în cazul unității infracționale și a concurenței normelor juridico-penale, devine aplicabilă o singură normă din PS a CP.

3. Prin luarea în considerare a naturii juridice aferente faptelor prejudiciabile ce alcătuiesc concursul de infracțiuni, dispoziția art.114 CP stabilește două reguli de calificare a instituției vizate:

- invocarea a două sau a mai multor articole din PS a CP;
- invocarea a două sau a mai multor alineate ale unui singur articol din PS a CP.

4. De menționat că prezenta formulare a art.114 CP este axată pe vechiul concept legal al concursului de infracțiuni, în care legiuitorul institua obligativitatea prevederii faptelor concurente la diferite articole sau alineate ale unui singur articol din CP. Potrivit noilor modificări normative, pentru existența concursului o asemenea condiție

nu mai apare ca obligatorie, fapt ce solicită intervenția legiuitorului autohton în vederea reformulării art.114 CP, în corespundere cu noul concept legal al concursului de infracțiuni promovată de către legiuitorul nostru.

5. Prima regulă de încadrare, consacrată de art.114 CP, se aplică în privința concursului eterogen, alcătuit din infracțiuni îndreptate împotriva unor obiecte juridice distincte sau a căror natură juridică este diferită (de exemplu, omor intenționat și viol). Regula devine funcționabilă și pentru concursul omogen de infracțiuni, constituit din infracțiuni ale căror semne sunt descrise în articole distincte (de exemplu, furt și tâlhărie). La încadrarea concursului de infracțiuni, în formele semnalate, urmează a fi invocate toate articolele care prevăd răspunderea penală pentru faptele ce intră în concurs.

6. A doua regulă vizează concursul omogen de infracțiuni, constituit din fapte prevăzute de un singur articol din PS a CP. În acest caz, făptuitorul săvârșește de două sau de mai multe ori una și aceeași faptă descrisă de un articol incriminator al PS a CP. Configurația infracțiunilor ce alcătuiesc concursul de infracțiuni în situația semnalată se poate prezenta sub următoarele varietăți: două sau mai multe variante tipice ale unei infracțiuni (furt neagravată urmat de săvârșirea unui alt furt neagravată); varianta-tip plus una sau mai multe variante-agravate ale infracțiunii ori viceversa (de exemplu, furt neagravată urmat de comiterea unui furt agravat); două sau mai multe variante agravate ale infracțiunii prevăzute la diferite alineate ale unui articol din PS a CP (de exemplu, furtul agravat prevăzut de art.186 alin.(2), urmat de un furt agravat prevăzut de art.186 alin.(3) CP); două sau mai multe variante agravate ale infracțiunii prevăzute de unul și același alineat sau literă a normei de incriminare (furt agravat prevăzut de art.186 alin.(2) CP, urmat de furt agravat prevăzut de același alineat al art.186 CP).

7. De la cea de-a doua regulă de încadrare a concursului omogen de infracțiuni, alcătuit din fapte infracționale identice, la art.33 CP este prevăzută o situație de excepție. Potrivit textului de lege, activitatea infracțională urmează a fi încadrată după regulile unității de infracțiuni în cazurile „...când săvârșirea a două sau mai multe

infracțiuni este prevăzută în articolele părții speciale a prezentului cod în calitate de circumstanțe care agravează pedeapsa". Situațiile de săvârșire reiterativă a unei infracțiuni identice, în atare condiții, intră în sfera de aplicare a infracțiunii unice, dacă infracțiunea este descrisă printr-un semn calificativ prin care este dozată răspunderea penală pentru săvârșirea reiterativă a aceleiași fapte infracționale (de exemplu, violul neagravată urmat de un alt viol neagravată prevăzută de art.171 alin.(2) lit.a) CP).

8. Totodată, și în situația de excepție invocată anterior, devin funcționabile regulile de încadrare a concursului de infracțiuni atunci când: una dintre infracțiunile reiterative a fost întreruptă la o altă etapă a activității infracționale (de exemplu, infracțiunea consumată a fost urmată de o pregătire sau o tentativă de infracțiune, ori viceversa); la săvârșirea infracțiunilor reiterative, făptuitorul a avut diferite contribuții infracționale în calitate de participant (de exemplu, la prima infracțiune, făptuitorul a avut calitatea de autor, iar la cealaltă – de organizator, instigator sau complice, ori viceversa).

9. Soluțiile invocate sunt susținute și în HP CSJ din 28.06.2004/23, *Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor*, în care, la pct.24, instanța supremă explică „în cazurile în care, după vreuna din infracțiunile prevăzute la alin.(1) art.186-192 CP, a fost săvârșită: (...) c) o infracțiune care a fost întreruptă la o altă etapă a activității infracționale (de exemplu, când furtul consumat a fost urmat de tentativa de furt sau pregătirea de furt, ori viceversa); d) o infracțiune în care făptuitorul a avut un alt rol juridic (de exemplu, în primul caz a fost autor, iar în cel de-al doilea – organizator, instigator sau complice, ori viceversa), calificarea se face conform regulilor concursului de infracțiuni” (BCSJ, 8, 2004).

CALIFICAREA INFRACTIUNILOR ÎN CAZUL CONCURENȚEI NORMELOR PENALE ARTICOLUL 115.

(1) Concurența normelor penale presupune săvârșirea de către o persoană sau de către un grup de persoane a unei fapte prejudiciabile,

cuprinse în întregime de dispozițiile a două sau mai multor norme penale și constituind o singură infracțiune.
(2) *Alegerea uneia din normele concurente care reflectă cel mai exact natura juridică a faptei prejudiciabile comise se efectuează în condițiile art.116-118.*

1. Concurența normelor penale prezumă existența unei singure situații faptice cu caracter infracțional (adică este comisă o singură faptă sau un singur sistem de fapte prejudiciabile, spre deosebire de unele forme de manifestare a unității ori a pluralității de infracțiuni), care cade în mod deplin sub incidența semnelor a două sau mai multor norme penale, încadrarea fiind posibilă în baza oricărei norme dintre acestea, însă se invocă doar una.

2. În acest context, trebuie aleasă anume norma (doar una dintre mai multe) care reflectă cel mai exact natura juridică și socială a faptei prejudiciabile comise, care prevede un cumul mai mare de semne ale faptei infracționale comise în realitate și, concomitent, se răsfânge, în afară de fapta infracțională respectivă, asupra unui număr mai redus de alte modalități normative ale infracțiunii (care este mai deplină, mai amplă după conținut și mai restrânsă ca volum). Între normele concurente există o legătură intrinsecă și interdependentă. Caracteristica generală a normelor, care se află în concurență, constă în faptul că acestea cu diferit grad de generalizare și cu diferită deplinătate prevăd semnele uneia și aceleiași infracțiuni. Corespunzător, atât la nivelul conținutului, cât și la nivelul volumului, aceste norme parțial coincid.

3. Deseori regulile de concurență se înlocuiesc în fapt cu aplicarea normei care prevede infracțiunea mai gravă. Într-o mare varietate a cazurilor, norma mai deplină prevede fapta infracțională comisă și, de regulă, ea prevede și o sancțiune mai aspră comparativ cu norma care o cuprinde doar parțial. Ea pune accent, în principiu, pe o gamă mai largă de relații sociale apărute în calitate de obiect al infracțiunii, prevede fapte mai complexe, precum și consecințe mai grave. Însă a ne baza întotdeauna și exclusiv pe această modalitate de soluționare a problemelor de concurență, adică pe compararea sancțiunilor conținute în două sau mai multe articole, ar fi, evident, greșit. Rolul multilateral al

sanctiunii, în comparație cu conținutul componenței de infracțiune, poate fi determinat în mod evident în cazul concurenței dintre norma generală și norma specială. Multe norme speciale nu agravează, ci atenuază răspunderea penală comparativ cu norma generală. Această situație își are explicația în faptul că, cu certitudine, legiuitorul, prevăzând cazurile particulare în normele speciale, a apreciat și gradul prejudiciabil al acestor infracțiuni. Încercând a aplica întotdeauna o normă mai aspră, se ignorează această apreciere impusă de către legiuitor.

4. Dacă în procesul încadrării juridice este exclusă (abrogată) una dintre normele concurente, fapta infracțională comisă urmează a fi încadrată în baza normei care a rămas în vigoare și, de fapt, acționa la momentul comiterii infracțiunii.

5. Potrivit art.115 alin.(2) CP concurența normelor juridico-penale își găsește cadrul normativ în contextul normelor prevăzute de art.116-118 CP. Evaluând aceste norme, determinăm următoarele forme de exprimare a instituției analizate:

- concurența dintre o normă generală și o normă specială (art.116 CP). Ca modalitate a acesteia se evidențiază *concurența dintre două norme speciale* (art.117 CP). Or, anume cea de-a doua formă de manifestare a concurenței este posibilă în virtutea existenței doar a celei dintâi. Concurența dintre două norme speciale, în baza art.117 CP, are trei varietăți, care vor fi supuse ulterior analizei și comentării;

- concurența dintre o normă-parte și o normă-întreg (art.118 CP).

6. Dacă în contextul unor norme penale se constată prezența mai multor categorii de concurență (concurența dintre o normă generală și o normă specială și concurența dintre o normă-parte și o normă-întreg), concluzia finală trebuie să fie aceeași.

CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR ÎN CAZUL CONCURENȚEI DINTRE NORMELE GENERALE ȘI CELE SPECIAL ARTICOLUL 116.

(1) Normă generală se consideră norma penală care prevede două sau mai multe fapte prejudiciabile, iar normă specială – norma penală care prevede numai cazurile particulare ale acestor fapte.

(2) În cazul concurenței dintre norma generală și cea specială, se aplică numai norma specială.

1. Prima categorie de concurență a două norme juridico-penale este caracterizată prin faptul că una dintre normele concurente prevede un anumit cerc de fapte prejudiciabile, iar cea de-a doua normă – cazurile particulare ale acestui cerc larg de fapte. Este vorba de concurența dintre o normă generală și o normă specială. Dacă este necesar să comparăm mai multe norme care concurează de la general la special, în cazul tuturor normelor concurente în asemenea modalitate sunt prezente anumite semne comune, care au un anumit grad de abstractizare (de fapt, specific fiecărei componente de infracțiune), însă cel mai scăzut nivel de abstractizare este în cazul normei speciale.

2. Potrivit art.116 alin.(1) CP, norma generală se consideră norma penală care prevede două sau mai multe fapte prejudiciabile, iar norma specială – norma penală care prevede numai cazurile particulare ale acestor fapte. În acest context, norma generală cuprinde un conținut generic, iar cea specială – un conținut tipic de infracțiune. Drept conținut tipic apar normele care indică fapte infracționale și, evident, se includ în limitele conținutului generic respectiv, dar la care se adaugă și anumite semne speciale. Norma specială se află într-o legătură strânsă cu cea generală, constituie o continuare logică a acesteia, o varietate a ei.

3. În corespundere cu principiile de încadrare juridică a infracțiunilor și în baza art.116 alin.(2) CP, în cazul concurenței dintre norma generală și cea specială, se aplică numai norma specială. Nu are importanță convenționalitatea sancțiunilor acestor norme.

4. Norma generală este rezervată pentru anumite situații care nu sunt expres prescrise de norma specială. Această soluție este dictată de faptul că legiuitorul, delimitând norma specială din spectrul amplu de fapte pe care le conține norma generală, a determinat în mod direct raportul față de asemenea varietate a faptelor prejudiciabile.

5. Norma generală și norma specială pot fi aplicate în procesul încadrării juridice și concomitent. Aceasta, însă, are loc doar în cazurile în care se constată un concurs real de infracțiuni.

6. Concurența dintre norma generală și norma specială poate fi parțială sau deplină.

7. Concurența dintre norma generală și norma specială poate avea mai multe varietăți. Una dintre ele este situația în care sunt prezente două (sau mai multe) articole aparte din PS, unul dintre care are caracter general, iar altul – caracter special.

8. Concurența însă poate interveni și între două modalități normative incluse în cadrul unei singure norme prin diferite alineate. Este vorba despre concurența între componenta de bază și componenta circumstanțială. Evident că oricare componentă circumstanțială are prioritate față de componenta de bază. În cazul în care există o concurență dintre o componentă de bază și o componentă circumstanțială cu efect agravant, lipsa ultimei determină încadrarea potrivit primei norme.

9. Astfel, potrivit HP CSJ din 22.11.2004, 37, pct.6, Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii: conform alin.(2) și (3) ale art.165 și 206 CP răspunderea penală poate surveni în cazurile când dispozițiile alineatelor (1) din aceste articole sunt însoțite de calificativele respective // BCSJ,8, 2005.

10. Asemenea regulă se aplică și în cazul în care există o concurență dintre o normă generală și o normă specială cu efect atenuant, însă incriminate în articole distincte din legea penală.

11. Aplicarea eronată a normei generale în locul celei speciale, ori invers, ar însemna că norma care, de fapt, corespunde faptei comise este substituită cu o normă mult mai severă ori mai blândă (în mare parte), însă întotdeauna mai largă sau mai redusă ca volum.

CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR ÎN CAZUL CONCURRENTEI DINTRE DOUĂ NORME SPECIAL ARTICOLUL 117.

Concurența dintre două norme speciale are următoarele varietăți:

a) dintre componența de infracțiune cu circumstanțe atenuante și alta cu circumstanțe agravante – infracțiunea se califică în baza celei cu circumstanțe atenuante;

b) dintre două componente de infracțiuni cu circumstanțe atenuante – infracțiunea se califică în baza normei penale care prevede pedeapsa mai blândă;

c) dintre două componente de infracțiuni cu circumstanțe agravante – infracțiunea se califică în baza normei penale care prevede o pedeapsă mai aspră.

1. Ca modalități ale normelor speciale apar conținuturile cu circumstanțe agravante sau cu circumstanțe care atenuază răspunderea penală. Din aceste specificări, putem determina anumite modalități ale concurenței dintre două norme speciale, care au un cadru legal bine determinat (art.117 CP):

- dintre componența de infracțiune cu circumstanțe atenuante și alta cu circumstanțe agravante;
- dintre două componente de infracțiuni cu circumstanțe atenuante;
- dintre două componente de infracțiuni cu circumstanțe agravante.

2. În cazul concurenței dintre două norme speciale, trebuie aplicată norma care conține mai multe semne speciale, ce se răsfrâng asupra unui cerc mai restrâns de situații. Cu alte cuvinte, concurența dintre mai multe norme speciale trebuie soluționată în favoarea normei cu caracter mai special, indiferent de faptul care pedeapsă este prevăzută de această normă – mai blândă sau mai aspră. Această regulă își are explicația în faptul că legiuitorul, bazându-se nu numai pe existența gradului prejudiciabil mai mare al infracțiunii, dar și pe caracterul și gradul pericolului social mai ridicat al comportamentului infracțional, adoptă norme speciale.

3. Legiuitorul s-a condus, în esență, la stabilirea normelor conținute la lit.a) și b) ale articolului supus comentariului, de principiul juridic al dreptului penal – umanismul legii penale, dând prioritate de aplicație în cazul unor asemenea forme de concurență normei mai blânde (bazându-se pe caracterul pedepsei pasibile aplicării).

4. La concurența normelor speciale cu circumstanțe agravante prioritate de încadrare trebuie acordată normelor cu circumstanțe deosebit de agravante. Aceasta rezultă din faptul că legiuitorul a prevăzut, prin norma juridico-penală care conține circumstanțe deosebit de agravante, și posibilitatea altor cazuri de comitere a faptelor analoage, în speță cu efect de agravare a răspunderii penale.

5. În baza explicațiilor conținute în HP CSJ din 07.11.2005/17/7, Cu privire la practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală (HP CSJ din 28.06.2004, 23, 8, Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor) (4)... Dacă violul sau acțiunile violente cu caracter sexual au fost săvârșite în prezența mai multor circumstanțe agravante, prevăzute la diferite alineate ale art.171 și/sau 172 CP, atunci, în absența concursului real de infracțiuni, faptele se califică numai potrivit aceluși alineat ale art.171 și/sau 172 CP care prevede o sancțiune mai severă (dacă furtul, jaful, tâlhăria, escrocheria, delapidarea averii străine sau pungășia a fost săvârșită în prezența mai multor circumstanțe agravante, prevăzute la diferite alineate ale articolului corespunzător, atunci, în lipsa concursului real de infracțiuni, cele săvârșite trebuie calificate doar conform aceluși alineat al articolului care prevede o sancțiune mai severă) // BCSJ, 3, 2006 (BCSJ, 8, 2004). Cu referire la HP CSJ din 07.11.2005, 16, pct.17, Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj dacă șantajul a fost săvârșit în prezența câtorva circumstanțe agravante prevăzute la diferite alineate ale art.189 CP, atunci, în lipsa concursului real de infracțiuni, faptele comise trebuie calificate numai conform aceluși alineat al art.189 CP care prevede o sancțiune mai severă// BCSJ, 4, 2006.

6. Fapta care cade, concomitent, sub incidența mai multor norme, când una dintre ele prevede semne circumstanțiale cu caracter agravant, iar alta – semne circumstanțiale cu caracter atenuant, urmează a fi încadrată în limitele conținutului normativ atenuant. Această aplicare

se bazează pe principiul umanismului, precum și pe faptul că legiuitorul oferă o mare importanță circumstanțelor care atenuază răspunderea penală a persoanei în detrimentul celor cu caracter invers.

CALIFICAREA INFRAȚIUNILOR ÎN CAZUL CONCURENȚEI DINTRE O PARTE ȘI UN ÎNTREG ARTICOLUL 118.

(1) Concurența dintre o parte și un întreg reprezintă existența a două sau mai multor norme penale, una din ele cuprinzând fapta prejudiciabilă în întregime, iar celelalte – numai unele părți ale ei.

(2) Calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre o parte și un întreg se efectuează în baza normei care cuprinde în întregime toate semnele faptei prejudiciabile săvârșite.

1. Cea de-a doua modalitate a concurenței este legată de conținutul normelor concurente – concurența dintre o normă-parte și o normă-întreg. Această regulă, în afară de definirea tradițională este numită și concurența dintre o normă mai mult și una mai puțin deplină. În cazul celui de-al doilea tip de concurență delimitarea normelor este cu mult mai complicată. Semnele acestor conținuturi normative se referă la diferite elemente constitutive, neprezentând în sine concretizarea unui semn generic.

2. Prin această modalitate a concurenței se înțelege situația în care sunt prezente două sau mai multe norme, una dintre care inhibă fapta infracțională comisă în întregime, iar celelalte – doar unele părți ale ei. Aceste norme se află într-un raport de subordonare după conținut.

3. La concurența între o parte și întreg este necesar a stabili, mai întâi de toate, care dintre elementele constitutive ale conținutului normativ mai deplin sunt prevăzute de normele respective. Ulterior, trebuie să determinăm după care semne ale conținutului normativ această concurență decurge. Concurența dintre o parte și întreg poate avea loc după obiect, subiect (condiții preexistente), latură obiectivă și latură

subiectivă (conținut constitutiv), ori concomitent după câteva elemente ale componenței de infracțiune.

4. Concurența dintre o parte și întreg, punând accent pe obiectul infracțiunii, de regulă, este alăturată și concurenței după alte elemente ale componenței de infracțiune în această varietate. Explicația acestei idei inițiate o găsim în faptul că nu pot exista infracțiuni care se deosebesc numai după obiectul de atentare. Oricum, în cazul concurenței părții și întregului în baza obiectului infracțiunii se aplică articolul, în care este prevăzută protecția juridico-penală a unui obiect mult mai amplu și complex. Deci, fiecare infracțiune cauzează daune anumitor relații sociale care formează categoria obiectului infracțiunii sau le pune în pericol. Urmarea imediată (dauna pricinuită), însă, constituie un semn constitutiv al laturii obiective. Din aceste considerente, delimitarea pe baza obiectului este întotdeauna legată, cel puțin, și de delimitarea pe baza semnelor laturii obiective.

5. Conform laturii obiective, concurează normele care prevăd răspunderea penală pentru atentate asupra unuia și aceluiași obiect juridic (obiecte juridice). În teoria dreptului penal, este indicat că modalitățile de bază ale concurenței după latura obiectivă a infracțiunii presupun o asemenea corelație între două sau mai multe norme care se reduc la următoarele situații: faptele, prevăzute de una dintre norme, constituie doar o parte a celor prevăzute de cealaltă normă; consecințele infracționale, prevăzute de o normă, constituie o parte a consecințelor prejudiciabile prevăzute de altă normă; una dintre norme poate prevedea doar faptele prejudiciabile care nu au cauzat anumite consecințe infracționale sau au creat doar pericolul cauzării unor daune, pe când cea de-a doua normă cuprinde și consecințele survenite.

6. În principiu, acest tip de concurență există atunci când se întâlnește o infracțiune unică simplă și o infracțiune unică complexă compusă, când una dintre infracțiuni (infracțiunea unică simplă) constituie un semn obligatoriu sau circumstanțial al celei de-a doua infracțiuni (infracțiunea complexă compusă). Spre exemplu, tâlhăria. În acest context, la concurența dintre o parte și întreg, prioritate la încadrare se acordă normei conținute în întreg. Din această regulă generală, practica

judiciară a modelat o anumită excepție: dacă partea reprezintă o infracțiune mult mai gravă decât cea a întregului, fapta urmează a fi încadrată în baza regulilor concursului de infracțiuni. În cadrul concurenței dintre o infracțiune simplă și o infracțiune complexă compusă prioritate de încadrare i se acordă celei complexe compuse.

7. Infracțiunea, metoda de comitere a căreia constituie o infracțiune de sine stătătoare, este încadrată doar în limitele normei care conține mai deplin fapta comisă. Invocarea suplimentară a articolului care prezumă răspunderea penală pentru însăși metoda de săvârșire a infracțiunii, în acest caz nu este necesară. Aceasta constituie o varietate a concurenței dintre parte și întreg.

8. Potrivit laturii subiective, concurează infracțiunile la care elementele obiective ale infracțiunii sunt omogene. Se presupune că diferite forme ale vinovăției pot fi enunțate în asemenea consecutivitate, în care fiecare formă anterioară a vinovăției e mai deplină și mai largă la nivel de conținut decât cea imediat următoare. O asemenea consecutivitate va fi: intenția directă, intenția indirectă, încrederea exagerată în sine, neglijența criminală. Dacă o asemenea presupunere ar fi corectă, atunci în prezența altor condiții analoage problema concurenței după latura subiectivă întotdeauna trebuie soluționată în favoarea unei forme mai grave de vinovăție.

9. În limitele uneia și aceleiași forme de vinovăție o importanță definitivă îi este atribuită orientării mai largi a intenției (sau posibilității mult mai largi de previziune în cazul imprudenței), precum și prezenței unui anumit scop comparativ cu lipsa acestuia.

10. La nivelul concurenței motivelor de comitere a infracțiunilor, fapta se încadrează în limitele acelei norme, care prevede acel motiv, în baza căruia a fost ales actul volitiv și care a fost pus la baza luării deciziei.

11. Este posibilă și concurența după subiectul infracțiunii. În acest caz, însă, concurența dintre parte și întreg coincide cu concurența dintre norma generală și norma specială. În cazul acestei modalități de concurență întotdeauna trebuie aplicată acea normă, care cuprinde mai deplin toate semnele ce corespund faptei infracționale.

12. Problema corelației între parte și întreg, în cadrul concurenței normelor penale, intervine și în cauzele vizând pregătirea de infracțiune sau tentativa infracțională. După regula generală, mai completă este norma care prevede infracțiunea consumată, comparativ cu cea vizând tentativa infracțională, iar cea din urmă normă – comparativ cu norma referitoare la pregătirea de infracțiune. Deci, etapa infracțională ulterioară inhibă etapa anterioară (această regulă elementară uneori este scăpată din vedere la examinarea cauzelor cu privire la sustrageri, fapt care determină, spre exemplu, încercarea nereușită de a sustrage anumite bunuri dintr-un depozit, repetată în imediat următoarea zi și dusă până la capăt, încadrarea neîntemeiată ca o infracțiune aparte, de fapt reprezentând doar o parte a unei infracțiuni). Acest lucru este posibil doar în cazurile în care pregătirea, tentativa și infracțiunea consumată sunt prevăzute de una și aceeași normă a PS a CP. În cazul în care este vorba despre compararea diferitelor infracțiuni, pot fi luate și alte decizii, în funcție de faptul care anume normă prevede mai deplin fapta comisă. Această normă poate fi și cea care prescrie răspunderea penală și pentru activitatea infracțională neconsumată.

13. În cazul în care fapta este prevăzută de două sau mai multe norme, una dintre care o cuprinde în întregime, iar celelalte – doar unele părți, infracțiunea urmează a fi încadrată conform normei care cuprinde mai deplin toate semnele factice.

14. Pornind de la explicațiile HP CSJ din 28.06.2004, 23, 8, Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor „(1) Semnele de cauzare a vătămării intenționate... medii a integrității corporale sau sănătății victimei în cadrul tâlhăriei sau șantajului sunt cuprinse în dispoziția art.188 și art.189 CP și nu necesită o încadrare separată și în baza art.152 CP. 15. (4) Dobândirea ilicită a bunurilor în rezultatul folosirii de către făptuitor a unui document, falsificat anterior de o altă persoană urmează a fi calificată doar conform art.190 CP 18. (3) Atunci când abuzul de putere sau abuzul de serviciu reprezintă metoda de săvârșire a escrocheriei sau a delapidării averii străine, trebuie aplicate numai prevederile de la lit.d) alin.(2) art.190 și lit.d) alin.(2) art.191 CP ”// BCSJ, 8, 2004.

15. Apelând la HP CSJ din 07.11.2005, 17, Cu privire la practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală,,11. (4)... în urma violului calificarea suplimentară conform art.211 sau 212 CP nu este necesară. 15. (1) Violul sau acțiunile violente cu caracter sexual, care au cauzat din imprudență o vătămare gravă a integrității corporale sau a sănătății, se califică numai conform art.171 alin.(3) lit.d) sau art.172 alin.(3) lit.c) CP. În aceste cazuri nu este necesară calificarea suplimentară potrivit art.157 CP. Violul sau acțiunile violente cu caracter sexual, care au provocat din imprudență decesul victimei, se califică numai conform art.171 alin.(3) lit.e) sau art.172 alin.(3) lit.d) CP și nu este necesară calificarea suplimentară potrivit art.149 CP. 15.(3) dacă în timpul violului sau al acțiunilor violente cu caracter sexual constrângerea fizică s-a exprimat în vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, faptele săvârșite se califică numai conform art.171 sau 172 CP, nefiind necesară calificarea suplimentară potrivit art.152 CP”// *BCSJ, 3, 2006*.

16. Asemenea reglementări le conține HP CSJ din 07.11.2005, 16, Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre șantaj // *BCSJ, 4, 2006*, HP CSJ din 19.06.2006, 4, Cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism // *BCSJ, 1, 2007* etc.

TEMA 2 INFRAȚIUNII LEGATE DE CIRCULAȚIA SEMNELOR BĂNEȘTI, TITLURILOR DE VALOARE, CARDURILOR SAU ALTOR INSTRUMENTE DE PLATĂ FALSE

FABRICAREA SAU PUNEREA ÎN CIRCULAȚIE A BANILOR FALȘI SAU A TITLURILOR DE VALOARE FALSE(ART.236 C.PEN.)

(1) Fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a semnelor bănești (bancnotelor și monedelor metalice, inclusiv a celor jubiliare și comemorative, emise de Banca Națională a Moldovei sau de organul autorizat al unui stat străin sau al unei uniuni monetare de state străine), a valorilor mobiliare de stat sau a altor titluri de valoare false, utilizate pentru efectuarea plăților,

[Art.236 al.(1) modificat prin LP33 din 06.05.12, MO99-102/25.05.12 art.330]

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 5000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

[Art.236 al.(1), sancțiunea modificată prin LP207 din 29.07.16, MO369-378/28.10.16 art.751; în vigoare 07.11.16]

(2) Aceleași acțiuni săvârșite:

a) - exclusă

b) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

c) în proporții deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau lichidarea persoanei juridice.

1. Pentru protejarea operațiilor legale efectuate în cadrul circulației monetare și altor instrumente de plată garantate de către stat, legiuitorul a înțeles să incrimineze fapta de falsificare a banilor sau a titlurilor de valoare în art.236 CP.

2. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii este format din relațiile sociale a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de protejarea sistemului financiar-bancar al statului, precum și a celor legate de a încrederea publică (*fides publica*) pe care oamenii trebuie să o aibă față de bani și valorile mobiliare.

3. Obiectul material al infracțiunii este reprezentat de biletele BNM, monedele, valuta străină, valorile mobiliare și alte titluri de valoare false.

4. *Biletele* și *monedele* reprezintă forma materială a banilor puși în circulație de către BNM, caracterizate printr-o anumită valoare nominală (1, 5, 10, 20, 50, 100, 200, 500 și 1000 lei pentru bancnote și 1, 5, 10, 25 și 50 bani pentru monede) și semne distinctive (dimensiuni, culoare, formă etc.). Pot figura în calitate de obiect material al infracțiunii și monedele comemorative cu caracter numismatic, cu condiția că acestea sunt puse în circulație în calitate de mijloc de plată printr-un act normativ emis de către organele abilitate.

5. Pentru existența obiectului material al infracțiunii este necesar ca bancnotele sau monedele să fie în circulație la momentul săvârșirii faptei. Nu pot forma obiect material al infracțiunii examinate banii retrași din circulație sau care urmează de a fi introduși în circulație. Dacă făptuitorul a acționat cu scopul însușirii bunurilor persoanei, el urmează a fi supus răspunderii penale pentru infracțiunea de escrocherie (art.190 CP).

6. Valuta străină reprezintă banii, sub formă de bancnote și monede, care circulă pe teritoriul RM în calitate de mijloace de plată adoptate de către un alt stat sau un grup de state.

7. Potrivit art.3 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, valoarea mobilă presupune un titlu financiar care confirmă drepturile patrimoniale sau nepatrimoniale ale unei persoane în raport cu altă persoană, drepturi care nu pot fi realizate sau transmise fără prezentarea acestui titlu financiar, fără înscrierea respectivă în registrul deținătorilor de valori mobiliare nominative ori în documentele de evidență ale deținătorului nominal al acestor valori mobiliare.

8. *Valori mobiliare de stat* sunt titlurile financiare emise în formă de contract de împrumut, exprimat în valută națională sau în altă valută

legitimă, încheiat între RM, în calitate de debitor, și persoane juridice sau fizice, în calitate de creditor.

9. *Valori mobiliare materializate* sunt titlurile financiare care există sub formă de certificate ale valorilor mobiliare. Proprietarul valorilor mobiliare materializate se identifică conform certificatului valorilor mobiliare perfectat în modul stabilit sau, în cazul în care certificatul este transmis deținătorului nominal, conform înscrierii făcute în documentele de evidență ale acestuia.

10. *Valori mobiliare nominative nematerializate* sunt titlurile financiare care există în formă de înscrieri făcute în conturi. Proprietarul valorilor mobiliare nominative nematerializate se identifică conform înscrierii făcute în registrul deținătorilor unor astfel de valori mobiliare sau, în cazul transmiterii acestor valori deținătorului nominal, conform înscrierii făcute în documentele de evidență ale acestuia.

11. Prin *alte titluri de valoare false* se înțeleg cambiile, cecurile, certificatele bancare, bonurile de tezaur etc. Sub aspectul laturii obiective, elementul material al infracțiunii poate fi realizat prin două modalități alternative: *fabricarea* sau *punerea* în circulație a entităților materiale care formează categoria obiectului material al infracțiunii (HP CSJCu privire la practica judiciară în cauzele penale despre fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși (art.84 CP), nr.23 din 29.10.2001 // Culegere de hotărâri explicative, Ch., 2002), nefiind exclusă posibilitatea comiterii corelative a acestora, în baza unei singure rezoluții criminale.

12. Fabricarea constă în manopera de *falsificare*, adică producerea de bancnote (monede) sau de valori mobiliare, alte titluri de valoare care le imită, fiind asemănătoare după formă și conținut cu cele originale. Acțiunea de falsificare poate fi realizată prin două metode: *contrafacerea* și *alterarea*.

13. Contrafacerea, denumită și plăsmuire, reprezintă acțiunea prin care sunt confecționate, reproduse bancnotele, monedele, valuta străină, valorile mobiliare sau alte titluri de valoare, care le imită pe cele adevărate. Această activitate poate fi realizată în mod diferit, după cum este vorba de bancnote (prin copiere, imprimare, fotografiere etc.) sau de monede metalice (turnarea sau baterea acestora).

14. Pentru existența infracțiunii este necesar ca banii obținuți prin contrafacere să se apropie de original, să aibă aptitudinea de a oferi o anumită credibilitate, creându-se aparența veritabilității bancnotei sau monedei la primul contact. Nu există infracțiune dacă imitarea este grosolană, total necorespunzătoare și nu poate fi introdusă în circuitul monetar. Eventual, fapta poate prezenta semnele infracțiunii de escrocherie, atunci când făptuitorul, profitând fie de neatenția sau neștiința subiectului pasiv, fie de alte împrejurări prielnice, îl induce în eroare, prezentând produsul infracțiunii ca o bancnotă sau monedă adevărată.

15. Alterarea reprezintă acțiunea de schimbare, de modificare a conținutului sau a aspectului unei bancnote, monede sau a unei valori mobiliare adevărate prin denaturarea semnelor distinctive a acestora. De regulă, în cazul alterării fapta este orientată spre ridicarea valorii nominale a banilor, în vederea asigurării de către făptuitor a unor avantaje materiale mai mari, decât cele oferite de original.

16. Punerea în circulație constă în operațiunea de introducere în angrenajul circuitului monetar a banilor falși sau a valorilor mobiliare false. În această modalitate normativă fapta poate fi săvârșită prin efectuarea de plăți, schimburi, donații, substituirea unei valori adevărate cu una falsă, vânzare, darea în împrumut etc. Nu constituie punere în circulație acțiunea ce mărturisește intenția făptuitorului de a se izbăvi de banii falși (aruncarea, abandonarea etc.).

17. Săvârșirea faptei prin modalitatea punerii în circulație a banilor falși nu atrage după sine încadrarea juridică a faptei în concurs cu infracțiunea prevăzută de art.190 CP, deoarece prima constituie o formă specială a escrocheriei, devenind aplicabile regulile de concurență dintre norma specială și norma generală prescrise de art.116 alin.(2) CP.

18. Infracțiunea de fabricare sau de punere în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false reprezintă, sub aspectul configurării laturii obiective, o componentă formală, momentul consumării fiind constatat în funcție de modalitatea normativă prin care a fost comisă fapta prejudiciabilă. Astfel, fabricarea se consideră consumată din momentul obținerii de către făptuitor cel puțin a unei bancnote, monede sau valori

mobiliare false, neavând relevanță dacă acesta a reușit sau nu să-i pună în circulație, punerea în circulație – din momentul pătrunderii banilor falși în circulația obișnuită, adică din momentul remiterii cel puțin a unei bancnote, monede sau valori false.

19. Atât fabricarea, cât și punerea în circulație constituie activități infracționale intenționate, fiind susceptibile de a fi desfășurate în timp sub forma pregătirii sau tentativei de infracțiune.

20. *Pregătirea de fabricare a banilor* există atunci când făptuitorul, de exemplu, procură vopsea, hârtie și mijloacele tehnice, capabile a fi utilizate la imitarea banilor apropiați originalului, iar la fapta de punere în circulație a banilor falși pregătirea se poate manifesta prin procurarea banilor falși sau deținerea de către făptuitor a banilor falsificați de către o altă persoană pentru punerea ulterioară a lor în circulația monetară.

21. În situația faptei de fabricare a banilor există tentativă atunci când acțiunea de contrafacere sau de alterare a fost întreruptă, pe parcursul executării sale, din cauze independente de voința făptuitorului sau, deși a fost dusă până la capăt, rezultatul nu s-a produs, nefiind obținut produsul infracțiunii, dorit de către făptuitor. În cazul punerii în circulație a banilor tentativa poate fi reținută, de pildă, când făptuitorul a încheiat activitatea de remitere a banilor falși către o altă persoană, însă aceasta din urmă, constatând falsul, nu le-a primit.

22. Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție în forma intenției directe. În lipsa factorului intelectual al intenției nu există componența infracțiunii descrisă în art.236 CP, atunci când persoana pune în circulație o bancnotă despre care nu știe că este falsă.

23. Pentru modalitatea fabricării intenția este una caracterizată, deoarece fapta trebuie să fie comisă în *scopul punerii în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false*. În acest caz scopul se reprezintă în calitate de semn obligatoriu al laturii subiective, iar inexistența sau neprobarea acestuia în cadrul procesului penal exclude posibilitatea încadrării faptei în baza art.236 CP din lipsa semnelor componenței de infracțiune.

24. Subiect activ al infracțiunii poate fi atât persoana fizică responsabilă cu vârsta de 16 ani, cât și persoana juridică.

25. Participația la infracțiunea analizată este posibilă sub toate formele sale, cu mențiunea că participația sub forma grupului organizat sau a organizației criminale nu poate avea loc la varianta-tip a infracțiunii, constituind semne calificative de agravare a răspunderii penale incidente art.236 alin.(2) lit.b) CP.

26. Semnul calificativ prevăzut de art.236 alin.(2) lit.c) CP, devine incident dacă sunt prezente semnele grupului organizat definit în art.46 CP sau ale organizației criminale definite în art.47 CP.

27. Derularea activității infracționale de fabricare sau punere în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false poate căpăta un caracter continuat, urmând delimitarea acesteia de concursul de infracțiuni. Există infracțiune prelungită, dacă falsificarea sau punerea în circulație a banilor falși este săvârșită prin acte repetate la diferite intervale de timp, în baza uneia și aceleiași intenții unice - ca element unificator al diferitelor acțiuni. Forma infracțiunii unice poate subexista atât în ipoteza repetării uneia și aceleiași modalități normative de săvârșire a faptei, cât și în ipoteza săvârșirii combinate ale acestora. Există concurs de infracțiuni atunci când acțiunile de falsificare sau punere în circulație sunt săvârșite sub dominația unor intenții diferite.

Fabricarea sau punerea în circulație a banilor falși sau a titlurilor de valoare false săvârșită în proporții deosebit de mari (art.236 alin.(2) lit.c) CP), presupune evaluarea proporției obiectului material al infracțiunii, care trebuie să corespundă cu depășirea de 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei. (art.126 CP).

FABRICAREA SAU PUNEREA ÎN CIRCULAȚIE A CARDURILOR SAU A ALTOR CARNETE DE PLATĂ FALSE (ART.237 C.PEN.)

(1) Fabricarea în scopul punerii în circulație sau punerea în circulație a cardurilor, a tichetelor de masă sau a altor instrumente de plată false, care nu reprezintă semne bănești sau titluri de valoare, dar care confirmă, stabilesc sau acordă drepturi sau obligații patrimoniale,

[Art.237 al.(1) modificat prin LP195 din 27.07.18, MO321-332/24.08.18 art.539]

[Art.237 al.(1) modificat prin LP33 din 06.05.12, MO99-102/25.05.12 art.330]

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 1050 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

[Art.237 al.(1), sancțiunea modificată prin LP207 din 29.07.16, MO369-378/28.10.16 art.751; în vigoare 07.11.16]

(2) Aceleași acțiuni săvîrșite:

a) - exclusă

b) de un funcționar ori alt salariat în exercițiul funcțiunii;

c) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

d) în proporții deosebit de mari

se pedepsește cu închisoare de la 4 la 8 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Obiectul nemijlocit al infracțiunii îl formează ansamblul relațiilor sociale din cadrul sistemului financiar-bancar cu privire la emisia și circuitul cardurilor și a altor carnete de plată, care nu constituie valută sau titluri de valoare, însă confirmă, stabilesc sau acordă drepturi sau obligații patrimoniale.

2. Obiectul material al infracțiunii este reprezentat de carduri și alte carnete de plată care nu constituie valută sau titluri de valoare.

3. Potrivit dispozițiilor *Regulamentului cu privire la cardurile bancare* (art.1), cardul bancar este un suport de informație standardizat și personalizat prin intermediul căruia deținătorul, de regulă, cu utilizarea numărului personal de identificare al său și/sau ale unor alte coduri care

permit identificarea sa, are acces la distanță la contul bancar în vederea efectuării anumitor operațiuni prevăzute de banca emitentă.

4. În funcție de proveniența mijloacelor bănești disponibile în cont se disting următoarele tipuri de carduri bancare: card de credit, prin intermediul căruia deținătorul dispune de mijloacele bănești oferite de bancă sub forma unei linii de credit; card de debit, prin intermediul căruia deținătorul dispune de mijloacele bănești depozitate la bancă; card de debit cu facilitare de overdraft, prin intermediul căruia deținătorul dispune de mijloacele bănești depozitate la bancă, iar în cazul insuficienței acestora – de mijloacele bănești oferite de bancă sub formă de overdraft (descoperire de cont).

5. Sub aspectul laturii obiective, elementul material al infracțiunii poate fi realizat prin două modalități alternative: *fabricarea* sau *punerea* în circulație a cardurilor sau a altor carnete de plată false.

6. Fabricarea cardurilor sau a altor carnete de plată false poate fi realizată atât prin contrafacere, cât și prin alterare (*a se vedea supra* art.236 CP). Fabricarea entităților materiale consemnate se consideră consumată din momentul în care acestea sunt capabile de a fi puse în circulație.

7. Punerea în circulație presupune acțiunea de includere a cardurilor sau a altor carnete de plată false, care nu constituie valută sau titluri de valoare, în circulația reală, respectiv în circuitul unor instrumente de plată. Legea penală nu face apel la anumite moduri de punere în circulație, aceasta fiind posibilă prin mai multe metode (plata unor servicii, bunuri etc.). În cazul acestei acțiuni alternative, infracțiunea se consideră consumată din momentul punerii în circulație cel puțin a unui singur card sau a altor carnete de plată false, care nu constituie valută sau titluri de valoare.

8. Săvârșirea faptei prin modalitatea punerii în circulație a cardurilor sau a altor carnete de plată false nu atrage după sine încadrarea faptei în concurs cu infracțiunea prevăzută de art.191 CP, deoarece prima constituie o formă specială a escrocheriei, devenind aplicabile regulile de concurență dintre norma specială și norma generală prescrise de art.116 alin.(2) CP.

9. Infracțiunea are o componentă formală și se consideră consumată din momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile menționate.

10. Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție în forma intenției directe. În cazul fabricării, scopul este un semn obligatoriu, fiind necesar ca făptuitorul să urmărească punerea în circulație a cardurilor sau a altor carnete de plată false.

11. Subiect activ al infracțiunii poate fi persoana fizică, responsabilă cu vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

12. În ipoteza art.237 alin.(2) lit.b) CP subiectul infracțiunii este special, fiind necesar ca persoana să aibă calitatea de funcționar ori alt salariat în exercițiul funcțiunii. Nu are relevanță dacă instituția în care activează subiectul este publică sau privată. De asemenea, nu este obligatoriu ca acesta să fie o persoană cu funcție de răspundere sau care gestionează o organizație comercială, obștească sau o altă organizație nestatală. Cerința instituită de legiuitor este ca funcționarul sau salariatul să acționeze în legătură cu exercițiul funcțiunii, adică să profite de situația de serviciu la săvârșirea faptei.

TEMA 3 INFRAȚIUNII LEGATE DE ACTIVITATEA DE CREDITARE, DE ACTIVITATE DE ÎMPRUMUT SAU DE OBȚINERE/ACORDARE A DESPĂGUBIRII/INDEMNIZAȚIEI DE ASIGURARE

DOBÎNDIREA CREDITULUI, ÎMPRUMUTULUI SAU DESPĂGUBIRII/INDEMNIZAȚIEI DE ASIGURARE PRIN ÎNȘELĂCIUNE (ART.238 C.PEN.)

(1) Prezentarea cu bună știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit, împrumut sau despăgubiri / indemnizației de asigurare sau majorării sumei acestora, sau obținerii unui credit sau împrumut în condiții avantajoase, dacă prin aceasta au fost cauzate instituției financiare, organizației financiare nebancare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1850 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceleași acțiuni care au cauzat daune în proporții deosebit de mari, se pedepsesc cu amendă de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 8 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Obiectul nemijlocit de bază al infracțiunii îl formează relațiile sociale din sfera activității de creditare. Ca obiect nemijlocit facultativ apar relațiile sociale care asigură interesele particulare ale creditorilor.

2. Obiectul material îl constituie banii, care formează categoria creditelor.

3. Legiuitorul pune accentul pe posibilitatea identificării în cazul acestei infracțiuni pe toate categoriile de credit (credite mari, credite în valută străină, credite acordate producătorilor de mărfuri viti-vinicole,

credite preferențiale acordate unor categorii de persoane etc. – a se vedea HP CSJ Cu privire la practica soluționării unor litigii ce rezultă din relațiile de credit bancar, nr.5 din 04.02.2005 // BCSJ, 2005, nr.9.

4. *Creditul* este definit, în temeiul Legii privind birourile istoriilor de credit, drept orice angajament de a acorda bani ca împrumut cu condiția rambursării lor, plății dobânzii și altor plăți aferente; orice prelungire a termenului de rambursare a datoriei; orice angajament de a vinde bunuri, a executa lucrări sau a presta servicii cu condiția amânării plății, inclusiv pe bază de leasing; orice garanție emisă; orice angajament de a achiziționa o creanță sau alte drepturi de a efectua o plată. În sensul prezentei legi, nu se consideră credit mijloacele acordate de investitori și obținute de emitenți în cadrul emisiunilor de obligațiuni sau de alte titluri financiare de împrumut.

5. *Creditul bancar* exprimă relațiile economice dintre creditor și debitor și se oferă contra plată cu condiția să fie asigurat, rambursat în termen, utilizat în scopuri bine determinate.

6. Latura obiectivă a infracțiunii este exprimată prin prezentarea cu bună-știință a unor informații false în scopul obținerii unui credit sau majorării proporției acestuia, sau obținerii unui credit în condiții avantajoase, dacă prin aceasta au fost cauzate instituției financiare daune în proporții mari.

7. Formularea legislativă a conținutului normei prevăzute în art.238 CP denotă identificarea a trei semne constitutive ale laturii obiective: elementul material (prezentarea cu bună-știință a unor informații false), urmarea imediată (cauzarea unor daune în proporții mari instituției financiare) și raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

8. Pentru a obține un credit, debitorul adresează băncii o cerere de solicitare a unui credit în care sunt reflectate: scopul creditului, suma solicitată, termenul de utilizare a creditului etc. La cererea de solicitare a creditului este anexat un set de acte, în special: documente care reflectă identitatea solicitantului, cele care descriu domeniul de activitate, credibilitatea clientului și situația financiară a acestuia (rapoarte contabile

anuale și trimestriale, rapoarte cu privire la venit și cheltuieli etc.), managementul etc.

9. Disponibilitatea unui sistem de încredere și corect de informare, cuprinzând întreaga activitate de creditare, este o condiție indispensabilă pentru dirijarea și controlarea efectivă a riscului și, respectiv, pentru îndeplinirea datoriilor și obligațiilor managementului sau administrației băncii. Sistemul informațional de creditare trebuie să conțină detaliile concise asupra creditelor individuale privind: identitatea și activitatea debitorului; situația economică și financiară a debitorului (trecută, actuală și prognozată) pe baza unei analize profunde a credibilității acestuia; tipul, scopul și mărimea creditului; sursele primare și secundare de rambursare; asigurarea (gajul) rambursării creditului și condițiile acestuia; altă informație referitoare la relația creditară (este necesară comunicarea datelor cu privire la situația financiară a debitorului).

10. Prezentarea unor informații false presupune transmiterea unor date false funcționarilor băncii. În procesul de aprobare, dreptul de a lua decizii referitor la cererile de acordare a creditelor se atribuie unui comitet special de credit, compus dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puțin de 3 persoane (Regulamentul cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în RM, p.3.5). Falsul propriu-zis poate constitui manopera debitorului ori a altei persoane. Falsificarea actelor constituie o activitate infracțională separată și nu cade sub incidența normei prevăzute de art.238 CP (în cazul în care sunt falsificate actele de către debitor și sunt prezentate băncii în scopul obținerii unui credit, majorării proporției acestuia sau obținerii unui credit în condiții avantajoase este cazul identificării unui concurs de infracțiuni; dacă falsul este realizat de către o altă persoană decât debitorul, acesta va fi supus răspunderii penale potrivit art.332 ori art.361 CP).

11. Informația falsă prezumă doar informația materializată prin anumite acte. Or, în afara documentelor corespunzătoare, creditul nu poate fi acordat. Cu atât mai mult, acest credit nu poate fi eliberat în baza unei informații verbale.

12. *False* sunt considerate informațiile materializate care conțin indici denaturați cu referire la oricare împrejurare, condiție în baza căreia se acordă creditul, adică acele date incorecte, special modificate, referitoare la domeniul de activitate, situația financiară etc., precum și datele care reflectă incorect starea de fapt în forma ignorării unor informații importante. Dacă falsul privește o împrejurare care nu determina acordarea/neacordarea creditului, acordarea creditului prin majorarea/micșorarea proporției acestuia, acordarea creditului în condiții ordinare/avantajoase nu implică stabilirea infracțiunii prevăzute în art.238 CP.

13. În baza formulei legislative prevăzute de art.238 CP, stabilim că prezentarea unor informații false în scopul menționat în dispoziția normei respective oferă posibilitatea identificării urmării imediate în forma cauzării unei daune în proporții mari instituției financiare. Or, stabilirea acesteia este posibilă doar în cazul în care creditul a fost dobândit. Deci, infracțiunea este descrisă prin prisma unui conținut material de infracțiune, aceasta considerându-se consumată din momentul cauzării unei daune instituției financiare.

14. *Daune în proporții mari* Se consideră proporții mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

15. Dacă creditul a fost obținut în mod legal, însă condițiile contractuale nu sunt respectate pe deplin (nu are loc rambursarea creditului în general ori la timp etc.), nu putem constata semnele conținutului normativ al infracțiunii prevăzute în art.238 CP.

16. Latura subiectivă a infracțiunii este caracterizată prin vinovăție intenționată în forma intenției directe. Scopul infracțiunii este unul special și anume - obținerea unui credit, majorarea proporției creditului, obținerea unui credit în condiții avantajoase.

17. *Obținerea unui credit* presupune situația în care persoana nu are dreptul la acest credit și prezintă informația falsă în scopul obținerii

acestui. *Majorarea proporției creditului* înseamnă oferirea unei informații legate despre eventuala proporție a creditului posibil de a fi obținut; or, creditul în acest caz poate fi obținut, însă nu în proporțiile solicitate și acordate. *Obținerea unui credit în condiții avantajoase* presupune că sunt prezentate informații false vis-à-vis de caracterul avantajos al creditului eventual obținut.

18. Subiecți activi ai infracțiunii pot fi persoanele fizice, responsabile, care au atins vârsta de 16 ani, cărora banca licențiată (creditor) le acordă un credit, precum și persoanele juridice.

19. Infracțiunea de *dobândire a creditului prin înșelăciune* (art.238 CP) este în strânsă legătură cu infracțiunea de escrocherie (art.190 CP). Între acestea se identifică instituția delimitării. Or, concurența normelor penale nu poate fi constatată aici, avându-se în vedere esența definiției a creditului (unul dintre semnele acestuia este rambursarea lui). În cazul în care banii au fost obținuți fără ideea de a fi rambursați, nu se constată prezența esenței creditului – ca instituție financiară – urmând ca fapta comisă să fie încadrată drept escrocherie.

ÎNCĂLCAREA REGULILOR DE CREDITARE, POLITICILOR DE ACORDARE A ÎMPRUMUTURILOR SAU REGULILOR DE ACORDARE A DESPĂGUBIRII/INDEMNIZAȚIEI DE ASIGURARE (ART.239 C.PEN.)

(1) Acordarea unui credit, împrumut sau despăgubirii / indemnizației de asigurare cu încălcarea intenționată a legii, regulilor de creditare, politicilor de acordare a împrumuturilor sau normelor de prudență financiară, dacă prin aceasta au fost cauzate instituției financiare, organizației financiare nebankare, asociației de economii și împrumut sau asigurătorului daune în mărime mai mare sau egală cu 500 unități convenționale, pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 2350 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 2 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(2) *Aceleași acțiuni care:*

a) au cauzat instituției financiare, asociației de economii și împrumut, organizației financiare nebankare sau asigurătorului daune în proporții deosebit de mari;

b) au condus la insolvabilitatea instituției financiare, asociației de economii și împrumut, organizației financiare nebankare sau asigurătorului, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 7 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

1. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii îl constituie cumulul de relații sociale care asigură funcționarea normală a sistemului bancar, în special în ceea ce vizează activitatea de acordare a creditelor (activitatea de creditare).

2. Latura obiectivă se caracterizează prin următoarele semne obligatorii: elementul material în forma acordării unui credit cu încălcarea intenționată a regulilor de creditare; urmarea imediată – cauzarea unei daune în proporții mari instituției financiare; raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

3. Dispoziția normei este de blanchetă, fiind necesar apelul la alte norme de drept în vederea descifrării cadrului legal al regulilor de creditare. Potrivit Regulamentului BNM cu privire la activitatea de creditare a băncilor care operează în RM(p.1.3) dispozițiile acestui act normativ stabilește principiile de bază în activitatea de creditare a băncii și urmează să fie aplicate de către acestea în ansamblu cu toate cerințele normative stabilite, acordându-i administrației băncii posibilitatea gestionării afacerilor băncii într-un mod sigur și prudent.

4. BNM are în competența sa verificarea caracterului adecvat al organizării băncii, managementului și procedeelelor cu privire la activitățile de creditare în timpul efectuării examinărilor pe sector.

5. În ansamblu, activitatea structurilor organizatorice de creditare trebuie orientată în următoarele direcții de bază: procedura de depunere a cererii; analiza credibilității (solvabilității) clientului; revizuirea și analiza

sistematică a calității portofoliului de credite. Politica creditară a băncii trebuie să vizeze protejarea activelor, obținerea de profit și îmbunătățirea stării economico-financiare a împrumutaților concomitent luând în considerare securitatea depozitelor clienților.

6. Politica și procedeele de creditare se determină de o instrucțiune de politică generală și instrucțiuni specifice (scrise), aprobate de consiliul băncii. O astfel de politică generală și procedee scrise cuprind, dar nelimitându-se la: *instrucțiunea de politică generală de creditare a băncii* (structura organizatorică; autoritățile de creditare; strategia de afaceri și marketing; tipurile de credite; limitele generale de creditare; activitatea de creditare la nivel de filială; gajul sau alt tip de asigurare considerat acceptabil și suficient; modul de acordare și rambursare a creditelor; principiile stabilirii mărimii ratei dobânzii; distribuirea și diversificarea pe ramuri (pe sectoare); revizuirea și controlul portofoliului de credite etc.; *instrucțiunile specifice detaliate despre politică și procedee pentru fiecare tip de credit și plată cu avans* (procedeele interne de evaluare a credibilității debitorului; dirijarea și verificarea riscului; limitele de acordare a creditului; gajul sau alt tip de asigurare necesar; stabilirea prețului; autorizările; creditele problematice și colectarea lor; formarea rezervelor; descrierea metodelor analitice de evaluare a credibilității clienților. Aceste instrucțiuni trebuie să includă și formulare de cerere, acordurile (contractele) de credit, formularul despre gaj sau alt tip de asigurare etc.

7. Unele cerințe către modalitățile de asigurare a creditelor, precum și față de formele acestora, vor fi determinate în funcție de tipul creditului. Deci, băncile au la dispoziția lor instrucțiuni detaliate cu descrierea întregului proces de administrare pentru fiecare tip de credit: de la cererea inițială a clientului, prin evaluarea credibilității și aprobarea de eliberare, până la rambursarea finală a acestuia. Aceste instrucțiuni trebuie să ofere un îndrumar detaliat despre documentare pentru orice tipuri de credite și să determine regulile referitoare la: *autoritatea de creditare* (determinarea autorității de creditare în cadrul băncii pentru luarea deciziei la diferite niveluri, pentru fiecare tip și mărime de credit); *informația financiară* (cerințele față de comunicarea datelor cu privire la situația financiară, care trebuie executate de debitor pentru orice tipuri de credite, oferind

posibilitatea unei analize profunde a credibilității clientului); *evaluarea credibilității* (instrucțiunile detaliate despre efectuarea evaluării credibilității clientului și capacității de rambursare a creditului, inclusiv metodele adecvate de analiză a bilanțurilor, raportului cu privire la profit și pierderi; în mod similar aprecierea gajului și altor forme de asigurare a creditelor și stabilirea limitelor (coeficienților) de utilizare a acestora); *gajul și alte forme de asigurare a creditelor* (prevederea unui coeficient minim pentru gaj și alte forme de asigurare a creditelor necesare pentru fiecare tip de credit și evaluarea adecvată a acestora, în scopul asigurării acoperirii depline a sumei supuse riscului); *procesul de aprobare* (reguli detaliate cu privire la autorizarea acordării creditului); *stabilirea prețului creditului* (rata dobânzii/ comisioane pentru toate tipurile de credite acoperind costurile de creare a fondurilor (plus o marjă de profit), inclusiv costurile suplimentare și crearea rezervelor pentru pierderile posibile); *limitele* (limitarea liniilor individuale/ creditelor nerambursate și în total pentru fiecare debitor); *colectarea* (determinarea procedeele legate de creditele cu termenul de rambursare expirat și plăților aferente neachitate/delincvente legale și alte reclamații); *diverse* (instrucțiuni specifice pentru cazurile excepționale și scutiri etc.).

8. Managementul corect și prudent al activității de creditare al unei bănci necesită stabilirea și menținerea unor structuri organizaționale și politici de creditare împreună cu procedeele de evaluare a riscului, monitoring și control, care au scopul de a asigura transformarea acestei politici în practica operațională; obiectivul este de a proteja activele băncii și de a obține un profit, în același timp luând în considerare securitatea depozitelor clienților. Cu referire la managementul corect și prudent al portofoliului de credite al unei bănci se impune un sistem eficient de informare, care trebuie să includă toate aspectele importante privind eliberarea creditelor. Sistemul informațional de creditare trebuie să conțină detaliile concise asupra creditelor individuale privind inclusiv situația economică și financiară a debitorului pe baza unei analize profunde a credibilității acestuia.

9. Pornind de la aceste direcții de bază (probleme-cheie), asupra cărora trebuie să se orienteze funcționarul băncii când analizează situația unui client care a solicitat un credit, se pot împărți în patru grupe:

domeniul de activitate; situația financiară; managementul (conducerea inspiră încredere sau nu, succesul afacerii depinde de o singură persoană sau conducerea este asigurată de o grupă managerială etc.); *viitorul* (afacerea va genera suficient profit disponibil pentru a rambursa datoriile impuse, afacerea va fi profitabilă în viitor sau nu etc.).

10. La capitolul modalități faptice pot fi invocate: acordarea unor credite suplimentare pentru ca debitorii să-și achite datoriile la suma inițială a creditului și la dobânda aferentă (interdicție prevăzută de p.5 al Regulamentului BNM cu privire la creditele expirate; încălcarea de către banca licențiată a cerințelor de proporții ori a condițiilor stabilite prin acordurile de creditare încheiate între Guvernul RM și nerezidenți, între băncile licențiate și organizațiile financiare internaționale unde se prevede creditarea debitorilor rezidenți de către băncile licențiate pe principiul cofinanțării – regulă prevăzută de p.7 al Regulamentului privind condițiile de acordare rezidenților a creditelor în valută străină de către băncile licențiate; acordarea creditului în domeniul viti-vinicol producătorilor care au defrișat viile fondate pe contul mijloacelor statului înainte de expirarea termenului de exploatare – interdicție prevăzută de art.7 al Legii privind modul de creditare a producătorilor de mărfuri viti-vinicole; acordarea creditului pentru necesități primordiale pe un termen mai mare de 2 ani (pentru investiții imobiliare pe un termen mai mare de 20 ani – interdicție prevăzută de capitolul III p.1-2 al Regulamentului BNM cu privire la acordarea creditelor de către bănci funcționarilor lor; acordarea creditelor preferențiale altor persoane decât cele consemnate în p.3 al Regulamentului cu privire la acordarea creditelor preferențiale unor categorii de populație (HG cu privire la creditele preferențiale pentru unele categorii de populație, 1146 din 15.10.2004) ori în art.2 alin.(2) al Legii privind acordarea de credite preferențiale pe termen lung unor categorii de tineri studioși etc.).

11. În procesul de aprobare, dreptul de a lua decizii referitoare la cererile de acordare a creditelor se atribuie unui comitet special de credit, compus dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puțin de trei persoane. Suma maximală a unui credit care poate fi acordată fără aprobarea de către comitetul special de credit la nivel de filială este determinată în prevederile politicii generale de creditare a băncii. Orice

tranzacție de credit poate fi încheiată numai cu avizul a cel puțin 3 persoane. Creditele mari se acordă în conformitate cu cerințele Regulamentului cu privire la creditele mari.

12. Gradul prejudiciabil al faptei comise depinde nu numai de încălcarea regulilor de creditare, ci și de prezența unei urmări imediate în forma cauzării unei daune în proporții mari instituției financiare.

13. Despre *proporții mari*, a se vedea comentariul de la art.126 CP.

14. Raportul de cauzalitate rezultă din materialitatea conținutului normativ.

15. Infrațiunea fiind descrisă prin intermediul unei componente materiale, se consideră consumată anume din momentul cauzării unor daune în proporții mari instituției financiare.

16. Latura subiectivă este exprimată prin vinovăție intenționată în forma intenției directe sau indirecte. Scopul și motivul infrațiunii pot fi diferite și nu au importanță la încadrarea infrațiunii și individualizarea răspunderii penale, ci doar, în unele cazuri, la individualizarea pedepsei penale.

17. Ca subiect activ al infrațiunii poate fi orice persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, având calitatea de subiect special: funcționar al băncii, împuternicit cu dreptul de a acorda credite; precum și persoanele juridice.

18. *Daune în proporții deosebit de mari* (art.239 alin.(2) lit.a) CP) avem atunci când valoarea daunei cauzate instituției financiare (inclusiv în forma veniturilor ratate) depășește 20 salarii medii pe economie (a se vedea art.126 C. pen.) .

19. *Insolvabilitate a instituției financiare* (art.239 alin.(2) lit.b) CP) e situația debitorului caracterizată prin incapacitatea lui de a-și executa obligațiile pecuniare scadente, inclusiv obligațiile fiscale.

UTILIZAREA CONTRAR DESTINAȚIEI MIJLOACELOR DIN ÎMPRUMUTURILE INTERNE SAU EXTERNE GARANTATE DE STAT (ART.240 C.PEN.)

(1) Utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile interne sau din fondurile externe, dacă fapta nu constituie o însușire, se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 5000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani.

(2) Utilizarea contrar destinației a subvențiilor, donațiilor sau ajutoarelor umanitare în proporții mari, dacă fapta nu constituie o însușire, se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 5000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 6000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.

(3) Utilizarea contrar destinației a împrumuturilor interne, a granturilor, creditelor, precum și a împrumuturilor externe, în proporții mari, dacă fapta nu constituie o însușire, se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 6000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții pe un termen de la 3 la 6 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 7000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Acțiunile prevăzute la alin. (2) și (3) săvîrșite:

a) de două sau mai multe persoane;

b) în proporții deosebit de mari;

c) de o persoană publică, de o persoană cu funcție de răspundere, de o persoană cu funcție de demnitate publică, de o persoană publică străină sau de un funcționar internațional se pedepsesc cu

amendă în mărime de la 6000 la 8000 de unități convenționale sau cu închisoare de la 6 la 10 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții pe un termen de la 4 la 7 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 7000 la 9000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 4 la 5 ani sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Procedura de raportare a datoriei publice, de stabilire a modului de contractare, debursare, rambursare, înregistrare și administrare a datoriei de stat, de acordare a garanțiilor de stat și de recreditare din contul mijloacelor obținute din împrumuturi de stat sunt reglementate prin Legea cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat. Prin conținutul legii în cauză sunt reglementate împrumuturile contractate, în numele RM, de Guvern, prin intermediul MF, și valorile mobiliare de stat, indiferent de termenul lor de scadență, precum și împrumuturile cu termenul de scadență de un an și mai mare, contractate de anumite persoane juridice (societăți comerciale, întreprinderi și unități administrativ-teritoriale).

2. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii îl formează relațiile sociale, a căror existență și desfășurare normală este condiționată de asigurarea sistemului financiar al statului.

3. Obiectul material îl constituie mijloacele bănești, valorile mobiliare, care formează categoria împrumuturilor garantate de stat.

4. Din punct de vedere obiectiv, legiuitorul prescrie în dispoziția articolului o singură modalitate normativă - utilizarea contrar destinației a mijloacelor din împrumuturile garantate de stat.

5. *Împrumut de stat* este o relație contractuală prin care creditorul transmite în proprietatea statului mijloace, cu condiția rambursării acestora de către stat la expirarea termenului pentru care au fost acordate. Împrumutul de stat poate fi cu sau fără dobândă.

6. *Garanție de stat* este un angajament asumat, în contul și în numele statului, de către Guvern, în calitate de garant, de a plăti la scadență obligațiile neonorate. Garanțiile de stat pot fi interne și externe.

7. *Garanție de stat internă* este o garanție de stat emisă în favoarea unui creditor care este rezident.

8. *Garanție de stat externă* este o garanție de stat emisă în favoarea unui creditor care este nerezident.

9. *Datorie de stat* sunt obligațiile contractuale pecuniare curente și scadente ale statului și dobânzile datorate și neonorate, apărute din calitatea statului de debitor sau fidejutor, fiind contractate, în numele RM, de Guvern, prin intermediul MF, în monedă națională sau în valută străină.

10. *Datorie de stat externă* este o parte integrantă a datoriei de stat reprezentând totalul sumelor obligațiilor neonorate și ale dobânzilor datorate și neonorate, contractate, în numele RM, de Guvern, prin intermediul MF, de la nerezidenții RM. Valorile mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piețele financiare internaționale, care sunt procurate de rezidenți ai RM sunt atribuite datoriei de stat externe.

11. *Datorie de stat internă* este o parte integrantă a datoriei de stat reprezentând totalul sumelor obligațiilor neonorate și ale dobânzilor datorate și neonorate, contractate, în numele RM, de Guvern, prin intermediul MF, de la rezidenții RM. Valorile mobiliare de stat emise pentru a fi plasate pe piața internă a RM, care sunt procurate de către nerezidenți sunt atribuite datoriei de stat interne.

12. În conformitate cu art.3 al Legii cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat, Guvernul, în persoana MF, este autorizat să contracteze împrumuturi de stat, interne și externe, în monedă națională sau în orice valută străină; să acorde garanții de stat interne și externe, exprimate în monedă națională sau în orice valută străină; să emită valori mobiliare de stat pentru plasarea lor pe piața internă și pe cea externă. Contractele de împrumut de stat externe și hotărârile de acordare a garanțiilor de stat se aprobă de Parlament, iar procedura de contractare a împrumuturilor de stat interne și externe este stabilită de Guvern.

13. Plafoanele datoriei de stat, inclusiv ale datoriei de stat interne și externe, precum și plafoanele garanțiilor de stat, la o dată anumită, sunt stabilite de legea bugetului de stat, cu anumite excepții prevăzute de dispozițiile legii în cauză (art.3 alin.(4)).

14. *Contract de garanție de stat* este un contract de fideiusiune între stat și creditor, prin care statul se obligă să plătească, integral sau parțial, creditorului datoria debitorului garantat (a persoanei juridice care a obținut un împrumut cu garanție de stat), apărută din împrumuturi interne sau externe, în cazul în care debitorul garantat nu execută obligațiile sale față de creditor.

15. Art.10 alin.(1) al Legii cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat prevede că în cazul încălcării de către instituțiile financiare care iau cu împrumut mijloace recreditate, de către beneficiarii recreditării și de către debitorii garantați ai obligațiilor lor stabilite în contractele respective, MF, direct sau prin Serviciul Fiscal de Stat, este împuternicit să suspende pe cale extrajudiciară operațiunile bancare, să sechestreze și să perceapă în mod incontestabil mijloacele datorate din conturile bancare ale acestor beneficiari de mijloace din împrumuturi de stat și/sau de garanții de stat, conform procedurii stabilite de legislația în vigoare.

16. Ministerele, alte autorități ale administrației publice centrale și instituțiile publice finanțate, integral sau parțial, de la bugetul de stat nu pot contracta împrumuturi interne sau externe. Oricare dintre persoanele menționate, care intenționează să inițieze un proiect investițional important pentru dezvoltarea RM, în lipsa fondurilor disponibile și suficiente în bugetul de stat, poate să înainteze MF o cerere pentru solicitarea finanțării. În cerere trebuie să fie indicate: a) scopul pentru care sunt solicitate mijloacele; b) modalitatea de utilizare a mijloacelor solicitate și rezultatele scontate; c) evaluarea necesităților de finanțare; d) sursa de obținere a mijloacelor solicitate, dacă această informație este disponibilă. Guvernul decide aprobarea sau respingerea cererii pentru solicitarea finanțării. În cazul aprobării cererii, MF întreprinde măsurile necesare pentru a obține mijloacele solicitate.

17. Contractul de acordare a garanției de stat este încheiat, potrivit art.30 al Legii cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat, între MF și debitorul garantat (solicitant) în temeiul hotărârii Parlamentului privind acordarea garanției de stat respective. Contractul de acordare a garanției de stat se încheie în formă scrisă, sub

sanctiunea nulității. În contractul de acordare a garanției de stat se stabilesc taxa plătită de debitorul garantat pentru garanția de stat; obligația debitorului garantat de a constitui garanții suficiente în favoarea creditorului pentru a garanta rambursarea împrumutului și a cheltuielilor scontate aferente; obligația de raportare a debitorului garantat privind obligațiile ce decurg din garanția de stat; constituirea altor garanții în favoarea statului; *destinația mijloacelor obținute din împrumuturile garantate de stat*; obligația debitorului garantat de a restitui statului toate sumele cheltuite de stat pentru executarea garanției de stat, precum și alte cheltuieli aferente acestei executări.

18. În ipoteza art.35 lit.c) al Legii cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat, garanția de stat încetează în cazul în care mijloacele obținute din împrumutul garantat de stat nu sunt utilizate în scopurile stabilite de contractul de acordare a garanției de stat. În acest caz, intervine răspunderea penală potrivit art.240 CP.

19. Art.12 al aceleiași legidetermină că mijloacele obținute din împrumuturile interne și externe de stat sau din plasarea valorilor mobiliare de stat, în limitele bugetelor anuale, vor fi utilizate pentru: a) sprijinirea dezvoltării economiei țării și activității investiționale; b) promovarea exporturilor; c) crearea de noi locuri de muncă și îmbunătățirea condițiilor sociale și ecologice în țară; d) lichidarea consecințelor calamităților naturale și ale altor situații excepționale; e) rambursarea prealabilă, rambursarea, refinanțarea și restructurarea obligațiilor existente și a garanțiilor; f) finanțarea deficitului bugetar și acoperirea necesităților decalajului de casă pe termen scurt al Trezoreriei de Stat.

20. Din cele expuse rezultă că dezafectarea împrumutului, adică folosirea în alte scopuri decât cele stipulate în contractul (acordul) de împrumut garantat de stat, constituie elementul material al incriminării prevăzute de art.240 CP.

21. Conținutul normativ este aderat la categoria celor materiale, adică infracțiunea se consideră consumată din momentul cauzării unei daune în proporții mari (a se vedea supra).

22. Raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată constituie un semn obligatoriu pentru existența răspunderii penale.

23. Latura subiectivă a infracțiunii se manifestă prin vinovăție în forma intenției directe.

24. Subiectul activ al infracțiunii poate fi atât persoana fizică (responsabilă, vârsta de 16 ani). În esență, calitatea specială a persoanei fizice este determinată de posibilitatea încheierii unui contract (acord) de împrumut și utilizarea acestuia conform destinației. Subiect activ al infracțiunii poate fi și persoana juridică.

25. *Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane* presupune situația în care aspectul obiectiv al incriminării este desfășurat de către mai multe persoane în comun, cel puțin două dintre care sunt descrise prin prisma semnelor subiectului infracțiunii prevăzute de art.240 CP.

26. *Daună în proporții deosebit de mari* este dauna care depășește 20 salarii medii pe economie (a se vedea art. 126 C.P.).

TEMA 4 INFRAȚIUNII SĂVÂRȘITE ÎN SFERA ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR

PRACTICAREA ILEGALĂ A ACTIVITĂȚII DE ÎNTREPRINZĂTOR (ART. 241 C.PEN.)

(1) *Practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari, săvârșită prin:*

a) desfășurarea activității fără înregistrare (reînregistrare), licență și/sau fără autorizare obligatorii, conform legii, pentru desfășurarea activității în cauză;

b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de lege, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 2350 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de pînă la 200 de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) *Aceeși acțiune săvârșită:*

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu folosirea situației de serviciu;

f) cu obținerea unui profit în proporții deosebit de mari

se pedepsește cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Pericolul social al infracțiunii consfințite în art.241 CP constă în faptul că activitatea de întreprinzător, desfășurată prin încălcarea ordinii de drept, face ca antreprenoriatul să scape de sub controlul statului. Această finalitate diminuează esențial posibilitatea statului de a evalua limitele cantitative ale producției în țară, cifra de afaceri economice, numărul persoanelor fizice și juridice antrenate în domeniul

antreprenoriatului. Fără cunoașterea acestor date statul este în neputință de a adopta și de a pune în aplicațiune o politică economico-financiară eficientă și echilibrată. Totodată, incriminarea acestei fapte este orientată spre prevenirea unei transferări de fapt a activității de întreprinzător în cadrul economiei subterane și, respectiv, excluderea acesteia din sfera exercitării controlului de stat, ceea ce, de regulă, poate implica neexecutarea de către întreprinzători a obligațiilor legale față de stat și cetățeni.

2. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător este reprezentat derelațiile sociale din sfera antreprenoriatului, a căror existență și normală desfășurare sunt condiționate de respectarea ordinii stabilite de organele statale pentru practicarea activității de întreprinzător.

3. Legiuitorul prescrie în dispoziția articolului o singură modalitate normativă de săvârșire a infracțiunii: practicarea ilegală a activității de întreprinzător, soldată cu obținerea unui profit în proporții mari. La rândul ei, modalitatea normativă este descrisă prin trei semne obiective, a căror determinare este obligatorie pentru încadrarea juridică a faptei: elementul material (practicarea ilegală a activității de întreprinzător); urmarea imediată (obținerea unui profit în proporții mari); raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

4. Elementul material al infracțiunii este descris prin intermediul unei dispoziții combinate, care comprimă în sine elementele structurale ale dispoziției de trimitere și ale dispoziției de blanchetă.

5. Dispoziția art.241 CP nu prevede situațiile care conferă activității de antreprenoriat un caracter ilegal, făcând în acest sens trimitere în art.125 CP. Potrivit textului normativ, prin *desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător* în sens penal se înțelege: a) desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate; b) desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație; c) desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor, sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație; d) desfășurarea activității de

întreprinzător fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul în care folosirea sau indicarea lor este prevăzută de legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

6. Consacrarea de către legiuitor a unei norme de referință în art.125 CP, destinată stabilirii situațiilor care conferă practicării activității de întreprinzător un caracter penal, are ca substrat rațiunea evitării unor interpretări extensive sau restrictive ale elementului material. În acest mod legislația penală abstractizează anumite fapte supuse răspunderii contravenționale și, în baza unor anumitor condiții (semne) esențiale, le supune răspunderii penale.

7. Caracterul de blanchetă al normei prevăzute în art.241 CP derivă din faptul că pentru stabilirea activității de întreprinzător și a condițiilor în care aceasta poate fi desfășurată, legiuitorul face trimitere la alte acte normative existente în materie. Relațiile de antreprenoriat, indiferent de forma de proprietate și genul de activitate, sunt reglementate de Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, de legislația civilă și de alte legi.

8. În acest sens art.1 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi stipulează că antreprenoriatul „este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri”. Munca efectuată conform contractului (acordului) de muncă încheiat nu este considerată antreprenoriat.

9. În noțiunea de antreprenoriat legiuitorul a încorporat următoarele genuri de activitate care pot fi desfășurate de către întreprinzători: 1) producția mărfurilor; 2) executarea lucrărilor; 3) prestarea serviciilor. Această listă poate fi extinsă și la activitatea de comercializare a mărfurilor și a produselor.

10. Din definiția consacrată în art.(1) din Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi rezultă că antreprenoriatul - ca activitate economică, desfășurată în ordinea și condițiile stabilite de cadrul normativ, se caracterizează prin următoarele trăsături definiției: 1)

reprezintă o activitate independentă realizată din proprie inițiativă; 2) în nume propriu; 3) este bazată pe propriul risc și pe răspunderea patrimonială; 4) este orientată spre obținerea permanentă de venituri.

11. Realizarea unei singure operațiuni economice nu face aplicabilă norma instituită în art.241 CP:

- în esență, antreprenoriatul ilegal, incriminat de art.241 CP, constituie o activitate obișnuită de antreprenariat realizată în condițiile ilegale stabilite în art.125 CP. La încadrarea juridică a infracțiunii, organul de drept, abilitat cu competențe de aplicare a normelor juridico-penale, trebuie să ia în considerațiune accepțiunea legală a antreprenoriatului stabilită de legislația civilă și semnele aferente acesteia, pentru a se stabili măsura în care acestea își găsesc reflecție în componența art.241 CP. Aplicarea răspunderii contravenționale sau penale pentru practicarea ilegală a antreprenoriatului trebuie să se întemeieze pe recunoașterea anumitor acțiuni sau activități ca antreprenariat. În acest sens, se arată că obținerea pentru o singură dată a unui profit nu poate fi recunoscută ca activitate de antreprenariat. Astfel, activitatea de antreprenariat trebuie să fie permanentă, și nu întâmplătoare; o activitate ocazională nu-i va asigura întreprinderii beneficii permanente. Prin urmare, aplicativitatea normei de incriminare instituită în art.241 CP este condiționată de stabilirea măsurii în care activitatea realizată de făptuitor se subînscrie activității de întreprinzător avute în vedere de legislația civilă. În ipoteza inexistenței unuia dintre semnele ce caracterizează activitatea economică de antreprenariat, printre care se înscrie și cea de obținere a unui venit permanent, fapta nu poate fi încadrată în baza art.241 CP;

- punerea în aplicare a normei privitoare la practicarea ilegală a activității de întreprinzător pentru realizarea unei singure operațiuni economice, conferă noțiunii de antreprenariat o semnificație juridico-penală proprie, alta decât cea pe care această categorie juridică o are în domeniul dreptului civil. O asemenea soluție, însă, nu poate fi acceptată, deoarece dreptul penal și dreptul civil reprezintă un cumul de norme care, împreună cu normele altor ramuri de drept, formează unui sistem unic de drept - lucru care face imposibilă ideea contrapunerii diferitelor ramuri

ale dreptului. Normele dreptului civil sunt destinate reglementării relațiilor sociale, iar cele de drept penal – apărării acestora. Prin urmare, nu este de domeniul dreptului penal de a institui reglementări în sfera dreptului privat. În același timp, normele de blanchetă, prin care sunt descrise majoritatea infracțiunilor economice, inclusiv cea de practicare ilegală a activității de întreprinzător, trebuie aplicate în strictă conformitate cu actele normative la care acestea fac trimitere;

- teza conform căreia înfăptuirea pentru o singură dată a unei operațiuni economice nu se încadrează în sfera de aplicare a faptei incriminate de art.241 CP poate fi dedusă și din interpretarea gramaticală a termenului de „activitate”, utilizat la descrierea elementului material al infracțiunii. În DEX termenul de „activitate” este definit ca un ansamblu de acte fizice, intelectuale și morale, făcute în scopul obținerii unui anumit rezultat; folosire sistematică a forțelor proprii într-un anumit domeniu, participare activă și conștientă la ceva, muncă, ocupație, îndeletnicire, lucru. În acest mod, în sensul dreptului penal, acțiunea nu trebuie confundată cu activitatea care poate implica o pluralitate de acțiuni sau un sistem de acțiuni. Prin urmare, infracțiunea de practicare ilegală a activității de întreprinzător presupune săvârșirea de către subiect a unor acțiuni sistematice, manifestate prin realizarea în condiții ilegale a mai multor operațiuni economice de producere sau comercializare a mărfurilor, oferirea de servicii etc., în vederea obținerii unui venit permanent.

12. Prima variantă normativă sub care se poate înfățișa elementul material al infracțiunii incriminate de art.241 CP o formează *desfășurarea activității de întreprinzător fără înregistrarea (reînregistrarea) la organele autorizate*. Potrivit art.27 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinzătorul este obligat să înregistreze întreprinderea, filialele și reprezentanțele, înființate de către acesta pe teritoriul RM, până la începerea activității lor economice, în conformitate cu Legea cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor.

13. Întreprinderea se înregistrează de Camera Înregistrării de Stat a Ministerului Dezvoltării Informaționale la locul unde se află sediul întreprinderii, precum și în mod obligatoriu la organul fiscal pentru a i se

atribui codul fiscal în conformitate cu legislația în vigoare. Pentru înregistrare, întreprinderea prezintă actele specificate în art.11 din Legea cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor. Înregistrarea de stat presupune certificarea, din partea organului înregistrării de stat, a creării, reorganizării ori lichidării întreprinderii sau organizației, precum și a modificărilor și completărilor din documentele de constituire ale acestora.

14. Desfășurarea activității de întreprinzător în perioada de suspendare a activității întreprinderii, fără înregistrarea reluării acestei activități, atrage, potrivit legislației în vigoare, răspunderea pentru practicarea ilegală a activității de întreprinzător.

15. A doua variantă normativă de săvârșire a infracțiunii de practicare ilegală a activității de întreprinzător o constituie *desfășurarea unor genuri de activitate interzise de legislație*. Necesitatea incriminării variantei normative analizate derivă din art.10 alin.(3) al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, potrivit căruia pentru desfășurarea activității fără licență sau a activităților interzise pe teritoriul RM, precum și a celor permise în mod exclusiv întreprinderilor de stat, întreprinderea este supusă răspunderii.

16. Luând în considerare prevederile legale amintite, genurile activităților de antreprenoriat interzise de lege pot fi deduse din normele care interzic practicarea unor activități sau din normele care instituie anumite cerințe speciale pentru desfășurarea acestora.

17. Interpretarea variantei normative prevăzute de art.125 lit. b) CP comportă dificultăți, deoarece la moment nu există vreun act normativ care ar cuprinde o listă exhaustivă a activităților de antreprenoriat, desfășurarea cărora ar fi permisă de către antreprenori sau desfășurarea cărora ar fi interzisă.

18. Acceptarea soluției că din această categorie fac parte și genurile de activitate interzise în orice caz, adică cele prohibite în mod absolut de legislația penală sau de alt tip (de exemplu, traficul de ființe umane sau de copii; sclavia și condițiile similare sclaviei; proxenetismul; practicarea prostituției; fabricarea sau difuzarea obiectelor pornografice etc.) ar presupune că orice activitate infracțională realizată pentru obținerea unui

venit permanent s-ar încadra în baza normei art.241 CP. În viziunea noastră, dacă activitatea aducătoare de profituri permanente este infrațională (purtarea, păstrarea, procurarea, fabricarea, repararea sau comercializarea ilegală a armelor sau a munițiilor, circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogelor în scop de înstrăinare etc.), aceasta nu poate fi recunoscută ca activitate de întreprinzător și, respectiv, nu cade sub sfera de aplicabilitate a normei art.241 CP. Plecând de la această rațiune, considerăm că în sfera de aplicativitate a variantei normative prevăzute de art.125 lit.b) CP cad situațiile de desfășurare a activității de întreprinzător fără licență, atunci când aceasta este obligatorie pentru respectiva activitate sau situațiile de desfășurare a unor activități care pot fi realizate în exclusivitate de către întreprinderile de stat.

19. Potrivit reglementărilor legislative existente în materie, anumite genuri de activitate pot fi practicate de către întreprinderi numai după ce a fost obținută licența pentru genul respectiv de activitate (a se vedea HP CSJ Cu privire la practica aplicării unor prevederiale articolului 162 CCA referitorla răspunderea pentru desfășurarea ilegală a activității de întreprinzător, nr.5 din 15.02.1999 // Culegere de hotărâri explicative, Ch., 2002). Licențele se eliberează de Camera de Licențiere și de autoritățile administrației publice investite cu acest drept.

20. Licența constituie un act oficial, eliberat de autoritatea pentru licențiere, care atestă dreptul titularului de licență de a desfășura, pentru o perioadă de timp determinată, genul de activitate indicat în aceasta, cu respectarea obligatorie a condițiilor de licențiere (art.2 al Legii privind licențierea unor genuri de activitate).

21. Potrivit art.6 alin.(1) al Legii privind licențierea unor genuri de activitate dreptul de licențiere a genurilor de activitate, indicate în art.8 alin.(1) al aceleiași legi, cu excepția celor prevăzute de p.38) - 49), îl are Camera de Licențiere. Spre exemplu, pentru realizarea activității în domeniul jocurilor de noroc; activitatea de audit; organizarea și desfășurarea loteriilor, întreținerea cazinourilor, exploatarea automatelor de joc cu câștiguri bănești, stabilirea mizelor la competițiile sportive; importul alcoolului etilic; importul și (sau) comercializarea angro a

băuturilor alcoolice și a berii importate; fabricarea alcoolului etilic, producției alcoolice, berii și (sau) păstrarea, comercializarea angro a alcoolului etilic, a producției alcoolice și a berii produse de producătorii autohtoni; importul produselor din tutun; importul și (sau) prelucrarea industrială a tutunului, fabricarea produselor din tutun și (sau) comercializarea angro a tutunului fermentat și a produselor din tutun etc. este necesară obținerea licenței de la Camera de Licențiere.

22. În conformitate cu art.6 alin.(2) al Legii privind licențierea unor genuri de activitate dreptul de licențiere a genurilor de activitate, menționate în art.8 alin.(1) p.48)-49) al aceleiași legi îl au autoritățile administrației publice locale de nivelul al doilea, cele ale municipiului Bălți și organul abilitat al Comitetului executiv al Găgăuziei. În acest sens, art.8 alin.(1) p.48) și 49) prevăd două genuri de activități: comercializarea cu amănuntul a băuturilor alcoolice și a produselor din tutun.

23. Exclusiv întreprinderilor de stat li se permite: prestarea serviciilor poștale (cu excepția poștei exprese), confecționarea timbrelor poștale; producerea și comercializarea tehnicii militare speciale și de luptă, a substanțelor explozive (cu excepția prafului de pușcă), precum și producerea oricăror feluri de arme; evidența de stat, înregistrarea de stat și inventarierea tehnică (inclusiv pașaportizarea) a bunurilor imobile, restabilirea documentelor pentru dreptul de proprietate și administrarea acestor bunuri; imprimarea și baterea monedei, imprimarea hârtiilor de valoare de stat; efectuarea lucrărilor astronomo-geodezice, gravimetrice, a lucrărilor în domeniul hidrometeorologiei etc.

24. Pentru fiecare filială sau altă subdiviziune separată a titularului de licență, la care va fi efectuată activitatea pe baza licenței obținute, titularului de licență i se eliberează copii autorizate de pe aceasta. Copiile confirmă dreptul filialei sau al altei subdiviziuni separate de a desfășura activități pe baza licenței obținute.

25. *Altă variantă normativă care conferă practicării ilegale a activității de întreprinzător un caracter penal este desfășurarea activității de întreprinzător prin intermediul filialelor, reprezentanțelor,*

sucursalelor, secțiilor, magazinelor, depozitelor, unităților comerciale și a altor unități neînregistrate în modul stabilit de legislație.

26. Întreprinderea are dreptul de a constitui filiale și reprezentanțe cu dreptul de a deschide subconturi.

27. *Filială* se consideră o subdiviziune separată a întreprinderii, situată în altă parte și care exercită unele din atribuțiile acesteia.

28. *Reprezentanță* se consideră subdiviziunea separată a întreprinderii, situată în altă parte și care apără și reprezintă interesele întreprinderii, încheie, în numele acesteia, tranzacții și înfăptuiește alte acțiuni de drept.

29. Filialele și reprezentanțele trebuie să fie indicate în documentele de constituire a întreprinderii respective. Acestea nu sunt persoane juridice (art.102, 103 CC), ci li se atribuie bunuri din patrimoniul întreprinderii și activează în baza regulamentului aprobat de întreprindere. Întreprinderea poartă răspundere pentru obligațiile asumate de filiale și reprezentanțe, iar ultimele poartă răspundere pentru obligațiile întreprinderii. Filialele și reprezentanțele întreprinderilor statelor străine își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația RM și cu regulamentele aprobate de întreprinderea-fondator. Firma filialei (reprezentanței) conține firma întreprinderii care a constituit-o cu indicarea sediului filialei (reprezentanței), cuvântul „filială” („reprezentanță”), precum și, la dorința antreprenorului, genul de activitate al filialei și altă informație care nu este interzisă de legislație.

30. De asemenea, în conformitate cu art.21 alin.(2) al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, întreprinderea este obligată să înregistreze la Serviciul Fiscal de Stat și subdiviziunile care nu sunt filiale sau reprezentanțe. După cum rezultă din dispoziția art.125 lit.c) CP, din categoria acestora fac parte: sucursalele, secțiile, magazinele, depozitele, unitățile comerciale și alte unități.

31. Ultima variantă normativă de comitere a infracțiunii rezidă în desfășurarea activității de întreprinzător *fără utilizarea mărcilor comerciale și de fabrică și fără indicarea în documente a codurilor fiscale, în cazul în care folosirea sau indicarea lor este prevăzută de*

legislație, ori desfășurarea acestei activități cu utilizarea unor coduri fiscale străine sau plastografiate.

32. *Marca comercială* constituie cartea de vizită a produsului. Ea se consideră un indiciu original în formă grafică, denumire, o deosebită îmbinare de litere și cuvinte, care permit a deosebi același tip de marfă produsă de diferiți producători. Informația adusă consumatorului privind produsele oferite se realizează prin elemente de identificare ale acestora, care se înscriu, după caz, pe produs, etichetă, ambalaj de vânzare sau în documentele de însoțire a mărfii.

33. Producătorul este obligat să aplice pe produsele fabricate marca fabricii și emblema comercială, cu excepția cazurilor prevăzute de legislație.

34. *Marca fabricii* include denumirea produsului, producătorul, adresa, numărul de telefon și faxul, standardul ori altă documentație tehnico-normativă cu care sunt conforme produsele fabricate. La înregistrarea mărcii comerciale se eliberează un certificat care atestă prioritatea ei în privința mărfii indicate în certificat.

35. Dreptul la folosirea emblemei comerciale poate fi transmis în cazul cesiunii emblemei comerciale și a licenței ei altei persoane.

36. În baza art.27 alin.3 al Legii cu privire la antreprenariat și întreprinderi, întreprinderea se înregistrează în mod obligatoriu la organul fiscal pentru a i se atribui codul fiscal în conformitate cu legislația în vigoare.

37. *Codul fiscal* este un număr unic utilizat în scopuri fiscale. Drept cod fiscal pentru cetățeanul RM poate fi utilizat numărul de identitate al cetățeanului din Registrul de stat al populației. Pentru persoanele care nu au buletine de identitate codul fiscal se formează din seria și numărul pașaportului, iar dacă ele nu dispun nici de pașaport - seria și numărul adevărinței de naștere. Codul fiscal al cetățeanului străin sau al apatridului poate fi similar cu numărul documentului ce-i atestă identitatea. Codul fiscal atribuit persoanei este trecut în Registrul Fiscal de Stat (Regulamentul MF cu privire la atribuirea codului fiscal).

38. Codul fiscal se atribuie o singură dată, indiferent de dispozițiile legislației fiscale privind stabilirea și stingerea obligațiilor fiscale. Legislația fiscală poate să prevadă ca persoana, căreia i s-a atribuit cod fiscal, să se înregistreze suplimentar ca plătitor al diferitelor tipuri de impozite și taxe (art.161 alin.(2) CF).

39. Prin *coduri fiscale plastografiate* se înțeleg codurile fiscale falsificate. *Străin* se consideră codul fiscal înregistrat pe numele altei persoane și care nu a fost cesionat printr-un contract licențiat.

40. Legiuitorul exclude posibilitatea aplicării legislației penale în cazul săvârșirii unei încălcări comise de către întreprinzători, care nu atinge în mare măsură interesele ocrotite prin lege. Adică semnul pericolului social al infracțiunii vizând desfășurarea activității ilegale de întreprinzător există numai în funcție de urmarea imediată necesară a fi determinată potrivit art.241 CP – *obținerea unui profit în proporții mari*.

41. Potrivit DEX, prin *profit* se înțelege un folos (material sau spiritual) pentru cineva sau ceva; câștig, beneficiu, avantaj; venitul adus de capitalul utilizat într-o întreprindere, reprezentând diferența dintre încasările efective și totalul cheltuielilor aferente, plusvaloarea obținută. Cu alte cuvinte, venitul total minus cheltuielile aferente obținerii acestuia e considerat profit; profitul constituie surplusul de venit asupra cheltuielilor în urma realizării activității de producere sau cea de comercializare a mărfurilor, oferirii serviciilor etc.

42. În baza art.126 CP, *proporțiile mari* ale profitului sunt estimate la Se consideră proporții mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei.

43. Se consideră proporții deosebit de mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de

Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei. Raportul de cauzalitate între fapta care formează conținutul activității ilegale de întreprinzător și urmarea prejudiciabilă – obținerea unui profit în proporții mari - constituie un semn obligatoriu pentru existența răspunderii penale.

44. În ipoteza utilizării la săvârșirea faptei a unor documente care conțin date neautentice ce atestă înregistrarea întreprinderii, prezentării unor documente false pentru eliberarea licenței, folosirea unei autorizații sau licențe false, a documentelor ce conțin coduri fiscale străine sau plastografiate etc., acestea au calitatea de mijloace de comitere (*modus operandi*) a infracțiunii și nu de entități materiale asupra cărora acționează subiectul pentru săvârșirea faptei. Dacă la comiterea infracțiunii subiectul utilizează un document oficial fals, cum ar fi certificatul de înregistrare, buletinul de identitate al fondatorului, autorizația eliberată pentru exercitarea unei activități, fapta e încadrată în baza unui concurs real de infracțiuni: art.241 CP și art.361 CP.

45. Componenta de infracțiune este materială, adică infracțiunea se consideră consumată din momentul obținerii unui profit în proporții mari.

46. Latura subiectivă apare în forma vinovăției intenționate (intenție directă), adică persoana își dă seama de caracterul socialmente periculos al faptei sale și dorește obținerea unui profit în proporții mari. Scopul este de profit.

47. În baza Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, antreprenor poate fi: orice cetățean al RM care nu este îngrădit în drepturi în modul stabilit de legislația în vigoare; orice cetățean străin sau apatrid, în conformitate cu legislația în vigoare; un grup de cetățeni sau de apatrizi (un grup de parteneri) din care se constituie antreprenorul colectiv; orice persoană juridică sau fizică în conformitate cu scopurile sale principale și cu legislația.

48. Subiect activ al infracțiunii este unul general - persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani (subiect general), uneori impunându-se necesitatea stabilirii unor semne speciale (în cazul desfășurării unei activități de întreprinzător legale, dar în privința unui gen de activitate fără licența respectivă), precum și persoana juridică.

49. În cazul în care aspectul obiectiv al incriminării este desfășurat de către mai multe persoane în comun, cel puțin doi dintre care fiind descriși prin prisma semnelor subiectului infracțiunii prevăzute de art.241 CP, apare vorba despre o formă calificativă specială – *săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane*. Cu alte cuvinte, apare situația incriminării unei participații simple.

50. *Folosirea situației de serviciu* presupune aplicarea acesteia anume la săvârșirea de acte infracționale. Dacă persoana cu funcție de răspundere a falsificat și anumite acte oficiale, este vorba despre existența unui concurs de infracțiuni prevăzut de art.241 și 332 CP.

51. *Profit în proporții deosebit de mari* e acela care depășește 20 salarii medii pe economie (a se vedea art.126 C. Pen).

PSEUDOACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR(ART. 242C.PEN.)

Pseudoactivitatea de întreprinzător, adică crearea de întreprinderi fără intenția de a desfășura activitatea de întreprinzător sau bancară pentru acoperirea genurilor activității de întreprinzător ilicite, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de la 2025 la 3525 de unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate

1. Scopul previziunii normative în contextul normei analizate constă în asigurarea stabilității circuitului economic, apărarea regulilor activității pe piață, asigurarea intereselor societății, statului și ale cetățeanului contra cauzării unor daune patrimoniale acestora, în particular în sfera fiscală și de creditare.

2. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii îl constituie relațiile sociale, a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de asigurarea principiului interdicției diferitelor forme de manifestare a infraționalității în domeniul economic, în special relațiile sociale legate

de realizarea normală a activității de întreprinzător și interesele economice ale persoanelor fizice și juridice.

3. *Pseudoactivitatea de întreprinzător* este definită prin prisma art.242 CP drept crearea de întreprinderi fără intenția de a desfășura activitatea de întreprinzător sau bancară pentru acoperirea genurilor activității de întreprinzător ilicite, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari. Pornind de la această descriere legală, determinăm că aspectul obiectiv al infracțiunii include fapta prejudiciabilă, urmarea imediată și raportul de cauzalitate.

4. Legislația penală în vigoare limitează cadrul normativ doar la fapta de creare de întreprinderi fără intenția de a desfășura activitatea de întreprinzător sau bancară, fără a oferi posibilitatea incriminării în acest cadru a altor fapte (spre exemplu, fapta de procurare a întreprinderilor etc.).

5. Procedura creării întreprinderilor trebuie sesizată doar luându-se în calcul în mod obligatoriu respectarea tuturor formalităților prevăzute de Legea RM cu privire la antreprenoriat și întreprinderi. Încălcarea, în anumite condiții, a ordinii de înregistrare a întreprinderii sau eschivarea de la aceasta formează, după caz, conținutul infracțiunii prevăzute de art.241 CP ori al contravenției administrative.

6. *Crearea de întreprinderi fără intenția de a desfășura activitatea de întreprinzător sau bancară* presupune crearea întreprinderii fără intenția de a realiza actele, prevăzute de documentele de constituire (statutul organizației, contractul de constituire). Desfășurarea unui/unor servicii, realizarea unei/unor activități prevăzute de documentele de constituire exclude posibilitatea încadrării activității desfășurate în baza art.242 CP.

7. Crearea unor pseudoinstituții, chiar și cu elemente de natură comercială, pentru desfășurarea unor activități care nu sunt de întreprinzător ori bancare nu includ în acțiune posibilitatea încadrării faptei potrivit art.242 CP. Astfel, potrivit Legii cu privire la avocatură(art.1 alin.(3), „activitatea avocatului nu este activitate de întreprinzător”. În baza art.2 alin(6) al Legii cu privire la notariat, „activitatea notarială nu este activitate de întreprinzător și nu poate fi raportată la o astfel de activitate, nu se realizează pe bază de întreprindere

și nu se află sub incidența actelor legislative și altor acte normative ce reglementează activitatea de întreprinzător”.

8. *Lipsa intenției de a desfășura activitatea de întreprinzător sau bancară* se exprimă în neîndeplinirea obligațiilor, care decurg din actele de constituire a întreprinderii, în timpul necesar și suficient pentru realizarea acestor obligații.

9. Urmarea prejudiciabilă constă în cauzarea unei daune în proporții mari (a se vedea supra). Aprecierea daunei trebuie să rezulte din circumstanțele concrete ale faptei singulare cu luarea în vedere atât a daunelor reale, cât și a venitului ratat.

10. Este obligatorie stabilirea raportului de cauzalitate între elementul material (acțiunea de creare de întreprinderi și inacțiunea în forma neexecutării obligațiilor care decurg din actele de constituire) și urmarea prejudiciabilă survenită.

11. Specificul structurii laturii obiective a infracțiunii determină prezența unei componente materiale. Infracțiunea se consideră consumată din momentul cauzării unei daune în proporții mari cetățenilor, organizațiilor sau statului.

12. Latura subiectivă se manifestă prin vinovăție intenționată în forma intenției directe. Scopul este acoperirea genurilor activității de întreprinzător ilicite, ceea ce ar însemna realizarea din numele întreprinderii a unor tranzacții fictive, constituind acoperirea pentru realizarea acestor genuri de activitate, având caracter infracțional, contravențional ori de altă natură. Incriminarea prevăzută de art.242 CP trebuie pusă în acțiune numai în acele cazurile în care nu poate fi determinată intenția directă a persoanei de a săvârși însușirea prin escrocherie a mijloacelor bancare cu folosirea pseudofirmei.

13. Subiectul activ al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani. Acesta nu este limitat la participanții juridici ai întreprinderilor, deoarece nu rareori ultimii nici nu sunt informați despre realitatea caracterului ilegal al acțiunilor săvârșite de către ei, desfășurate în coordonare cu conducătorii de fapt ai întreprinderii. Subiect poate fi și persoana juridică.

TEMA 5 INFRAȚIUNII SĂVÂRȘITE ÎN SFERA DISTRIBUIRII BUNURILOR

XVIII. SPĂLAREA BANILOR (ART. 243 C.PEN.)

(1) *Spălarea banilor săvârșită prin:*

a) *convertirea sau transferul bunurilor de către o persoană care știe ori trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite, în scopul de a tăinui sau de a deghiza originea ilicită a bunurilor sau de a ajuta orice persoană, implicată în comiterea infracțiunii principale, de a se sustrage de la consecințele juridice ale acestor acțiuni;*

b) *tăinuirea sau deghizarea naturii, originii, amplasării, dispunerii, transiterii, deplasării proprietății reale a bunurilor ori a drepturilor aferente de către o persoană care știe sau trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite;*

c) *dobândirea, deținerea sau utilizarea bunurilor de către o persoană care știe ori trebuia să știe că acestea constituie venituri ilicite;*

d) *participarea la orice asociere, înțelegere, complicitate prin acordarea de asistență, ajutor sau sfaturi în vederea comiterii acțiunilor prevăzute la lit.a)-c)*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 2350 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, de la 8000 la 11000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) *Aceleași acțiuni săvârșite:*

b) *de două sau mai multe persoane;*

c) *cu folosirea situației de serviciu*

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2350 la 5350 unități convenționale sau cu închisoare de la 4 la 7 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 10000 la 13000 de unități

convenționale cu privarea de dreptul de a exercita anumite activități sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală;

b) în proporții deosebit de mari,

se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 13000 la 16000 de unități convenționale sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Acțiuni ilicite constituie și faptele comise în afara teritoriului țării dacă acestea conțin elementele constitutive ale unei infracțiuni în statul în care au fost comise și pot constitui elementele constitutive ale unei infracțiuni comise pe teritoriul Republicii Moldova.

1. Obiectul nemijlocit al infracțiunii îl constituie relațiile sociale a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de circuitul legal al bunurilor.

2. Obiectul material îl formează bunurile care constituie venituri ilicite. Potrivit art.3 al Legii cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului în sensul prezentei incriminări prin *bunuri* seau în vedere mijloace financiare, orice categorie de valori (active) corporale sau incorporale, mobile sau imobile, tangibile sau intangibile, acte sau alte instrumente juridice în orice formă, inclusiv în formă electronică ori digitală, care atestă un titlu ori un drept, inclusiv orice cotă (interes) cu privire la aceste valori (active), iar prin *venituri ilicite* - bunuri destinate, folosite sau rezultate, direct sau indirect, din săvârșirea unei infracțiuni, orice beneficiu obținut din aceste bunuri, precum și bunuri convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunuri destinate, folosite sau rezultate din săvârșirea unei infracțiuni și din beneficiul obținut din aceste bunuri. Prin urmare, norma devine aplicabilă doar atunci când bunurile ce constituie venituri ilicite au în calitate de sursă de proveniență săvârșirea anterioară a unei alte infracțiuni.

3. Latura obiectivă a infracțiunii se exprimă prin una dintre cele patru modalități normative descrise în art.243 alin.(1) lit.a-d) CP.

4. *Convertirea* presupune schimbarea bunurilor care constituie venituri ilicite în anumite valori cu caracter economic pentru a le atribui un caracter legal (procurarea de imobile, rularea sau investirea banilor în afaceri). Acțiunea de transfer presupune mutarea bunurilor dintr-o instituție financiară în alta (de exemplu, transferul bancar).

5. *Tăinuirea* este acțiunea prin care făptuitorul ascunde natura, originea, amplasarea, dispunerea, transmiterea, deplasarea proprietății reale a bunurilor ori a drepturilor aferente care constituie venituri ilicite.

6. *Deghizarea* constituie activitatea prin care făptuitorul prezintă sub o formă legală bunurile sau drepturile provenite din săvârșirea infracțiunilor.

7. *Achiziționarea* este procurarea bunurilor despre care se știe că provin din activități criminale.

8. *Deținerea* constă în posesia faptică permanentă sau temporară a bunurilor vizate de către subiect.

9. Acțiunea de *utilizare* rezidă în folosirea bunurilor ce constituie venituri ilicite în diferite activități (producere, acordare a serviciilor, consum curent etc.).

10. *Asocierea* vizează constituirea a două sau a mai multor persoane în cadrul unei grupări, indiferent de forma de participație, în scopul săvârșirii infracțiunilor prevăzute de art.243 lit.a-c) CP. Nu are importanță natura legăturii funcționale între membrii asocierii sau calitatea avută de către aceștia. De asemenea, nu este necesar ca persoanele asociate să săvârșească efectiv acțiuni de spălare a banilor, fiind suficientă existența scopului consemnat. *Înțelegerea* vizează acordul concretizat a două sau a mai multor persoane spre comiterea uneia sau a mai multor acțiuni de spălare a banilor. Complicitatea prin acordarea de asistență, ajutor sau sfaturi la săvârșirea infracțiunilor prevăzute în art.243 lit.a-c) CP este realizată de către persoana care nu are calitatea de membru al asociației sau grupării constituite în scopul indicat. Acțiunile de complicitate sunt descrise în calitate de modalități normative de realizare

a elementului material al infracțiunii, făptuitorul nefiind supus răspunderii penale în calitate de complice, ci ca autor al infracțiunii.

11. Infracțiunea are o componentă formală și se consideră consumată din momentul săvârșirii uneia dintre acțiunile analizate. În modalitatea asocierii și înțelegerii infracțiunea are o componentă formal-redușă, fiind consumată din momentul începerii activității infracționale.

12. Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție în forma intenției directe. Scopul este un semn constitutiv, obligatoriu de stabilit pentru modalitatea normativă incriminată în art.243 lit.a) CP; în acest ultim sens, este necesar ca acțiunea de convertire sau transfer să fie realizată în scopul de a tăinui sau de a deghiza originea ilicită a bunurilor sau de a ajuta orice persoană implicată în comiterea infracțiunii principale, de a se sustrage de la consecințele juridice ale acestor acțiuni. În cazul modalității descrise în art.243 lit.d) CP făptuitorul trebuie să acționeze în scopul comiterii uneia dintre infracțiunile incriminate prin art.243 lit.a-c) CP.

13. Subiect activ al infracțiunii este persoana fizică responsabilă cu vârsta de 16 ani, care nu a participat la săvârșirea infracțiunii principale. De asemenea, subiect poate fi și persoana juridică.

14. Semnele calificative prevăzute în art.243 alin.(2) și (3) CP - a se vedea supra.

15. Norma prevăzută de art.243 alin.(4) CP instituie regula că pentru recunoașterea acțiunilor ilicite (infracțiunii primare) comise în afara RM este necesar ca acestea să fie incriminate atât pe teritoriul RM, cât și pe teritoriul statului în care au fost săvârșite.

CONSTRÂNGEREA DE A ÎNCHEIA O TRANZACȚIE SAU DE A REFUZA ÎNCHEIEREA EI (ARTICOLUL 247 C.PEN.)

(1) Constrângerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei, însoțită de amenințări cu aplicarea violenței, cu nimicirea sau deteriorarea bunurilor, precum și cu răspîndirea unor informații care ar cauza daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate, în lipsa semnelor de șantaj, se

pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 4000 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune săvîrșită:

b) cu aplicarea violenței, cu nimicirea sau cu deteriorarea bunurilor;

c) de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală

se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 7000 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani.

1. În baza legislației în vigoare, raporturile juridico-civile sunt întemeiate pe recunoașterea egalității participanților la raporturile reglementate de legislația civilă, inviolabilității proprietății, libertății contractuale, inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor.

2. Obiectul nemijlocit de bază al infracțiunii îl formează relațiile sociale, a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de apărarea regulilor civile privind încheierea de tranzacții (convenții). Constrângerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei constituie un act infracțional complex, care atentează concomitent la un obiect de bază și altul facultativ (adiacent). În calitatea obiectului nemijlocit adiacent al infracțiunii pot apărea relațiile sociale care asigură sănătatea persoanei, inviolabilitatea corporală a acesteia, cinstea, onoarea și alte interese legitime ale persoanei.

3. Latura obiectivă a infracțiunii se manifestă prin constrângerea de a încheia o tranzacție sau de a refuza încheierea ei (elementul material al incriminării), manifestată prin trei modalități normative: amenințări cu aplicarea violenței; amenințări cu nimicirea sau deteriorarea bunurilor; amenințări cu răspândirea unor informații; urmarea imediată în forma cauzării unor daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate; raportul de cauzalitate dintre elementul material și urmarea imediată.

4. Pentru reflectarea interpretativă a semnelor de bază ale conținutului normativ în cauză este necesar de a face apel la normele corespunzătoare ale dreptului civil. Actele infraționale pot fi orientate contra oricăror tranzacții, indiferent de numărul părților participante la aceasta. Ca exemple de constrângere la încheierea (refuzul de a încheia) unei tranzacții unilaterale poate servi influența asupra voinței celui care face moștenirea la încheierea testamentului sau asupra mandatarului la încheierea procurii. În cazul unor tranzacții la care participă mai multe părți, influenței este supusă voința viitorului participant al unui anumit contract, spre exemplu, vânzător (cumpărător) în ceea ce privește contractul de vânzare-cumpărare sau donator în cazul contractului de donație.

5. În mod formal conținutul normativ al incriminării include constrângerea la încheierea (refuzul de a încheia) tranzacției indiferent de forma lor – verbală sau scrisă (simplă sau notarială). Cu toate acestea, influenței infraționale sunt supuse preponderent participanții potențiali ai tranzacțiilor scrise. Aceasta se explică prin faptul că, în baza regulii generale, forma scrisă este obligatorie pentru anumite tranzacții ale persoanelor juridice, precum și pentru tranzacțiile unor cetățeni (de regulă, se pune accent pe valoare nominală a convenției): trebuie să fie încheiate în scris actele juridice dintre persoanele juridice, dintre persoanele juridice și persoanele fizice și dintre persoanele fizice dacă valoarea obiectului/actului juridic depășește 1000 de lei, iar în cazurile prevăzute de lege, indiferent de valoarea obiectului (art.210 CC), iar drept infrațională este considerată doar fapta care poate cauza daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate.

6. Potrivit DEX-ului, *tranzacția* constituie o convenție între două sau mai multe părți, prin care se transmit anumite drepturi, se face un schimb comercial etc.

7. În general, noțiunea de tranzacție utilizată în sens penal corespunde sensului actului juridic, folosit în normele dreptului civil, dar nu celui de tranzacție.

8. Conform art.195 CC *actul juridic civil* constituie manifestarea de către persoane fizice și juridice a voinței îndreptate spre nașterea, modificarea sau stingerea drepturilor și obligațiilor civile.

9. Codul civil definește *tranzacția* (art.1331 alin.(1) CC) ca fiind contractul prin care părțile previn un proces ce poate să înceapă, termină un proces început sau rezolvă dificultățile ce apar în procesul executării unei hotărâri judecătorești.

10. Potrivit art.229 CC *actul juridic încheiat în urma constrângerii prin violență fizică sau psihică* poate fi declarat nul de instanța de judecată chiar și în cazurile în care violența a fost exercitată de un terț. Violența este temei de anulare a actului juridic numai în cazul în care se demonstrează că este de natură să determine o persoană să creadă că ea, soțul, o rudă sau o altă persoană apropiată ori patrimoniul lor sunt expuși unui pericol iminent. În sensul normei respective din CC nu există violență atunci când autorul ei nu a utilizat vreun mijloc ilicit.

11. Ca oricare alt act volitiv, tranzacția ia forma unei acțiuni determinate: semnarea contractului, perfectarea notarială, eliberarea procurii (împuternicirii), întocmirea testamentului etc. Pornind de aici, prin *constrângere de a încheia (refuza încheierea) tranzacția* înțelegem actele orientate spre reprimarea (supunerea) voinței participantului potențial al acesteia, cu scopul de a-l obliga să accepte faptele necesare infractorului. Cu alte cuvinte, constrângerea este influența activă asupra subiectului pasiv în scopul de a-l forța, în ciuda dorinței acestuia, de a încheia o anumită tranzacție sau de a refuza încheierea ei.

12. Metodele posibile de manifestare a influenței sunt stipulate în art.247 alin.(1) CP. Acestea sunt: amenințarea cu aplicarea violenței; amenințarea cu nimicirea sau deteriorarea bunurilor; amenințarea cu răspândirea unor informații care ar cauza daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate.

13. Prin *amenințarea cu aplicarea violenței* înțelegem acțiuni (cuvinte, gesturi) care în mod real demonstrează tendința aplicării ei față de subiectul viitoarei tranzacții. Aplicarea nemijlocită a acestei violențe cade sub incidența art.247 alin.(2) lit.b) CP. Însă dacă drept rezultat al actelor de violență, victimei i-au fost cauzate leziuni corporale grave,

fapta necesită a fi interpretată în baza unui concurs de infracțiuni (art.247, 151 CP).

14. *Amenințarea cu nimicirea sau deteriorarea bunurilor* constă în înaintarea cerințelor corespunzătoare proprietarului, posesorului, deținătorului, cerințe ce privesc posibila distrugere sau deteriorare a bunurilor mobile și imobile ale acestuia. Dacă a avut loc nimicirea sau deteriorarea acestor bunuri, asemenea fapte urmează a fi încadrate în baza art.247 alin.(2) lit.b) CP.

15. *Amenințarea cu răspândirea unor informații care ar cauza daune considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate* poate avea ca bază cunoașterea de către infractor a unor fapte diverse din viață, divulgarea cărora nu este dorită. Spre exemplu, acestea pot avea referiri la momentul adopției, relațiilor în afara familiei, deficiențelor fizice și psihice etc.

16. Prin *rude apropiate* (art.134 CP) ale victimei se înțeleg părinții, copiii, înfietorii, copiii înfiați, frații și surorile, bunicii și nepoții lor.

17. Pe calea săvârșirii unei tranzacții constrânse infractorul creează impresia unei transmiteri legale lui, participanților acesteia sau organizației aflate sub controlul lor a proprietății, care aparține unei persoane fizice sau juridice. Respectarea în acest caz a formalităților juridice permite de a evalua actele infracționale și de a determina ca dificilă probarea faptului că transmiterea bunurilor a avut loc împotriva voinței subiectului pasiv.

18. *Amenințarea și aplicarea violenței* sunt semne constitutive și ale șantajului (art.189 CP), însă comparativ cu infracțiunea analizată, acestea sunt orientate nu spre încheierea constrânsă a tranzacției, dar spre obținerea bunurilor, drepturilor asupra lor sau săvârșirea altor acte cu caracter patrimonial.

19. Legiuitorul a formulat în sensul art.247 CP o componentă formală de infracțiune, legând momentul consumării ei de modalitatea normativă utilizată în conținutul normei de incriminare (infracțiune de pericol). Posibilitatea cauzării unor daune drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei sau rudelor ei apropiate constituie un semn al caracterului informațiilor răspândite, și nu al urmării imediate.

20. Latura subiectivă a infracțiunii este caracterizată doar prin vinovăție în forma intenției directe.

21. Subiectul activ al infracțiunii este orice persoană responsabilă, care la momentul săvârșirii infracțiunii a atins vârsta de 16 ani.

22. *Violența* presupune aplicarea loviturilor, leziunilor corporale până la gradul celor grave. Dacă drept rezultat al aplicării violenței survine vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei ori decesul acesteia, fapta prejudiciabilă urmează a fi încadrată conform regulilor concursului de infracțiuni (art.247 alin.(2) lit.b) CP în concurs cu art.145 CP ori 151 CP).

23. Despre *grup criminal organizat* sau *organizație criminală* – a se vedea supra.

**ÎNSUȘIREA, ÎNSTRĂINAREA,
SUBSTITUIREA SAU TĂINUIREA BUNURILOR,
SECHESTRATE
SAU CONFISCATE (ARTICOLUL 251 C.PEN.)**

Însușirea, înstrăinarea în cazurile nepermise de lege tăinuirea bunurilor gajate, înghețate, luate în leasing, sechestrate sau confiscate ori utilizarea lor în alte scopuri, săvârșită de o persoană căreia i-au fost încredințate aceste bunuri sau care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 1850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 1000 la 3000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate

1. Prin instituirea normei prevăzute expres de art.251 CP, legiuitorul tinde spre apărarea relațiilor sociale care asigură respectarea regulilor de păstrare și utilizare a bunurilor sechestrate sau confiscate (obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii).

2. Obiectul material îl constituie bunurile materiale sechestrate, inclusiv corespondența poștală (scrisori de orice gen, telegrame, radiograme, banderole, colete, containere poștale, mandate poștale, comunicări prin fax și prin poșta electronică.), sau confiscate în mod legal (bunurile rezultate din fapta prevăzută de CP, precum și orice venituri de la aceste bunuri, cu excepția bunurilor și veniturilor care urmează să fie restituite proprietarului legal; folosite sau destinate pentru săvârșirea unei infracțiuni, dacă sunt ale infractorului; date pentru a determina săvârșirea unei infracțiuni sau pentru a-l răsplăti pe infractor; dobândite prin săvârșirea infracțiunii, dacă nu urmează a fi restituite persoanei vătămate sau nu sunt destinate pentru despăgubirea acesteia; deținute contrar dispozițiilor legale; convertite sau transformate, parțial sau integral, din bunurile rezultate din infracțiuni și din veniturile de la aceste bunuri; folosite sau destinate pentru finanțarea terorismului).

3. Latura obiectivă a infracțiunii rezultă din dispoziția art.251 CP și poate să se manifeste în mod alternativ prin următoarele modalități normative: însușirea; înstrăinarea; substituirea; tăinuirea; utilizarea bunurilor sechestrate sau confiscate în alte scopuri.

4. În sens etimologic însușirea presupune punerea unei stăpâniri pe ceva, a lua în stăpânire, a-și apropia. Însușirea bunului presupune o formă specială a incriminării prevăzute de art.191 CP. Concurența dintre ele se limitează la specificul obiectului material al infracțiunii. În corespundere cu HP CSJ Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, încredințarea bunurilor în virtutea raporturilor contractuale poate fi făcută de către subiecții raporturilor civile, atât persoane fizice, cât și persoane juridice. În acest context, „soluționând chestiunea cu privire la delimitarea însușirii de furt, judecătorii vor ține cont de faptul că drept însușire sunt considerate acțiunile persoanelor care, conform funcțiilor lor de răspundere, raporturilor contractuale sau însărcinării speciale a proprietarului, înfăptuiesc în privința bunurilor încredințate împrumuturi de dispunere, administrare, transportare sau păstrare”.

5. Înstrăinarea presupune trecerea la cineva (prin vânzare) a stăpânirii unui lucru; a aliena un bun material. Este vorba, deci, despre transmiterea, cu titlu oneros sau gratuit, a bunului altei persoane.

6. Substituirea înseamnă înlocuirea bunului cu un alt bun asemănător, care, de regulă, este de o valoare mai mică.

7. Tănuirea presupune ascunderea bunurilor sechestrate ori confiscate.

8. Prin utilizare înțelegem întrebuințarea bunului, folosirea acestuia.

9. În corespundere cu art.202 alin.(2) CPP măsurile asiguratorii pentru repararea prejudiciului constau în sechestrarea bunurilor mobile și imobile în conformitate cu art.203-210 CPP. Bunurile pot fi puse sub sechestru numai în baza hotărârii judecătorești.

10. În baza art.203 CPP punerea sub sechestru a bunurilor este o măsură procesuală de constrângere, care constă în inventarierea bunurilor și interzicerea proprietarului sau posesorului de a dispune de ele, iar în caz de necesitate, de a se folosi de aceste bunuri. Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat de infracțiune, acțiunea civilă și eventuala confiscare a bunurilor destinate săvârșirii infracțiunii, folosite în acest scop sau rezultate din infracțiune.

11. Sub sechestru pot fi puse bunurile bănuțului, învinuțului, inculpatului, precum și ale părții civilmente responsabile, în cazurile prevăzute de lege, indiferent de natura bunurilor și de faptul la cine se află acestea. Se pun sub sechestru bunurile ce constituie cota-parte a bănuțului, învinuțului, inculpatului în proprietatea comună a soților sau familiei. Dacă există suficiente probe că proprietatea comună este dobândită sau majorată pe cale criminală, poate fi pusă sub sechestru întreaga proprietate a soților sau familiei ori cea mai mare parte a acestei proprietăți.

12. Nu pot fi puse sub sechestru produsele alimentare necesare proprietarului, posesorului de bunuri și membrilor familiilor lor, combustibilul, literatura de specialitate și inventarul de ocupație profesională, vesela și attributele de bucătărie folosite permanent și care nu sunt de mare preț, precum și alte obiecte și lucruri de primă necesitate,

chiar dacă acestea pot fi ulterior supuse confiscării, precum și bunurile întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, cu excepția acelei cote-părți dobândite ilicit din proprietatea colectivă care poate fi separată fără a se aduce prejudiciu activității economice.

13. Punerea sub sechestru a bunurilor poate fi aplicată de către organul de urmărire penală sau instanță numai în cazurile în care probele acumulate permit de a presupune întemeiat că bănuitul, învinuitul, inculpatul sau alte persoane la care se află bunurile urmărite le pot tăinui, deteriora, cheltui. Nu pot fi puse sub sechestru bunuri dacă în procesul penal nu este înaintată acțiunea civilă și dacă pentru săvârșirea infracțiunii incriminate bănuitul, învinuitului, inculpatului nu poate fi aplicată confiscarea specială a acestora. Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizația judecătorului de instrucție sau, după caz, a încheierii instanței de judecată.

14. Despre punerea bunurilor sub sechestru reprezentantul organului de urmărire penală întocmește proces-verbal, iar executorul judecătoresc - lista de inventariere. Copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, contra semnătură, proprietarului sau posesorului bunurilor puse sub sechestru, iar dacă acesta lipsește - unui membru major al familiei lui sau reprezentantului autorității executive a administrației publice locale. Punând sub sechestru bunurile aflate pe teritoriul întreprinderii, organizației sau instituției, copia de pe procesul-verbal sau de pe lista de inventariere se înmânează, contra semnătură, reprezentantului administrației.

15. Bunurile puse sub sechestru, de regulă, se ridică, cu excepția imobilului și a obiectelor cu dimensiuni mari. Metalele prețioase, pietrele prețioase și articolele din ele, valuta străină, valorile mobiliare, obligațiile se transmit spre păstrare Vistieriei de Stat conform procedurii stabilite; sumele de bani se depun la contul de depozit al instanței de judecată în a cărei competență este judecarea cauzei penale respective; celelalte obiecte ridicate se sigilează și se păstrează de către organul la al cărui demers bunurile au fost puse sub sechestru sau se transmit pentru păstrare reprezentantului autorității executive a administrației publice locale.

16. În baza art.208 alin.(3) CPP bunurile puse sub sechestru care nu au fost ridicate se sigilează și se lasă pentru păstrare proprietarului sau posesorului ori unui membru adult al familiei lui, căruia i-a fost explicată răspunderea, prevăzută în art.251 CP, pentru însușirea, înstrăinarea, substituirea sau tănuirea acestor bunuri și despre aceasta de la el se ia un angajament scris.

17. Bunurile se scot de sub sechestru prin hotărârea organului de urmărire penală sau a instanței dacă, în urma retragerii acțiunii civile, modificării încadrării juridice a infracțiunii incriminate bănuțitului, învinuitului, inculpatului ori din alte motive, a decăzut necesitatea de a menține bunurile sub sechestru. Instanța de judecată, judecătorul de instrucțiune sau procurorul, în limitele competenței lor, ridică sechestrul asupra bunurilor și în cazurile în care constată ilegalitatea punerii acestora sub sechestru de către organele de urmărire penală fără autorizația respectivă.

18. În corespundere cu art.316 alin.(5) CC nu pot fi confiscate bunurile dobândite licit, cu excepția celor destinate sau folosite pentru săvârșirea de contravenții sau infracțiuni. Caracterul licit al dobândirii bunurilor se prezumă. Potrivit art.343 CC confiscarea bunurilor se permite printr-o hotărâre judecătorească în cazurile și în condițiile prevăzute de lege. În anumite situații prevăzute de lege, bunurile proprietarului pot fi confiscate printr-un act administrativ.

19. În baza art.106 alin.(1) CP confiscarea specială constă în trecerea, forțată și gratuită, în proprietatea statului a bunurilor utilizate la săvârșirea infracțiunilor sau rezultate din infracțiuni. În cazul în care bunurile utilizate la săvârșirea infracțiunilor sau rezultate din infracțiuni nu mai există sau nu se găsesc, se confiscă contravaloarea acestora. Confiscarea specială se aplică persoanelor care au comis fapte prevăzute de CP. Pot fi supuse confiscării speciale și bunurile care aparțin altor persoane și care le-au acceptat știind despre dobândirea ilegală a acestor bunuri. Confiscarea specială se poate aplica chiar dacă făptuitorului nu i se stabilește o pedeapsă penală.

20. Componenta infracțiunii este formulată de către legiuitor ca fiind una formală, momentul consumării fiind legat de determinarea săvârșirii faptei prejudiciabile prevăzute expres de legea penală.

21. Latura subiectivă a infracțiunii este caracterizată prin existența obligatorie a vinovăției în forma intenției directe.

22. Subiectul infracțiunii este persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, căreia i-au fost încredințate bunurile sechestrate sau confiscate ori care era obligată, conform legii, să asigure integritatea lor, precum și persoana juridică.

TEMA 6 INFRAȚIUNI FISCALE. EVAZIUNEA FISCALĂ A ÎNTEPRINDELOR, INSTITUȚIILOR ȘI ORGANIZAȚIILOR (ARTICOLUL 244 C.PEN.)

(1) Evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor prin includerea intenționată în documentele contabile, fiscale și/sau financiare, inclusiv în cele electronice, a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile care nu au la bază operațiuni reale ori care au la bază operațiuni ce nu au existat, fie prin tănuirea intenționată a unor obiecte impozabile, acte contabile, fiscale și/sau financiare, dacă suma cumulativă a impozitului, taxei prevăzute de Codul fiscal, contribuției de asigurări sociale de stat obligatorii sau primei de asigurare obligatorie de asistență medicală aferente unui an fiscal depășește 50 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei, se pedepsește cu amendă în mărime de la 3500 la 5000 de unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 2 ani și 6 luni, cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 8000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceeași acțiune:

b) dacă suma cumulativă a impozitului, taxei prevăzute de Codul fiscal, contribuției de asigurări sociale de stat obligatorii sau primei de asigurare obligatorie de asistență medicală aferente unui an fiscal depășește 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei, se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 7000 de unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 10000 la 16000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice

1. Infracțiunile fiscale sunt caracterizate prin anumite semne care reflectă specificul domeniului în care ele se săvârșesc. Aceste semne sunt: anumite părți implicate în raporturile fiscale (organe fiscale; contribuabili etc.); obiect special - relațiile legate de calcularea și încasarea impozitelor, taxelor și a altor plăți obligatorii la bugetul public național, precum și cele legate de realizarea controlului asupra încasării lor totale și la timp (a se vedea lista cadrului normativ ce reglementează aceste relații – HP CSJ Cu privire la unele aspecte de aplicare a prevederilor legislației fiscale la examinarea litigiilor despre urmărirea impozitelor și taxelor, aplicarea sancțiunilor de către organele fiscale, nr.25 din 15.07.2002 // BCSJ, 2002, nr.10).

2. Recunoscând obligațiunea fiscală printr-o dispoziție constituțională (art.58 CRM), legiuitorul a determinat și un anumit caracter al pericolozității neexecutării acestei obligații.

3. Obiectul nemijlocit de bază al infracțiunii este constituit din totalitatea de relații sociale care asigură interesele statului în sfera financiară, adică în ceea ce privește formarea bugetului public național pe calea încasării impozitelor, contribuțiilor de asigurări sociale și altor plăți obligatorii de la persoanele juridice. Relațiile care asigură realizarea normală a funcțiilor de control asupra încasării depline și la timp a impozitelor apar în calitate de *obiect nemijlocit facultativ*.

4. Obiectul material îl constituie obiectele impozabile (inclusiv venitul) în evaluare bănească. Apelând la prevederile legislației fiscale în vigoare, putem preciza că în calitate de obiect al impunerii este considerat venitul brut, inclusiv facilitățile acordate de patron, obținut de persoanele juridice sau fizice din toate sursele aflate în RM, precum și venitul obținut de persoanele juridice și fizice care practică activitate de întreprinzător din orice surse aflate în afara RM și venitul din investiții și financiar obținut de persoanele fizice – cetățeni rezidenți – din surse aflate în afara RM, cu excepția deducerilor și scutirilor la care au dreptul aceste persoane (art.14 CF), venitul notarului privat (art.69/3 CF), livrarea mărfurilor, serviciilor de către subiecții impozabili, reprezentând rezultatul activității lor de întreprinzător în RM ; importul mărfurilor în RM, cu excepția mărfurilor de uz sau consum personal importate de persoane fizice, a

căror valoare nu depășește limita stabilită de legislația în vigoare, importate de către persoanele fizice; importul serviciilor în RM, cu excepția serviciilor importate aferente produselor compensatoare rezultate din regimul de perfecționare pasivă (art.95 CF), mărfurile supuse accizelor (art.121 alin.(1) CF) etc.

5. Analizând modalitățile normative, observăm că legislația penală prevede în mod alternativ: evaziunea fiscală sub forma includerii în documentele contabile, fiscale sau financiare a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile; evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor sub forma tăinuirii altor obiecte impozabile.

6. DEX-ul definește *denaturarea* ca fiind ceva prezentat altfel decât este în realitate; falsificat, alterat.

7. *Vădit denaturate*se recunosc acele date incorecte, special modificate, referitoare la mărimea veniturilor, cheltuielilor ori deducerilor necesare pentru calcularea impozitelor, precum și datele care reflectă incorect starea de fapt în forma ignorării unor informații importante. Se consideră vădit denaturate datele incluse în documentele contabile, financiare, fiscale, dacă ultimele sunt pregătite spre prezentare la organele fiscale și sunt întocmite într-o formă prestabilită.

8. În baza art.17 alin.(9)-(10) al Legii contabilității, contabilitatea veniturilor/cheltuielilor se ține pe feluri de venituri/cheltuieli, potrivit naturii sau sursei de proveniență/destinație a acestora.

9. Potrivit art.43 al Legii contabilității,entitatea este obligată să păstreze pe suport de hârtie sau în formă electronică documentele contabile care includ: documentele primare, registrele contabile, rapoartele financiare și alte documente aferente organizării și ținerii contabilității.

10. *Documente fiscale* se consideră declarația, darea de seamă sau alte documente care, potrivit CF, urmează a fi prezentate Serviciului Fiscal de Stat și sunt perfectate și semnate în conformitate cu regulile și formele stabilite de către serviciul în cauză.

11. *Includerea în documentele contabile, fiscale sau financiare a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielile* înseamnă

micșorarea ilegală a masei impozabile, a veniturilor obținute, majorarea cheltuielilor aferente acestora etc.

12. Datele contabile ajustate în conformitate cu prevederile CF servesc drept bază pentru întocmirea declarațiilor fiscale. Pentru determinarea venitului impozabil al entităților servește rezultatul (profitul/pierderea) contabil, reflectat în rapoartele de profit și pierdere, întocmite și prezentate în conformitate cu cerințele prezentei legi și ale standardelor de contabilitate. Pentru determinarea venitului impozabil al entităților care utilizează sistemul contabil în partidă simplă drept bază servește rezultatul financiar calculat conform normelor aprobate de MF.

13. Entitatea este obligată să țină contabilitatea și să întocmească rapoartele financiare în modul prevăzut lege, de standardele de contabilitate, de planul de conturi contabile și de alte acte normative aprobate în conformitate cu Legea contabilității.

14. Faptele economice se contabilizează în baza documentelor primare și centralizatoare. Documentele primare se întocmesc în timpul efectuării operațiunii, iar dacă aceasta este imposibil - nemijlocit după efectuarea operațiunii sau după producerea evenimentului. Corectări în documentele primare care justifică operațiunile de casă, bancare, de livrare și achiziție a bunurilor economice și a serviciilor nu se admit.

15. Datele din documentele primare și centralizatoare se înregistrează, se acumulează și se prelucrează în registrele contabile. MF stabilește registre contabile obligatorii pentru unele categorii de entități, cu excepția entităților care aplică S.I.R.F. Registrele contabile obligatorii sunt Cartea mare, balanța de verificare sau alte registre centralizatoare, care servesc drept bază pentru întocmirea rapoartelor financiare.

16. Potrivit art.44 al Legii contabilității, persoanele vinovate de încălcarea acestei legi, care se eschivează de la ținerea contabilității, aplică incorect standardele de contabilitate, precum și cele care falsifică premeditat documentele primare, registrele contabile, rapoartele financiare și cele anuale, sunt trase la răspundere disciplinară, materială, administrativă sau penală.

17. La soluționarea chestiunii de stabilire a faptului că într-adevăr în documentele contabile, fiscale și financiare se conțin date vădit

denaturate, trebuie constatată nu numai necoresponderea lor datelor din documentele primare, incluse în evidența contabilă, fiscală și financiară, dar și incompletitudinea acestor date cu veniturile și cheltuielile reale, tipurile cărora se stabilesc de legislația fiscală.

18. *Tăinuirea* trebuie înțeleasă în sensul larg al cuvântului, ca micșorare (diminuare) a obiectului impozabil în documentele contabile, fiscale, financiare și ca neinclușdere în aceste documente a obiectelor în cauză. De exemplu, neînregistrarea fondurilor primite gratuit de la terțe persoane determină tăinuirea obiectului impunerii pe avere și, respectiv, neachitarea acestuia, concomitent nu vor fi achitate și T.V.A., impozitul pe venit etc.

19. La categoria de *alte obiecte impozabile* sunt atribuite: patrimoniul întreprinderii, resursele utilizate, alte obiecte stabilite prin actele normative.

20. O condiție obligatorie pentru incriminarea faptei prejudiciabile potrivit art.244 CP este determinarea faptului ca impozitul ce urma a fi plătit să depășească valoarea a20salariimedii peconomie.

21. Izvorul de obținere a veniturilor trebuie să poarte un caracter exclusiv legal. De aceea componența infracțiunii în cauză nu include faptele orientate spre diminuarea veniturilor obținute din diverse forme de activități ilegale de întreprinzător.

22. Consumarea infracțiunii depinde de modalitatea normativă reflectată în conținutul legii penale. Astfel, evaziunea fiscală, manifestată prin includerea în documentele contabile, fiscale sau financiare a unor date vădit denaturate privind veniturile sau cheltuielilese consideră consumată din momentul prezentării la organele fiscale a documentației corespunzătoare, fiind expirate termenele de achitare a impozitului pentru perioada fiscală raportată. Data prezentării documentelor de evidență fiscală trebuie considerată ziua transmiterii oficiale a ei organelor fiscale. În cazul tăinuirii altor obiecte impozabile consumarea infracțiunii trebuie legată de prezentarea la organele fiscale a unor date vădit denaturate privind alte obiecte impozabile (cu excepția datelor referitoare la venituri și cheltuieli), precum și de neprezentarea acestora în cazul în care o cere legea.

23. Dacă documentele contabile, fiscale, financiare au fost denaturate, dar nu au fost prezentate la organele fiscale ori timpul de prezentare nu a expirat, poate fi vorba despre o tentativă de infracțiune.

24. Infracțiunea de cauzare de pagube materiale prin înșelăciune sau abuz de încredere are un conținut mai vast decât evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, prima normă jucând rolul general pentru cea din urmă - norma specială. Concursul ideal între aceste două fapte prevăzute de legea penală nu poate exista.

25. În aspect de delimitare putem accentua că, comparativ cu falsul în actele publice, *evaziunea fiscală* a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor este o infracțiune complexă. Ea cuprinde un fals, dar însuși falsul nu constituie o evaziune fiscală. Concursul ideal dintre aceste infracțiuni este exclus. Sunt aplicabile regulile concurenței dintre norma-întreg și norma-parte. Ca normă întreg apare evaziunea fiscală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Concursul real este posibil în toate cazurile.

26. Latura subiectivă a infracțiunii presupune determinarea obligatorie a vinovăției în forma intenției directe. Scopul și motivul infracțiunii pot fi diferite și asupra încadrării juridice a infracțiunii nu influențează, dar sunt luate în vedere în procesul individualizării pedepsei penale.

27. Subiectul evaziunii fiscale nu coincide cu subiectul activ al infracțiunii; în sensul art.244 CP, subiect al impunerii (contribuabil) poate fi numai persoana juridică, iar subiect activ al infracțiunii – persoana juridică și cea fizică responsabilă, ajunsă la vârsta de 16 ani, care posedă anumite calități speciale.

28. *Contribuabil, subiect al impunerii* este persoana care, conform legislației fiscale, este obligată să calculeze și/sau să achite la buget orice impozite și taxe, penalitățile și amenzile respective; persoana care, conform legislației fiscale, este obligată să rețină sau să perceapă de la altă persoană și să achite la buget plățile indicate (art.5 p.2) CF).

29. În cadrul persoanei juridice actele vizând ducerea evidenței contabile, autentificarea acesteia, prezentarea ei la organele fiscale sunt realizate de către conducătorii întreprinderii, instituției și organizației (în

virtutea funcțiilor administrative, de dirijare), contabilii-șefi (șeful serviciului contabil), contabilii (în virtutea funcțiilor pur profesionale), precum și de către alți funcționari care îi înlocuiesc (în virtutea funcțiilor administrative ori profesionale provizorii). Alte persoane pot fi supuse răspunderii penale doar în calitate de participanți ai infracțiunii (art.42, 244 CP). Operând în acest sens cu dispozițiile art.13 al Legii contabilității, răspunderea pentru ținerea contabilității și raportarea financiară revine conducerii (organului executiv) - în entitatea cu răspundere limitată; partenerilor - în entitatea ai cărei proprietari au răspundere nelimitată; proprietarului - pentru întreprinzătorii individuali; conducătorului entității.

30. Documentele de casă, bancare și de decontare, datoriile financiare, comerciale și calculate pot fi semnate unipersonal de conducătorul entității ori de două persoane cu drept de semnătură: prima semnătură aparține conducătorului sau altei persoane împuternicite, a doua - contabilului-șef sau altei persoane împuternicite. Semnăturile pe documentele menționate, după caz, se confirmă prin aplicarea ștampilei entității respective. În lipsa funcției de contabil-șef, ambele semnături pe documentele menționate se aplică de conducătorul entității respective sau de alte persoane împuternicite.

31. Contabilului-șef (șeful serviciului contabil) i se interzice să primească spre executare documente privind faptele economice ce contravin actelor legislative și altor acte normative, informând despre aceasta în scris conducătorul entității. Astfel de documente se primesc spre executare numai cu indicațiile suplimentare în scris ale conducătorului entității, căruia, ulterior, îi revine răspunderea pentru aceasta.

**TRANSPORTAREA, PĂSTRAREA SAU COMERCIALIZAREA
MĂRFURILOR SUPUSE ACCIZELOR, FĂRĂ MARCAREA
LOR CU TIMBRE DE CONTROL SAU TIMBRE DE ACCIZ
(ART. 250 C.PEN.)**

(1) Transportarea, păstrarea sau comercializarea mărfurilor supuse accizelor fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz de modelul stabilit, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceleași acțiuni însoțite de:

a) marcarea cu alte timbre decât cele de modelul stabilit;

b) cauzarea de daune în proporții deosebit de mari

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1350 la 1850 unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice

1. Obiectul nemijlocit de bază al infracțiunii îl constituie sistemul de relații sociale care asigură interesele statului în sfera financiară, adică în ceea ce privește formarea bugetului public național pe calea încasării unor plăți obligatorii de la persoanele juridice (accizele). Ca obiect nemijlocit facultativ apar relațiile care asigură realizarea normală a funcțiilor de control asupra încasării depline și la timp a impozitelor.

2. Obiectul material îl constituie mărfurile supuse accizelor în mod obligatoriu. În conformitate cu art.1 al Legii cu privire la comerțul interior, *marfa* este definită ca obiectele de uz personal, produsele de alimentație publică, produsele de menire tehnico-productivă și alte obiecte patrimoniale de consum, destinate pentru vânzare-cumpărare cu amănuntul.

3. Latura obiectivă a infracțiunii este caracterizată prin trei semne obligatorii: elementul material, care rezidă în: transportarea mărfurilor supuse accizelor fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de

acciz de modelul stabilit; păstrarea acestor mărfuri; comercializarea lor; urmarea imediată, exprimată prin cauzarea unor daune în proporții mari; raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

4. *Expediere (transportare)* înseamnă deplasarea, transmiterea mărfurilor supuse accizelor din încăperea de acciz (art.119 p.4 CF). În acest sens, transportarea se rezumă la deplasarea mărfurilor supuse accizelor fără marcarea lor cu timbre de control sau timbre de acciz de modelul stabilit dintr-un loc în altul.

5. *A păstra* înseamnă ținerea bunului la un loc sigur, păzit cu grijă, ținerea în bună stare, menținerea în posesiune.

6. *A comercializa* însemna acțiunea de a pune o marfă, un bun etc. în comerț, a face să devină obiect de comerț. În conformitate cu Legea cu privire la comerțul interior, *comerțul* (activitatea comercială) este definit ca fiind un gen de activitate economică desfășurată de persoane fizice și juridice, constând în vânzarea-cumpărarea cu amănuntul a mărfurilor, fabricarea și comercializarea produselor de alimentație publică, organizarea consumului lor, prestarea de servicii suplimentare la cumpărarea mărfurilor.

7. Responsabilitatea marcării mărfurilor în scopul comercializării revine agenților economici producători interni, importatorilor, precum și agenților economici care procură (primesc) mărfuri pasibile marcării de la agenți economici ai RM care nu au relații fiscale cu sistemul bugetar în procesul de fabricație.

8. În RM actul normativ de bază care prevede aplicarea accizului este CF (Titlul IV).

9. Art.119 CF definește accizul ca un impozit general de stat stabilit pentru unele mărfuri de consum.

10. *Certificat de acciz* este un document eliberat de organul Serviciului Fiscal de Stat subiectului impunerii, care atestă înregistrarea acestuia și îi atribuie dreptul de a efectua tranzacții cu mărfurile supuse accizelor.

11. Obiecte ale impunerii sunt mărfurile supuse accizelor, specificate în anexa la Titlul IV CF.

12. Mărfurile supuse accizelor, cum ar fi votca, lichiorurile și alte băuturi spirtoase, vinurile din struguri, din fructe și pomușoare, vinurile din struguri saturate cu dioxid de carbon, divinurile, comercializate, transportate sau depozitate pe teritoriul RM sau importate pentru comercializare pe teritoriul ei, precum și mărfurile supuse accizelor procurate de la agenții economici rezidenți aflați pe teritoriul RM care nu au relații fiscale cu sistemul ei bugetar, sunt pasibile marcării obligatorii cu „Timbru de acciz. Marca comercială de stat”. Marcarea se efectuează în timpul fabricării mărfurilor supuse accizelor, până la importarea acestora, iar în cazul mărfurilor fabricate pe teritoriul RM - până la momentul expedierii (transportării) acestora din încăperea de acciz. Modul de procurare și de utilizare a „Timbrelor de acciz. Mărcilor comerciale de stat” este stabilit de către Guvern. Articolele din tutun comercializate, transportate sau depozitate pe teritoriul RM ori importate pentru comercializare pe teritoriul ei, precum și mărfurile procurate de la agenții economici rezidenți aflați pe teritoriul RM, dar care nu au relații fiscale cu sistemul ei bugetar, sunt pasibile marcării obligatorii cu timbru de acciz. Marcarea se efectuează în procesul fabricării mărfurilor supuse accizelor până la importarea acestora, iar a mărfurilor fabricate pe teritoriul RM - până la momentul expedierii (transportării) acestora din încăperea de acciz. Modul de procurare și de utilizare a timbrelor de acciz se stabilește de Guvern. Nu sunt marcate obligatoriu cu timbru de acciz: vinurile spumoase și spumante, divinurile în sticle de suvenire cu capacitatea de până la 0,25 litri, de 1,5 litri, de 3 litri și de 6 litri; băuturile alcoolice cu conținutul de alcool etilic de până la 7% în volum; mărfurile supuse accizelor, plasate în regimurile vamale tranzit, depozit vamal, admitere temporară, magazin *duty-free*; mărfurile supuse accizelor, fabricate pe teritoriul RM și expediate de către producător pentru export.

13. Potrivit Regulamentului privind instituirea sistemului de marcarea cu timbre de acciz a mărfurilor din țară (indigene) și de import pasibile accizelor, *timbrul de acciz* este un marcaj tipărit de unitatea specializată, autorizată de MF.

14. În conformitate cu dispozițiile Regulamentului nominalizat, respectarea modului de procurare a timbrelor de acciz, expus în prezentul Regulament, și marcarea cu ele a mărfurilor respective originare din RM,

precum și celor de import, constituie o condiție de realizare a acestor mărfuri pe teritoriul republicii. Timbrele de acciz procurate nu se vând, nu se transmit altor persoane și nu se înstrăinează în alt mod, cu excepția restituirii lor Serviciului Fiscal de Stat.

15. Componenta infracțiunii este materială și infracțiunea se consideră consumată din momentul cauzării unor daune în proporții mari (a se vedea supra).

16. Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție în forma intenției directe.

17. Subiect activ al infracțiunii poate fi atât persoana fizică responsabilă, ajunsă la vârsta de 16 ani, care desfășoară activitatea de transportare, păstrare sau comercializare a mărfurilor supuse accizelor și care devine obligată să le marcheze cu timbre de control sau timbre de acciz, precum și persoana juridică.

18. Legiuitorul prescrie agravarea răspunderii penale în cazul săvârșirii faptei prevăzute de varianta-tip a incriminării, exprimată prin *marcarea mărfurilor supuse accizelor cu alte timbre decât cele de modelul stabilit*. Se are în vedere ca timbrele de acciz să nu corespundă celor legale. Nu are importanță faptul dacă acestea sunt falsificate, străine sau le este termenul expirat etc.

19. Despre *daune în proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

TEMA 7 INFRAȚIUNII SĂVÂRȘITE PE PIAȚA FINANCIARĂ BANCARĂ SAU NEBANCARĂ

ABUZURILE LA EMITEREA TITLURILOR DE VALOARE (ART. 245 C.PEN.)

(1) Includerea în prospectul emisie sau în alte documente, în temeiul cărora se înregistrează emisia instrumentelor financiare, a informațiilor neautentice sau care pot induce în eroare, aprobarea cu bună-știință a prospectului emisie care conține informații neautentice sau care pot induce în eroare, precum și aprobarea rezultatelor emisie vădit neautentice, dacă aceste acțiuni au cauzat daune în proporții mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 3000 la 6000 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Aceleași acțiuni:

b) săvârșite de două sau mai multe persoane;

c) care au cauzat daune în proporții deosebit de mari

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice

1. Pericolul social al infracțiunii prevăzute de art.245 CP constă în încălcarea intereselor persoanelor-investitori, adică ale persoanelor care plasează banii în valori mobiliare, precum și interesele statului, care sunt

asigurate pe baza ordinii stabilite de lege privind piața valorilor mobiliare. Aceste relații sociale constituie obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii. În esență această incriminare supune protecției relațiile sociale din sfera activității pe piața valorilor mobiliare, în particular – relațiile sociale din sfera circuitului drepturilor și obligațiilor care decurg din aceasta, oferind posibilitatea de a realiza controlul asupra activității corporațiilor și a obține anumite venituri.

2. Ca obiect material al infracțiunii pot apărea anumite documente care reflectă emisia valorilor mobiliare (prospectul emisieii, darea de seamă privind rezultatele emisiunii ori alte documente).

3. Latura obiectivă a infracțiunii este descrisă prin prisma a trei modalități cu caracter alternativ, cumulate printr-o singură noțiune generică – abuzurile la emiterea titlurilor de valoare. În acest sens, elementul material poate fi reflectat prin: includerea în prospectul emisieii sau în alte documente, în temeiul cărora se înregistrează emisia titlurilor de valoare, a informațiilor neautentice sau care pot induce în eroare; aprobarea cu bună-știință a prospectului emisieii care conține informații neautentice sau care pot induce în eroare; aprobarea rezultatelor emisieii vădit neautentice; urmarea imediată, exprimată prin cauzarea unor daune în proporții mari; raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

4. DEX-ul definește *prospectul* drept afiș, anunț, scrisoare, pliant sau broșură în care se prezintă sumar planul unei lucrări în curs de apariție, calitățile, condițiile de vânzare și de folosire ale unui produs, intențiile unor instituții sau ale unor întreprinderi.

5. *Prospectul ofertei publice* presupune documentul emitentului sau ofertantului care conține informații necesare investitorilor pentru adoptarea hotărârii de procurare sau de vânzare a valorilor mobiliare, care se plasează de către emitent prin ofertă publică pe piața primară sau se propun de către ofertant pe piața secundară.

6. Relațiile ce apar în procesul emisiunii și circulației pe teritoriul țării a valorilor mobiliare, dispozițiile generale privind activitatea pe piața valorilor mobiliare, precum și măsurile de protecție a intereselor investitorilor și răspunderea pentru încălcarea legislației pe piața valorilor

mobilierare sunt reglementate prin Legea cu privire la piața valorilor mobiliare.

7. Condițiile, modul de emiterie și circulație a valorilor mobiliare, emise de bănci și care sunt instrumente ale pieței monetare, se reglementează de BNM de comun acord cu Comisia Națională. Condițiile, modul de emiterie și circulație a valorilor mobiliare (creanțelor) emise de BNM se reglementează de către aceasta.

8. Emisiunea, plasamentul și circulația valorilor mobiliare de stat sunt reglementate de Legea cu privire la datoria publică, garanțiile de stat și recreditarea de stat și potrivit altor acte normative adoptate întru executarea ei. Legea cu privire la piața valorilor mobiliare reglementează circulația la bursa de valori a valorilor mobiliare de stat cu termenul de circulație mai mare de un an.

9. Modul și procedura de emisiune a valorilor mobiliare de către societățile pe acțiuni și de înregistrare de stat a acestora la CNVM, precum și modalitatea introducerii modificărilor în datele generale despre emitent în Registrul de stat al valorilor mobiliare sunt reglementate prin dispozițiile prevăzute în Instrucțiunea privind modul de emisiune și înregistrare de stat a valorilor mobiliare (Anexa, 1 la HCSPHV, 76-5 din 29.12.97).

10. Deși în sens etimologic noțiunile de emisie, emiterie și emisiune coincid, în sensul unor reglementări ce țin de piața valorilor mobiliare se fac anumite delimitări.

11. În temeiul art.3 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, emisiunea valorilor mobiliare presupune totalitatea valorilor mobiliare ale unui emitent, care aparțin unei clase și au același termen inițial și final de plasare; totalitatea acțiunilor stabilite de prezenta lege și întreprinse de emitent în vederea plasării valorilor mobiliare.

12. Instrucțiunea privind modul de emisiune și înregistrare de stat a valorilor mobiliare, deși este elaborată în temeiul Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, Legii privind societățile pe acțiuni, CC și altor acte legislative ale RM, stipulează (p.4) că emisia valorilor mobiliare prezumă totalitatea valorilor mobiliare ale unui emitent, care aparțin unei clase și au același termen inițial și final de plasare; emisiunea valorilor mobiliare

- totalitatea acțiunilor ce urmează a fi întreprinse de emitent în vederea plasării valorilor mobiliare.

13. În contextul titlului art.245 CP, deși legiuitorul folosește termenul de emiteră a valorilor mobiliare, are în vedere, în esență, anume emisiunea valorilor mobiliare în sens restrâns.

14. Prin *valoare mobilă* se înțelege acel titlu financiar care confirmă drepturile patrimoniale sau nepatrimoniale ale unei persoane în raport cu altă persoană, drepturi ce nu pot fi realizate sau transmise fără prezentarea acestui titlu financiar, fără înscrierea respectivă în registrul deținătorilor de valori mobiliare nominative ori în documentele de evidență ale deținătorului nominal al acestor valori mobiliare.

15. *Emitent* este persoană juridică sau autoritatea administrației publice care emite valori mobiliare și își asumă obligații față de deținătorii de valori mobiliare în vederea realizării drepturilor conferite de valorile mobiliare respective.

16. Conform art.9 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, emisiunea valorilor mobiliare poate fi efectuată prin intermediul ofertei publice pe piața primară (emisiune publică) sau fără ofertă publică (emisiune închisă). Emisiunea publică a valorilor mobiliare include următoarele etape: adoptarea de către emitent a hotărârii privind emisiunea valorilor mobiliare; perfectarea de către emitent și underwriter a contractului de prestare a serviciilor de underwriting – în cazul plasării valorilor mobiliare prin intermediul underwriterului; pregătirea și aprobarea de către emitent a prospectului ofertei publice; perfectarea de către emitent și registratorul independent a contractului de ținere a registrului – în cazul primei emisiuni publice a valorilor mobiliare nominative; înregistrarea prospectului ofertei publice a valorilor mobiliare la Comisia Națională, cu atribuirea valorilor mobiliare a numărului înregistrării de stat; deschiderea de către emitent a contului provizoriu în valută națională pentru acumularea mijloacelor bănești obținute în procesul plasamentului valorilor mobiliare; multiplicarea prospectului ofertei publice, precum și imprimarea certificatelor valorilor mobiliare – pentru emitenții care emit valori mobiliare materializate; dezvăluirea informației cuprinse în prospectul ofertei publice;

plasamentul valorilor mobiliare; adoptarea de către emitent a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii și calificarea emisiunii drept efectuată sau neefectuată; înregistrarea la Comisia Națională a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii; operarea în statutul emitentului a modificărilor și completărilor determinate de rezultatele emisiunii (în cazul emisiunii acțiunilor); închiderea contului provizoriu și transferarea mijloacelor de pe acest cont pe contul curent al emitentului – în cazul în care Comisia Națională a înregistrat darea de seamă privind rezultatele emisiunii publice de valori mobiliare; introducerea în registru a datelor despre deținătorii de valori mobiliare, eliberarea certificatelor (în cazul emisiunii valorilor mobiliare materializate) sau a extraselor din registru (în cazul emisiunii valorilor mobiliare nematerializate) subscriitorilor de valori mobiliare. Emisiunea închisă a valorilor mobiliare include următoarele etape: adoptarea de către emitent a hotărârii privind emisiunea valorilor mobiliare; plasamentul valorilor mobiliare; aprobarea de către emitent a rezultatelor emisiunii și calificarea emisiunii ca efectuată sau neefectuată; înregistrarea la Comisia Națională a emisiunii, efectuată cu respectarea prevederilor art.14, 15 și 18, cu excepția cerințelor față de întocmirea, înregistrarea și publicarea prospectului ofertei publice pe piața primară; operarea în statutul emitentului a modificărilor și completărilor determinate de rezultatele emisiunii; introducerea în registru a datelor despre deținătorii de valori mobiliare și eliberarea extraselor din registru.

17. Se constată clar că în funcție de etapa corespunzătoare a emisiunii publice ori a emisiunii închise, se poate opera cu norma prevăzută de art.245 CP ori art.245/2 CP.

18. În baza art.9 p.14 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, în cazul în care se constată de către Comisia Națională și/sau de către instanța de judecată că emisiunea valorilor mobiliare s-a efectuat cu încălcarea prevederilor prezentului articol sau cu admiterea unor manipulări, emitentul poartă răspundere în conformitate cu legislația în vigoare.

19. Specimenul prospectului ofertei publice pe piața primară se stabilește de către Comisia Națională. Pentru bănci și alte instituții

financiare, prospectul ofertei publice pe piața primară se stabilește de către Comisia Națională în comun cu BNM.

20. Prospectul ofertei publice pe piața primară conține, într-o formă accesibilă și ușor analizabilă, toată informația care, în conformitate cu caracterul specific al emitentului și cu valorile mobiliare oferite publicului, este necesară pentru a le permite investitorilor să facă o evaluare bine fundamentată a activelor și pasivelor, a stării financiare, a profitului și pierderilor, a perspectivelor emitentului și ale garanțiilor, precum și ale drepturilor aferente acestor valori mobiliare, și anume: informația generală despre emitent; specificarea stării financiare a emitentului; specificarea emisiunii preconizate a valorilor mobiliare; declarația investițională.

21. În cazul în care, după înregistrarea prospectului ofertei publice a valorilor mobiliare pe piața primară, la Comisia Națională se constată greșeli sau inexactități în informația inclusă în prospect și/sau în perioada subscrierii s-au produs evenimente care pot afecta efectuarea ofertei, emitentul este obligat să le specifice într-un supliment la prospect. Suplimentul la prospect, în termen de cel mult 7 zile calendaristice, se înregistrează și se publică în același mod ca și prospectul. În caz de necesitate, rezumatul prospectului urmează, de asemenea, să fie completat.

22. În prospectul ofertei publice pe piața primară sunt clar identificate persoanele responsabile pentru informația inclusă în prospect și prin indicarea numelui și a funcțiilor lor sau, în cazul persoanelor juridice, a denumirii și sediului lor, și sunt incluse declarațiile acestor persoane că informația din prospect corespunde faptelor și că nu a fost omisă nici o informație care poate să afecteze decizia investitorului referitor la investirea în valorile mobiliare propuse. Prospectul ofertei publice pe piața primară trebuie să se afle la adresa juridică a emitentului și la locurile de vânzare a valorilor mobiliare, punându-se gratuit la dispoziția cumpărătorului potențial de valori mobiliare, la cererea adresată emitentului sau underwriterului acestuia. Prospectul poate fi publicat pe pagina web a emitentului, a underwriterului, a bursei de valori și a Comisiei Naționale.

23. Prospectul ofertei publice trebuie întocmit conform formei prestabilite și conține informația deplină pentru toate capitolele stipulate de Standardele de dezvoltare a informației. Cerințele față de conținutul informației respective sunt stabilite de prezentele Standarde, actele normative ale Comisiei și alte acte legislative cu privire la valorile mobiliare. Pe lângă informația indicată în prezentele Standarde, emitentul poate include în prospectul ofertei publice și alte date, care, în opinia acestuia, asigură o dezvoltare mai adecvată a informației despre emitent și nu contravin legislației RM. Forma și conținutul prospectului ofertei publice pentru bănci și alte instituții financiare sunt stipulate de actele normative ale BNM de comun acord cu Comisia.

24. În sensul *includerii în prospectul emisiei sau în alte documente, în temeiul cărora se înregistrează emisia titlurilor de valoare, a informațiilor neautentice sau care pot induce în eroare* se prezumă introducerea unor date care nu corespund realității. Răspunderea penală intervine nu numai pentru introducerea unor informații în prospectul emisiei, ci și în alte documente (spre exemplu, cererea de înregistrare; copiile documentelor de constituire cu toate modificările și completările autentificate în modul stabilit etc.).

25. *Aprobarea cu bună-știință a prospectului emisiei care conține informații neautentice sau care pot induce în eroare* presupune acțiunea de aprobare a prospectului emisiei care conține informații neautentice sau care pot induce în eroare, de către persoanele cu funcție de răspundere din cadrul organelor de administrare ale emitentului, asupra cărora, în baza legislației în vigoare, le revine obligațiunea de a răspunde pentru veridicitatea și deplinătatea informațiilor cuprinse în prospectul emisiei. Astfel, foaia de titlul a prospectului ofertei publice va cuprinde în mod obligatoriu aprobarea de către organul împuternicit al emitentului, adică denumirea organului de conducere al emitentului care a aprobat prospectul, data aprobării, semnătura persoanei împuternicite și ștampila emitentului. În cazul acestei acțiuni cu caracter alternativ fapta prejudiciabilă se reflectă doar asupra prospectului emisiei, nu și a altor documente.

26. Emitentul prezintă Comisiei Naționale, în termen de 15 zile calendaristice de la data încheierii plasamentului valorilor mobiliare din emisiunea suplimentară, următoarele documente: cererea de înregistrare a dării de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare a valorilor mobiliare; procesul-verbal al organului de conducere autorizat al emitentului care a aprobat darea de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare a valorilor mobiliare; confirmarea eliberată de instituția bancară privind depunerea de către subscriitorii a mijloacelor bănești în contul achitării valorilor mobiliare; raportul de estimare a valorii de piață a aporturilor nebănești, aprobat de organul de conducere autorizat al emitentului, și actul de predare-primire a acestora în contul achitării valorilor mobiliare subscrise – în cazul achitării valorilor mobiliare cu aporturi nebănești; documentele ce confirmă proveniența datoriilor societății, inclusiv actul de verificare a datoriilor – în cazul convertirii acestora în acțiunile emisiunii suplimentare; confirmarea Agenției Proprietății Publice de pe lângă Ministerul Economiei și Comerțului privind executarea clauzelor contractuale – în cazul emisiunii valorilor mobiliare din contul capitalizării investițiilor efectuate de către persoanele care au procurat pachete de acțiuni în procesul privatizării proprietății publice; lista subscriitorilor la valorile mobiliare, aprobată de organul de conducere autorizat al emitentului, care conține datele de identificare ale subscriitorilor necesare deschiderii contului personal în registrul deținătorilor de valori mobiliare, numărul de acțiuni subscrise și suma aporturilor depuse, în 3 exemplare; copia raportului financiar la ultima dată de gestiune a emitentului; avizul BNM privind aprobarea rezultatelor emisiunii suplimentare a valorilor mobiliare – pentru băncile comerciale; acordul Ministerului Economiei și Infrastructurii, în cazul în care statul deține o cotă de cel puțin 10% în capitalul social al emitentului; copiile ordinelor de plată privind achitarea plăților și taxelor aferente înregistrării dării de seamă.

27. Darea de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare a valorilor mobiliare va conține date despre organul de conducere autorizat al emitentului, care a aprobat darea de seamă, termenele în care s-a efectuat subscrierea valorilor mobiliare și caracteristica clasei, numărul total de valori mobiliare subscrise din numărul valorilor mobiliare

anunțate spre plasare, aporturile și sumele achitate de subscriitorii în contul valorilor mobiliare subscrise, suma aporturilor îndreptată către majorarea capitalului social și în contul venitului din emisiunea suplimentară (capitalul suplimentar), mărimea capitalului social după majorare, precum și datele despre deținătorii a mai mult de 5% din valorile mobiliare cu drept de vot ale emitentului până la și după efectuarea emisiunii suplimentare.

28. Emitentul poartă răspundere în conformitate cu legislația pentru veridicitatea datelor cuprinse în darea de seamă. În acest context, *aprobarea rezultatelor emisiei vădit neautentice* constă în luarea deciziei de prezentare pentru înregistrare și înregistrarea dării de seamă privind rezultatele emisiunii publice a valorilor mobiliare care cuprind date vădit denaturate ori care nu conține informații necesare în mod obligatoriu pentru includere în acest document.

1. Legiuitorul a formulat infracțiunea vizând abuzurile la emiterea titlurilor de valoare ca fiind o componentă materială de infracțiune. Pentru recunoașterea acesteia ca fiind consumată este necesară survenirea unei urmări imediate – cauzarea unei daune în proporții mari cumpărătorilor valorilor mobiliare sau altor persoane, mărimea cărora se determină în fiecare cauză concret. Trebuie de menționat că dauna prin aceste fapte infracționale poate fi cauzată nu numai persoanelor care au procurat valorile mobiliare, dar și celor care, spre exemplu, n-au putut să se folosească de dreptul lor (dacă acest drept este prevăzut de lege sau de decizia emitentului) și să procure valorile mobiliare, care ar determina obținerea unui venit esențial.

2. *Proporții mari* – a se vedea supra. În cazul în care daunele cauzate sunt sub nivelul celor mari intervine răspunderea contravențională în baza art.302 CCon.

3. Latura subiectivă a infracțiunii se exprimă prin vinovăție în forma intenției directe.

4. Poate fi subiect activ al infracțiunii oricare persoană fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, în virtutea competenței sale având dreptul de a include informația în prospectul emisiei sau în alte documente în temeiul cărora se înregistrează emisia titlurilor de valoare,

a aproba prospectul emisiei sau a aproba rezultatele emisiei, adică persoana care are dreptul legal, în virtutea actelor normative sau a actelor de constituire, de a include asemenea informații în documentele respective. În marea majoritatea a cazurilor a include în prospectul emisiei informații neautentice pot atât gestionarii juridici ai organizației, investiții cu împuterniciri de întocmire și prezentare la organul de înregistrare a prospectului emisiei, cât și persoanele care de fapt execută aceste obligații, precum și colaboratorul organului de înregistrare. Răspunderea pentru veridicitatea informației cuprinse în prospectul ofertei publice și în alte documente, prezentate pentru înregistrarea ofertei publice, o poartă emitentul valorilor mobiliare în conformitate cu legislația, precum și underwriterul acestuia, în conformitate cu clauzele și în temeiul contractului de underwriting. Pentru informația care se conține în darea de seamă privind rezultatele emisiunii valorilor mobiliare poartă responsabilitate persoanele care au semnat darea de seamă în cauză.

5. *Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane – a se vedea supra.*

6. *Daune în proporții deosebit de mari – a se vedea supra.*

MANIPULAREA PE PIAȚA DE CAPITAL (ART. 245¹ C.PEN.)

(1) Acțiunile de manipulare pe piața de capital prin cel puțin una dintre următoarele acțiuni, dacă aceasta a cauzat daune în proporții mari:

a) tranzacții sau ordine de tranzacționare care oferă sau pot oferi informații false ori care induc în eroare în ceea ce privește cererea, oferta sau prețul instrumentelor financiare, ori care, prin acțiunea uneia sau mai multor persoane ce activează în mod concertat, influențează stabilirea prețului unuia sau mai multor instrumente financiare la un nivel anormal sau artificial;

b) efectuarea de tranzacții fictive sau prin înșelăciune;

c) aplicarea de ordine de tranzacționare fictive;

d) difuzarea și/sau răspîndirea, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, inclusiv prin Internet sau prin orice alt

mijloc, a informațiilor ce oferă sau pot oferi indicații false despre instrumentele financiare, în cazul în care persoana care a difuzat informațiile știa ori trebuia să știe că informațiile în cauză sînt false, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1350 la 2350 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 2 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 5000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni care au cauzat daune în proporții deosebit de mari, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Luând în vedere faptul că piață unde are loc emisiunea valorilor mobiliare (piața primară) este supusă protecției, în principiu, prin intermediul normei prevăzute în art.245 CP, piața unde are loc circulația valorilor mobiliare emise (piața secundară) este supusă în mare parte apărării prin intermediul art.245/1 CP. Sediul normativ al reglementării relațiilor sociale cu privire la piața valorilor mobiliare se regăsește în cadrul Legii cu privire la piața valorilor mobiliare.

2. În acest sens, obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii este format din totalitatea relațiilor sociale care asigură activitatea normală a participanților la piața valorilor mobiliare, în special a insiderilor legată de circulația valorilor mobiliare.

3. Obiectul material îl reprezintă valorile mobiliare (a se vedea p.11 al comentariului art.245 CP).

4. Din punctul de vedere al laturii obiective, infracțiunea este caracterizată prin trei semne constitutive: elementul material, urmarea

imediată și raportul de cauzalitate dintre elementul material și urmarea imediată.

5. Elementul material al infracțiunii este constituit generic din abuzurile în activitatea participanților la piața valorilor mobiliare, manifestat normativ prin trei modalități: activitatea participanților la piața valorilor mobiliare în scopul limitării circulației libere a valorilor mobiliare pe piață, săvârșirii unor acțiuni de înșelăciune; efectuarea tranzacțiilor cu valori mobiliare de către insideri în interes personal ori în interesul unor terțe persoane, beneficiind de informația de insider; implicarea în aceste acțiuni a altor participanți la piața valorilor mobiliare.

6. Prima modalitate normativă constă în activitatea participanților la piața valorilor mobiliare în scopul limitării circulației libere a valorilor mobiliare pe piață, săvârșirii unor acțiuni de înșelăciune. Conform prevederilor normative conținute în Cap.VI al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, circulația valorilor mobiliare constă în tranzacțiile cu valori mobiliare (art.24); transmiterea dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare nominative (art.26); transferul direct de proprietate asupra valorilor mobiliare (art.26/1); realizarea drepturilor conferite de valorile mobiliare (art.27); grevarea cu obligații a valorilor mobiliare (art.28); particularitățile plasării și circulației în RM a valorilor mobiliare străine (art.29); procurarea valorilor mobiliare de către investitorii străini (art.30); fracționarea, consolidarea, convertirea și anularea valorilor mobiliare (art.31). Implicarea în împiedicarea realizării oricărei din variantele ce formează conținutul circulației valorilor mobiliare prezumă limitarea reală a acestei circulații.

7. Prin *acțiuni de înșelăciune* înțelegem prezentarea unor informații false legate de activitatea participanților la piața valorilor mobiliare.

8. A doua modalitate normativă de manifestare a infracțiunii constă în efectuarea tranzacțiilor cu valori mobiliare de către insideri în interes personal ori în interesul unor terțe persoane, beneficiind de informația de insider.

9. Insiderii sunt obligați să prezinte trimestrial emitentului darea de seamă privind numărul total de valori mobiliare ale emitentului care le aparțin.

10. Conform art.60 alin.(1)-(2) al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, insiderul este în drept să procure sau să vândă valorile mobiliare ale emitentului prin ofertă publică pe piața secundară; fără derularea ofertei publice pe piața secundară, dar cu condiția respectării următoarelor cerințe: - până la efectuarea tranzacției a fost dezvăluită informația prevăzută de art.54 alin.(6) și (7), care poate influența prețul valorilor mobiliare tranzacționate; - prețul valorilor mobiliare este stabilit conform prevederilor legii în cauză.

11. Insiderul nu este în drept: a) să transmită informația privilegiată oricărei alte persoane, cu excepția cazului în care transmiterea informației se efectuează în virtutea exercitării atribuțiilor sale de serviciu sau profesionale; b) să recomande sau să sugereze altor persoane, în baza informației privilegiate, procurarea sau înstrăinarea valorilor mobiliare la care se referă informația privilegiată respectivă.

12. *Informație privilegiată* este informația de natură precisă care nu a fost dezvăluită public, care se referă în mod direct sau indirect la unul sau mai mulți emitenți ori la una sau mai multe valori mobiliare și care, dacă ar fi dezvăluită public, ar putea avea un impact semnificativ asupra prețului acelor valori mobiliare sau asupra prețului valorilor mobiliare derivate cu care se află în legătură.

13. În esență, beneficiind de informația de insider, acestuia i se interzic anumite tranzacții pe piața valorilor mobiliare. În acest caz se impune stabilirea obligatorie a interesului personal ori al unor terțe persoane.

14. A treia modalitate de manifestare a elementului material al infracțiunii constă în implicarea în aceste acțiuni a altor participanți la piața valorilor mobiliare, adică în cadrul acțiunilor ce formează modalitățile prevăzute anterior.

15. Conținutul infracțiunii este unul material, infracțiunea considerându-se consumată din momentul survenirii urmării imediate în forma cauzării unor daune în proporții mari (a se vedea supra).

16. Latura subiectivă a infracțiunii este caracterizată prin vinovăție intenționată (intenție directă ori intenție indirectă). În cadrul primei modalități normative descrise scopul apare ca un semn obligatoriu -

limitarea circulației libere a valorilor mobiliare pe piață, săvârșirea unor acțiuni de înșelăciune.

17. Subiect activ al infracțiunii poate fi persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani și posedă anumite calități speciale: participant la piața valorilor mobiliare (în cazul primei modalități normative), insider (dacă ne referim la cea de-a doua modalitate normativă), ambele calități menționate (cu referire la modalitatea a treia de manifestare a elementului material).

18. În conformitate cu art.32 alin.(1)-(3) al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, participantul profesionist la piața valorilor mobiliare este în drept să desfășoare activitatea profesionistă după obținerea licenței eliberate de Comisia Națională a Pieții Valorilor Mobiliare. În licența pentru desfășurarea activității profesionale pe piața valorilor mobiliare se specifică expres activitățile de bază și conexe. Pe piața valorilor mobiliare pot fi desfășurate următoarele activități de bază: a) de brokeraj; b) de dealer; c) de administrare fiduciară a investițiilor; d) de ținere a registrului; e) de depozitare; f) bursieră pe piața valorilor mobiliare; g) de depozitar central; h) de estimare a valorilor mobiliare și a activelor ce se referă la ele; i) de consulting investițional; j) de fond de investiții. În funcție de activitatea de bază desfășurată conform licenței obținute, titularului de licență i se acordă dreptul de a desfășura următoarele activități conexe: a) de underwriting; b) de clearing și decontare; c) de consulting.

19. În temeiul art.59 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, insideri se consideră: a) persoanele cu funcție de răspundere ale emitentului, inclusiv membrii consiliului societății, comisiei de cenzori, organului executiv și ai altor organe de conducere; b) persoanele care dețin, individual sau împreună cu persoanele afiliate lor, cel puțin 50% plus o acțiune din volumul total al acțiunilor cu drept de vot ale emitentului; c) persoanele care au acces la informația privilegiată în virtutea funcției deținute, a condițiilor contractului sau în urma negocierii contractului, condițiilor contractului, sau în urma delegării dreptului respectiv din partea emitentului ori a altui insider al acestuia; d) persoanele fizice care în decursul ultimelor 6 luni în oricare mod cad sub

incidența prevederilor lit.a), b) sau c); e) persoanele fizice afiliate persoanelor specificate la lit.a)-d); f) în cazul în care persoanele menționate la lit.b) și c) sunt persoane juridice, calitatea de insider o au și persoanele fizice cu funcție de răspundere ale acestor persoane juridice, precum și persoanele care, în virtutea exercitării atribuțiilor lor în cadrul persoanei juridice respective, au acces la informația privilegiată a emitentului; g) orice altă persoană care posedă informații privilegiate.

20. Forma circumstanțială a infracțiunii prevăzute de art.245/1 alin.(2) lit.b) CP – *cauzarea unei daune în proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

ÎNCĂLCAREA LEGISLAȚIEI LA ȚINEREA REGISTRUL DEȚINĂTORILOR DE VALORI MOBILIARE/UNITĂȚI DE FOND (ARTICOLUL 245² C.PEN.)

(1) Admiterea accesului persoanelor neautorizate la datele din conturile deținătorilor de valori mobiliare/unități de fond și/sau includerea intenționată în conturile deținătorilor de valori mobiliare/unități de fond a informațiilor neautentice, denaturate, false, urmată de transferul dreptului de proprietate către o altă persoană și/sau eliberarea de către entitatea care ține evidența deținătorilor de valori mobiliare a listei acționarilor în alte cazuri decât cele prevăzute de legislație, și/sau refuzul de a elibera lista acționarilor, extrasul de cont, și/sau folosirea listei acționarilor de către orice persoană în scopul achiziționării sau înstrăinării de acțiuni ale societății, dacă aceste acțiuni au cauzat daune în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1350 la 2350 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(2) Aceleași acțiuni săvîrșite din imprudență, care a cauzat daune în proporții deosebit de mari, se pedepsește cu amendă în mărime

de pînă la 500 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

(3) Acțiunile descrise la alin.(1):

b) care a cauzat daune în proporții deosebit de mari,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale sau cu închisoare de la 1 la 6 ani, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Conform art.32 alin.(2) lit.d) al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, una dintre activitățile de bază pe piața valorilor mobiliare este cea de ținere a registrului. Pornind de la acest fapt, legiuitorul a supus protecției penale prin intermediul normei prevăzute în art.245/2 CP anume relațiile sociale care asigură desfășurarea normală a acestei activități de bază pe piața valorilor mobiliare (obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii).

2. Obiectul material al infracțiunii este registrul deținătorilor de valori mobiliare. *Registru al deținătorilor de valori mobiliare nominative* este un registru al cărui obiect al înregistrării sunt datele privind deținătorii de valori mobiliare nominative de o anumită clasă de valori mobiliare ale unui emitent.

3. În conformitate cu art.37 al Legii cu privire la piața valorilor mobiliare, activitatea de ținere a registrului se desfășoară de către participantul profesionist la piața valorilor mobiliare, cu excepția emitentului. Deținător de registru poate fi emitentul sau registratorul independent care a încheiat cu emitentul contractul de ținere a registrului și deținătorul nominal în cazurile prevăzute de prezenta lege. Modelul contractului-tip de ținere a registrului, precum și prețurile maxime ale serviciilor prestate de deținătorul registrului se stabilesc de către Comisia Națională în conformitate cu legislația. Deținătorul registrului este obligat: a) să respecte modalitatea stabilită de ținere a registrului; b) să deschidă în registru un cont personal pentru fiecare persoană înregistrată, în modul stabilit de către Comisia Națională; c) să opereze în registru

toate modificările și completările necesare; d) să efectueze, conform dispoziției persoanelor înregistrate, operații pe conturile personale ale acestora; e) să aducă la cunoștința persoanelor înregistrate informația dezvoltată de emitent – în cazul în care registrul este ținut de registratorul independent; f) să prezinte persoanelor înregistrate datele din registrul despre numele (denumirea) persoanelor înregistrate în registrul și despre numărul, clasa și valoarea nominală a valorilor mobiliare care le aparțin în conformitate cu prezenta lege; g) să informeze Comisia Națională în cazurile în care în registrul deținătorilor de valori mobiliare ale emitentului dintr-o clasă anumită au fost înregistrate mai mult de 50 de persoane; h) la rezilierea contractului cu emitentul, să respecte modul stabilit de către Comisia Națională de transmitere a registrului – în cazul în care registrul este ținut de registratorul independent; i) să execute alte acțiuni prevăzute de prezenta lege. Deținătorul registrului poartă răspundere în conformitate cu legislația pentru prejudiciul cauzat ca urmare a îndeplinirii necorespunzătoare sau neîndeplinirii obligațiilor sale.

4. Din dispoziția art.245/2 CP reiese că legiuitorul a formulat acest conținut normativ sub aspectul laturii obiective prin intermediul a trei semne: elementul material în forma includerii în registrul deținătorilor de valori mobiliare a informațiilor neautentice, denaturate, false; urmarea imediată în forma transferului dreptului de proprietate către o altă persoană și cauzarea prin aceasta a unei daune în proporții mari; raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

5. Potrivit art.1.4 al Regulamentului cu privire la modul de ținere a registrului deținătorilor de valori mobiliare nominative de către registrator și deținătorul nominal sistemul de ținere a registrului deținătorilor de valori mobiliare nominative constituie un sistem informatic de prelucrare a datelor în procesul ținerii registrului deținătorilor de valori mobiliare nominative de către registrator/deținătorul nominal, care asigură, după caz: a) înregistrarea documentelor ce constituie temei pentru efectuarea operațiunilor în registrul deținătorilor de valori mobiliare nominative; b) descrierea clasei de valori mobiliare pentru care este ținut registrul deținătorilor de valori mobiliare nominative; c) înregistrarea transferului valorilor mobiliare; d) evidența bilanțului valorilor mobiliare autorizate

spre plasare, plasate, neplasate și de tezaur pentru fiecare clasă de valori mobiliare; e) deschiderea unui cont personal pe numele proprietarului valorilor mobiliare sau a deținătorului nominal pentru fiecare deținător de valori mobiliare, precum și evidența coproprietarilor; f) identificarea și modificarea datelor persoanelor înregistrate; g) înregistrarea restricțiilor și a faptelor de grevare cu obligații a valorilor mobiliare, inclusiv înregistrarea gajului valorilor mobiliare; h) înregistrarea limitării dreptului de vot conform prevederilor legislației; i) înregistrarea operațiunilor emitentului cu valorile mobiliare plasate (convertirea, denominalizarea, consolidarea valorilor mobiliare); j) eliberarea extraselor din registru, a listelor, rapoartelor și altor informații, prezentarea cărora este prevăzută de actele legislative, actele normative sau contractele încheiate cu emitenții valorilor mobiliare.

6. În conformitate cu p.16 al Regulamentului cu privire la modul de ținere a registrului deținătorilor de valori mobiliare nominative de către registrator și deținătorul nominal în cazul nerespectării prevederilor regulamentare, registratorul/deținătorul nominal poartă răspundere în conformitate cu prevederile legislației, inclusiv răspundere materială pentru prejudiciile cauzate inclusiv în urma: - înregistrării transferului dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare cu încălcarea prevederilor legislației; - înregistrării transferului dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare în contul unei persoane care nu are dreptul asupra lor.

7. Neautentice, denaturate, false se consideră acele informații care, prin conținutul lor, nu corespund realității obiective.

8. Urmarea imediată a infracțiunii constituie transferul dreptului de proprietate către o altă persoană și cauzarea prin aceasta a unei daune în proporții mari (a se vedea supra).

9. Raportul de cauzalitate constituie un semn obligatoriu al infracțiunii.

10. Conținutul infracțiunii este unul material, infracțiunea considerându-se consumată din momentul stabilirii urmării imediate.

11. Unele semne ale laturii subiective ale infracțiunii rezultă expres din conținutul dispoziției art.245/2 CP. Astfel, vinovăția poate fi caracterizată doar prin forma intenționată.

12. Subiect activ al infracțiunii poate fi persoana fizică responsabilă care a atins vârsta de 16 ani și are calitatea de deținător/registrator al registrului de valori mobiliare (art.245/2 alin.(1)-(3) CP), precum și persoana juridică (în cazurile prevăzute de art.245/2 alin.(1), (3) CP).

13. Varianta tipică prevăzută de art.245/2 alin.(2) CP prevede aceleași fapte comise din imprudență, cu cauzarea unei daune în proporții deosebit de mari (a se vedea supra).

14. Art.245 alin.(3) lit.b) CP prevede o variantă agravantă în ipoteza variantei-tip a infracțiunii prevăzute de art.245/2 alin.(1) CP – infracțiunea intenționată săvârșită cu cauzarea unei daune în proporții deosebit de mari.

TEMA 8 INFRAȚIUNII SĂVÂRȘITE ÎN SFERA CONCURENȚEI

LIMITAREA CONCURENȚEI LIBERE(ART. 246 C.PEN)

(1) Limitarea concurenței libere prin încheierea unui acord anticoncurențial orizontal care constituie un cartel dur interzis de legislația din domeniul concurenței, care are ca obiect fixarea prețurilor de vânzare a produselor către terți, limitarea producției sau a vânzărilor, împărțirea piețelor sau a clienților sau participarea cu oferte trucate la licitații sau la alte forme de concurs de oferte, dacă prin aceasta a fost obținut un profit în proporții deosebit de mari sau au fost cauzate daune în proporții deosebit de mari unei terțe persoane, se pedepsește cu amendă în mărime de la 3000 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani.

(2) Persoana care a săvîrșit fapta prevăzută la alin.(1) este liberată de răspundere penală în cazul în care aceasta beneficiază de clemență conform legislației din domeniul concurenței.

1. Potrivit art.3-4 al Legii cu privire la protecția concurenței în domeniul concurenței, statul promovează o politică de asigurare a activității de întreprinzător libere și de protecție a concurenței loiale. Anume concurența loială apare drept unul dintre factorii fundamentali ai dezvoltării economiei naționale. Statul asigură protecția drepturilor și intereselor agentului economic și ale cetățeanului (consumatorului) contra activității monopoliste și concurenței neloiale. Este interzis agentului economic să-și exercite drepturile în vederea limitării concurenței, abuzului de situația dominantă și lezării intereselor legitime ale consumatorului.

2. Obiectul nemijlocit al infracțiunii este format din totalitatea de relații sociale, a căror apărare este condiționată de realizarea activității economice în general, de respectarea regulilor de concurență pe piață, adică relațiile sociale referitoare la desfășurarea cinstită a raporturilor

economice, apărarea intereselor producătorilor și ale consumatorilor împotriva faptelor de concurență neloială.

3. Latura obiectivă a infracțiunii reiese expres din conținutul dispoziției descriptive, prevăzute de legea penală prin art.246 CP. Aceasta este descrisă prin elementul material, urmarea imediată și raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

4. Art.246 CP determină elementul material ca fiind limitarea concurenței reflectată prin anumite modalități normative: încheierea unui acord ilegal care prevede diviziunea pieței; limitarea accesului la piață; cu înlăturarea altor agenți economici; majorarea sau menținerea prețurilor unice.

5. DEX-ul definește *concurența* ca o rivalitate comercială, luptă dusă cu mijloace economice între industriași, comercianți, monopoli, țări etc. pentru acapararea pieței, desfacerea unor produse, pentru clientelă și pentru obținerea unor câștiguri cât mai mari. În același sens, acțiunea de *a limita* presupune fixarea între anumite limite sau granițe; mărginire, restrângere, îngrădire.¹ În sens penal îngrădirea constă în încheierea unui acord ilegal care prevede diviziunea pieței; limitarea accesului la piață, cu înlăturarea altor agenți economici; majorarea sau menținerea prețurilor unice.

6. Potrivit dispozițiilor legii speciale prin *concurență* se înțelege întrecerea în care acțiunile independente ale agenților economici limitează efectiv posibilitatea fiecăruia dintre ei de a exercita influență unilaterală asupra condițiilor generale de circulație a mărfii pe piața respectivă.

---

¹DEX, *op.cit.*, pag.573; *Piață* – Loc special amenajat unde se face comerț cu mărfuri, mai ales cu produse agroalimentare. Sferă a circulației mărfurilor; cererea și oferta de mărfuri (pag.788); *Preț* – Sumă de bani pe care trebuie să o plătească cumpărătorul pentru achiziționarea unui produs sau pentru un serviciu (pag.845); *Preț cu amănuntul* – preț la care se vând către populație bunurile de consum, alimentare și nealimentare (pag.845); *Preț de livrare* – preț la nivelul căruia circulă produsele între unitățile producătoare (pag.845); *Preț de producție* – preț care înglobează costul produsului și beneficiul (pag.845); *Preț al pieței* – preț care se formează pe piață în urma fluctuației cererii și ofertei (pag.845).

7. *Piață de mărfuri* este sfera de circulație a mărfurilor cu aceeași valoare de consum pe teritoriul RM; sfera de circulație a mărfurilor care nu au echivalent sau mărfuri de înlocuit pe teritoriul RM, determinată de posibilitatea economică a cumpărătorului de a procura marfa pe un anumit teritoriu și lipsa acestor posibilități în afara acestor limite.

8. *Agenți economici* sunt persoanele fizice și juridice, care desfășoară activitate de întreprinzător pe teritoriul RM.

9. *Preț monopolist ridicat* este prețul exagerat al mărfii agentului economic, la care acesta o vinde, profitând de situația sa dominantă pe piață.

10. *Preț monopolist jos (dumping)* este prețul mai mic decât prețul de cost al mărfii la care agentul economic cu situație dominantă pe piață o vinde pentru a-i înlătura pe concurenți sau pentru a-și majora cota pe piața mărfii respective.

11. Actele monopoliste și de limitare a concurenței libere reprezintă niște metode diverse de influență economică și non-economică ilegală asupra unui participant al pieței care se află într-o situație dificilă și este mai puțin valoros.

12. Art.5 al Legii cu privire la protecția concurenței prevede anumite tipuri de acțiuni anticoncurență: activitatea monopolistă (abuzul de situația dominantă pe piață; acordul anticoncurență dintre agenți economici); concurența neloială; activitatea autorităților administrației publice de limitare a concurenței.

13. Art.7 al aceleiași legi determină că este interzis și este considerat nul, în modul stabilit, integral sau parțial, orice acord (acțiune coordonată):

a. încheiat sub orice formă între agenți economici concurenți care dețin în comun o parte de peste 35 la sută pe piață a unei anumite mărfi dacă aceste acorduri (acțiuni coordonate) au sau pot avea drept rezultat limitarea concurenței, inclusiv sunt îndreptate spre: stabilirea (menținerea) de prețuri (tarife), rabaturi, adaosuri (suplimente) pentru a leza interesele concurenților; majorarea, reducerea sau menținerea prețurilor la licitații; efectuarea de licitații prin înțelegere secretă;

divizarea pieței după principiul teritorial sau în funcție de volumul vânzărilor sau achizițiilor, de sortimentul mărfurilor comercializate sau de categoria vânzătorilor ori a cumpărătorilor (beneficiarilor); limitarea producției, livrării, inclusiv prin stabilirea de cote; limitarea accesului pe piață, înlăturarea de pe piață a altor agenți economici în calitatea lor de vânzători de anumite mărfuri sau înlăturarea cumpărătorilor (beneficiarilor) lor; renunțarea nemotivată la încheierea de contracte cu anumiți vânzători sau cumpărători (beneficiari);

b. al agenților economici neconcurenți, unul dintre care deține o situație dominantă pe piață, iar celălalt este furnizorul sau cumpărătorul (beneficiarul) acestuia, dacă un astfel de acord (acțiune coordonată) conduce sau poate conduce la limitarea concurenței, inclusiv este îndreptat spre: limitarea teritoriului vânzării sau cercului de cumpărători; stabilirea de restricții la prețurile de revânzare a mărfurilor vândute cumpărătorului; interzicerea agenților economici de a desface mărfuri produse de concurenți;

c. al agenților economici neconcurenți care nu sunt între ei furnizori sau cumpărători, toți sau cel puțin unul dintre care deține o situație dominantă pe piața unei anumite mărfi, dacă un astfel de acord (acțiune coordonată) conduce sau poate conduce la limitarea concurenței pe piață.

14. Prin *situație dominantă pe piață* trebuie înțeleasă situația exclusivă a agentului economic pe piața de mărfuri, care îi dă acestuia, singur sau împreună cu alți agenți economici, posibilitatea de a exercita influență decisivă asupra condițiilor generale de circulația a mărfii pe piața respectivă sau de a împiedica accesul pe piață unor alți agenți economici.

15. Infracțiunea este descrisă prin intermediul unui conținut material de infracțiune, aceasta considerându-se consumată în mod alternativ dacă drept urmare a fost obținut un profit în proporții deosebit de mari sau au fost cauzate daune în proporții deosebit de mari unei terțe persoane.

16. Raportul de cauzalitate dintre elementul material și urmarea imediată este obligatoriu pentru determinare.

17. *Profitul în proporții deosebit de mari* este venitul general minus cheltuielile aferente obținerii acestui venit care depășește valoarea de 40 salarii medii pe economie (*Se consideră proporții deosebit de mari valoarea bunurilor sustrase, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei*). Valoarea daunelor cauzate, deși este în aceeași mărime, se constată din situația subiectului pasiv, comparativ cu prima – care necesită intervenția unui studiu al situației subiectului activ al infracțiunii.

18. Latura subiectivă a infracțiunii este descrisă prin intermediul vinovăției în forma intenției directe. Scopul ar fi nepermiterea, limitarea și înlăturarea ori compensarea unor cheltuieli neîntemeiate, sau obținerea unui venit suplimentar prin influența ilegală asupra concurenților. Motivele pot fi cele mai variate.

19. Subiectul al infracțiunii este persoana fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani.

CONCURENȚA NELOIALĂ (ARTICOLUL 246¹ C.pen.)

Orice act de concurență neloială, inclusiv:

a) *crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent;*

b) *răspîndirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent;*

c) *inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului;*

d) *folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic;*

e) compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile unor alți agenți economici se pedepsesc cu amendă de la 3000 la 4000 de unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 1 an, cu amendă, aplicată persoanei juridice, de la 3500 la 5000 de unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 1 la 5 ani.

1. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii este format din totalitatea relațiilor sociale care asigură concurența loială. Conform art.9 alin.(3) al CRM, piața, libera inițiativă economică, concurența loială sunt factorii de bază ai economiei. În acest sens, art.3 alin.(4) al Legii cu privire la protecția concurenței prevede că statul este responsabil de protecția drepturilor și intereselor agentului economic și ale cetățeanului (consumatorului) contra activității monopoliste și concurenței neloiale.

2. Obiectul nemijlocit facultativ îl constituie relațiile sociale care asigură interesele particulare ale contragenților economici și ale consumatorilor.

3. Operând cu dispoziția art.8 alin.(1) al Legii cu privire la protecția concurenței, agentului economic i se interzice să efectueze acte de concurență neloială, inclusiv: să răspândească informații false sau neautentice care pot cauza daune unui alt agent economic și (sau) pot prejudicia reputația lui; să inducă în eroare cumpărătorul privitor la caracterul, modul și locul fabricării, la proprietățile de consum, la utilitatea consumului, la cantitatea și calitatea mărfurilor; să compare neloial în scopuri publicitare mărfurile produse sau comercializate de el cu mărfurile altor agenți economici; să folosească neautorizat, integral sau parțial, marca comercială, emblema de deservire a altor obiecte ale proprietății industriale, firma unui alt agent economic, să copieze forma, ambalajul și aspectul exterior al mărfii unui alt agent economic; să obțină nelegitim informații ce constituie secretul comercial al unui alt agent economic, să le folosească sau să le divulge.

4. În esență, se constată o coincidență de fapt a modalităților descrise prin dispozițiile legii speciale și cele ce rezultă din dispoziția normei prevăzute în art.246/1 CP. Deci, latura obiectivă a infracțiunii

constă din elementul material în forma concurenței neloiiale. Art.2 al Legii cu privire la protecția concurenței definește concurența neloiială ca fiind acțiunile agentului economic de a obține avantaje neîntemeiate în activitatea de întreprinzător, ceea ce duce sau poate duce la prejudicii altor agenți economici sau poate prejudicia reputația lor în afaceri.

5. Modalitățile normative care formează elementul material al infracțiunii de concurență neloiială sunt următoarele: a) crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent; b) răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent; c) inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului; d) folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic; e) compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile altor agenți economici.

6. Crearea, prin orice mijloace, de confuzie cu întreprinderea, cu produsele sau cu activitatea industrială sau comercială a unui concurent (art.246/1 lit. a) CP) presupune folosirea, prin oricare forme de manifestare faptică, a mijloacelor de identificare a mărfurilor și produselor sau a persoanei sale (exceptând, evident, denumirea de firmă și marca comercială – care creează posibilități de încadrare în altă modalitate normativă – art.246/1 lit.d) CP), creându-se anumite presupuneri eronate precum că însăși activitatea în ansamblu este desfășurată de către persoana care deține legal acest mijloc.

7. Conform dispozițiilor art.25 alin.(4) al Legii viei și vinului stabilim că, prin etichetare nu trebuie să se atribuie produselor vinicole termeni descriptivi, uzuali, generici sau cu caracter elogios dacă nu se referă la produs, dacă pot induce în eroare consumatorul ori pot genera riscul de confuzie în privința unui produs similar al altui producător și pot conduce la apariția concurenței neloiiale, nici să li se atribuie proprietăți

de prevenire, tratare sau vindecare a unor boli ori să se facă referiri la astfel de proprietăți.

8. În același context, art.7 alin.(5) al Legii privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate prevede că nu poate fi înregistrată o specialitate tradițională garantată a cărei denumire exprimă specificitatea produsului agricol sau alimentar, în sensul art.6 alin.(4) lit.b) (pentru a fi înregistrată, denumirea specialității tradiționale garantate trebuie: a) să fie specifică în sine; sau b) să exprime specificitatea produsului agricol sau alimentar), care: a) face referință numai la cerințe de ordin general, utilizate pentru un ansamblu de produse agricole sau alimentare, sau la cele prevăzute în actele normative în vigoare; b) este înșelătoare, cum ar fi o denumire ce face referință la o caracteristică evidentă a produsului sau la o caracteristică ce nu corespunde caietului de sarcini și astfel apare riscul inducerii în eroare a consumatorului în ceea ce privește caracteristicile produsului.

9. În asemenea mod, se poate opera cu anumite modalități faptice de manifestare a infracțiunii în această variantă normativă: folosirea aceleiași adrese juridice; reproducerea formei sticlei, a fragmentelor din catalogul publicitar etc.

10. Răspândirea, în procesul comerțului, de afirmații false, care discreditează întreprinderea, produsele sau activitatea de întreprinzător a unui concurent (art.246/1 lit.b CP) – presupune transmiterea, prin oricare metode (în mod verbal, scris, poștă electronică etc.), a unor afirmații care nu corespund realității vis-à-vis de: întreprinderea unui concurent, produsele unui concurent; activitatea de întreprinzător a unui concurent. Se pune accentul în acest caz doar pe răspândirea unor afirmații false, și nicidecum pe afirmații obiective, autentice. În fapt, aceste informații false pot fi referitoare la incapacitatea viitoare de achitare a creanțelor scadente ale întreprinderii, la producerea unor mărfuri necalitative etc.

11. Răspândirea afirmațiilor false are loc în timpul comerțului. Prin *comerț* (activitate comercială), conform art.1 al Legii cu privire la comerțul interior, se înțelege un gen de activitate economică desfășurată de persoane fizice și juridice, constând în vânzarea-cumpărarea cu

amănuntul a mărfurilor, fabricarea și comercializarea produselor de alimentație publică, organizarea consumului lor, prestarea de servicii suplimentare la cumpărarea mărfurilor.

12. Inducerea în eroare a consumatorului referitor la natura, la modul de fabricare, la caracteristicile, la aptitudinea de întrebuințare sau la cantitatea mărfurilor concurentului (art.246/1 lit.c) CP) – presupune inducerea în eroare a consumatorului referitor la anumite caracteristici expres prevăzute de lege ale mărfurilor concurentului și nu cu referire la mărfurile sale (în acest ultim caz, în prezența unor semne constitutive se poate invoca norma prevăzută de art.255 CP). În fapt, eroarea vizează termenele de garanție, termenele de valabilitate, durata medie de utilizare a bunurilor concurentului, posibilitățile de consum și de folosire, limitele contraindicațiilor privitoare la aceste mărfuri etc.

13. O altă modalitate normativă este cea prevăzută de art.246/1 lit.d) CP - folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale într-o manieră care să producă confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic. Conform art.24 alin.1-2 al Legii cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, antreprenorul și întreprinderea constituită de acesta își desfășoară activitatea sub o anumită firmă (denumire); filialele și reprezentanțele întreprinderii își desfășoară activitatea sub firma întreprinderii. Firma trebuie să conțină: a) denumirea concretă a întreprinderii sau alte date care permit deosebirea acesteia de alte întreprinderi, iar pentru întreprinderea individuală, societatea în nume colectiv și societatea în comandită, numele de familie (firma) a cel puțin unui posesor al întreprinderii individuale sau al comanditului; b) indicarea completă sau prescurtată (abreviată) a formei organizatorico-juridice a întreprinderii; c) indicarea genului principal de activitate pentru întreprinderea-persoană juridică. În firma întreprinderii pot fi incluse și alte date care nu contravin legislației în vigoare. În conformitate cu art.25 alin.(1) lit.a) al aceleiași legi întreprinderea nu poate să folosească firma care coincide sau, după cum constată organul înregistrării de stat, se aseamănă cu firma altei întreprinderi, care este deja înregistrată. Dacă mai multe persoane au prezentat pentru înregistrarea de stat firme ce coincid sau se aseamănă, dreptul de înregistrare sub această firmă îl are persoana

care a depus prima cerere de înmatriculare a firmei respective în organul înregistrării de stat.

14. Marcă comercială – a se vedea supra (comentariul art.241 CP).

15. Folosirea denumirii de firmă sau a mărcii comerciale, prin diverse modalități faptice, trebuie să creeze confuzie cu cele folosite legitim de un alt agent economic.

16. O ultimă modalitate normativă de manifestare a infracțiunii de concurență neloială este cea prevăzută de art.246/1 lit.e) CP - compararea în scopuri publicitare a mărfurilor produse sau comercializate ale unui agent economic cu mărfurile unor alți agenți economici (art.246/1 lit.e) CP). Conform art.11 alin.(1) lit.c) al Legii privind protecția indicațiilor geografice, denumirilor de origine și specialităților tradiționale garantate denumirile de origine și indicațiile geografice înregistrate sunt protejate contra oricărei indicații false sau înșelătoare cu privire la proveniența, originea, natura sau calitățile esențiale ale produsului, care figurează pe produs sau pe ambalajul acestuia, în publicitate sau pe documentele aferente produsului respectiv, precum și contra utilizării în calitate de ambalaj a unui recipient de natură să creeze o impresie eronată în privința originii produsului.

17. În fapt, această modalitate normativă poate fi manifestată prin publicitatea cu compararea bunurilor destinate pentru diferite scopuri; compararea realizată în mod eronat, înșelător etc.

18. Conținutul infracțiunii este unul formal, infracțiunea considerându-se consumată din momentul concurenței neloiale în una din modalitățile normative precizate în textul incriminator (art.246/1 CP).

19. Latura subiectivă se caracterizează prin vinovăție în forma intenției directe.

20. Subiectul al infracțiunii este persoana fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, precum și persoana juridică.

TEMA 9 INFRAACȚIUNII SĂVÂRȘITE ÎN SFERA ACTIVITĂȚII ECONOMICE EXTERNE

CONTRABANDA (ARTICOLUL 248 C.PEN.)

(1) *Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a bunurilor valoarea cărora depășește 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, se pedepsește cu amendă în mărime de la 1500 la 2000 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore sau cu închisoare de pînă la 2 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.*

(2) *Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a substanțelor stupefiante, etnobotanicelor, substanțelor cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 950 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.*

(3) *Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a*

documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 1150 unități convenționale sau cu închisoare de la 4 la 6 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 8 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(5) Acțiunile prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4), săvârșite:

b) de două sau mai multe persoane;

c) de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu;

d) în valoarea sumei drepturilor de import care depășește 200 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei, se pedepsesc cu închisoare de la 3 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Obiectul juridic nemijlocit al contrabandei este constituit din totalitatea relațiilor sociale care asigură ordinea de trecere legală a mărfurilor peste frontiera vamală a RM.

2. Obiectul material al infracțiunii (art.248 alin.(1) CP) este constituit din mărfuri, cu excepția celor prevăzute de art.248 alin.(2), (3)

și (4) CP. De regulă, este vorba despre bani (valută), mijloace tehnice de diferite categorii, țigări etc. În ceea ce vizează obiectul material al infracțiunilor prevăzute în cele din urmă alineate, identificăm substanțele narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, deșeurile nocive și produsele cu destinație dublă (art.248 alin.(2) CP); armamentul, dispozitivele explozive, munițiile (art.248 alin.(3) CP); valorile culturale (art.248 alin.(4) CP).

3. Conform art.1 p.1) CV, *mărfurile* sunt definite drept orice bun mobil: obiecte și alte valori, inclusiv valori valutare (valută străină și monedă națională în numerar, documente de plată și valori mobiliare exprimate în valută străină și monedă națională), gaze naturale, energie electrică, energie termică, alt fel de energie, precum și mijloace de transport (cu unele excepții prevăzute de CV).

4. Latura obiectivă a contrabandei prevăzute în art.248 alin.(1) CP se manifestă prin următoarele semne: elementul material în forma *trecerii peste frontiera vamală a RM a mărfurilor, obiectelor și a altor valori*; metoda de manifestare a elementului material - eludarea controlului vamal; tănuirea de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop; folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală; nedeclararea; declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei; condiția de incriminare – proporția mare a bunurilor de contrabandă; locul comiterii infracțiunii.

5. Aceste modalități normative se identifică și în cazul art.248 alin.(2) și (3) CP, cu excepția faptului că condiția ce urmează a fi stabilită în cazul art.248 alin.(1) CP este proporția mare a bunurilor ce formează categoria obiectului material al infracțiunii.

6. Conform art.126 CP, *proporția mare* Se consideră proporții deosebit de mari valoarea bunurilor sustrate, dobândite, primite, fabricate, distruse, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 40 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei

7. Noțiunile principale vis-à-vis de conținutul normativ al infracțiunii de contrabandă sunt prevăzute în CV. În acest sens, art.1 ap.5) CV prevede că *trecerea frontierei vamale* presupune introducerea și scoaterea de pe teritoriul vamal al RM de mărfuri și mijloace de transport, inclusiv prin expedieri poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric. Acțiunile menționate prevăd: - în cazul introducerii de mărfuri și mijloace de transport pe teritoriul vamal al RM sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al RM de pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale, are loc trecerea de facto a frontierei vamale; - în cazul scoaterii de mărfuri și mijloace de transport de pe teritoriul vamal al RM sau în cazul introducerii lor pe teritoriul zonelor libere și antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al RM, depunerea declarației vamale sau efectuarea altor operațiuni vamale denotă intenția de a introduce sau scoate mărfuri și mijloace de transport.

8. Art.4 CV stipulează că teritoriul RM reprezintă un teritoriu vamal unic ce include teritoriul terestru, apele interioare, apele teritoriale și spațiul aerian de deasupra acestora. Pe teritoriul RM se pot afla zone libere și antrepozite vamale. Zonele libere și antrepozitele vamale sunt parte a teritoriului vamal al RM, în care se aplică regimul vamal respectiv.

9. Frontiera vamală a RM este constituită din frontiera de stat a RM, perimetrul zonelor libere și al antrepozitelor vamale.

10. Metodele de comitere a infracțiunii de contrabandă au caracter alternativ și denotă stabilirea în procesul încadrării faptei prejudiciabile ca infracțiune a cel puțin uneia dintre ele.

11. Pornind de la art.25-26 CV, mărfurile și mijloacele de transport sunt supuse vămuirii și controlului vamal conform CV și altor acte normative. Trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală este permisă numai în locurile stabilite de organul vamal și în orele lui de program. Cu acordul organului vamal, trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală poate fi efectuată în alte locuri și în ore extraprogram. Încălcarea acestei dispoziții reclamă răspunderea penală pentru contrabandă, în special în modalitatea eludării controlului vamal, cu condiția constatării și a altor semne constitutive ale

înfracțiunii. În acest sens, eludarea controlului vamal presupune trecerea bunurilor de contrabandă în afara locurilor special destinate pentru aceasta, stabilite de către organele vamale și în afara timpului rezervat verificărilor vamale.

12. *Controlul vamal* (art.1 p.21) CV) este definit ca îndeplinirea de către organul vamal a operațiunilor de verificare a mărfurilor, a existenței și autenticității documentelor; examinarea evidențelor financiar-contabile; controlul mijloacelor de transport; controlul bagajelor și al altor mărfuri transportate; efectuarea de anchete și alte acțiuni similare pentru a se asigura respectarea reglementărilor vamale și a altor norme aplicabile mărfurilor aflate sub supraveghere vamală.

13. *Zonele de control vamal* sunt create la frontiera vamală, în locul unde se efectuează operațiunile de vămuire, în locul amplasării organului vamal, precum și în alte locuri stabilite de Serviciul Vamal.

14. *Tăinuirea de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop*, presupune situația trecerii bunurilor prin locurile destinate pentru aceasta, potrivit CV, însă prin evitarea controlului vamal.

15. *Prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop* se înțelege folosirea ascunzișurilor ori a altor metode de deghizare a mărfurilor, care, în principiu, împiedică depistarea acestora.

16. Ca mijloc de comitere a contrabandei în modalitatea *folosirii frauduloase a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală* apar documentele și mijloacele de identificare vamală.

17. *Documentul presupune* toate categoriile de documente precizate în CV.

18. Potrivit art.190 CV, mijloacele de transport, încăperile și alte spații în care se află sau se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal, spațiile unde se desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală, precum și mărfurile și mijloacele de transport care se află sub supraveghere vamală pot fi identificate de organul vamal. Identificarea se efectuează prin aplicarea de plombe, sigilii (contra plată), ștampile, marcaje, semne de identificare, prin prelevarea de probe și

mostre, prin descrierea mărfurilor și mijloacelor de transport, prin desenarea planului, fotografiere, utilizarea documentelor de însoțire a mărfurilor și altor acte, prin alte mijloace de identificare. Mijloacele de identificare pot fi schimbate sau nimicite numai de organul vamal sau cu autorizarea lui.

19. Prin *nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei* se înțelege nedeclararea în formă stabilită (scrisă, verbală ori de alt gen) a datelor autentice ori înaintarea unor informații false vizând mărfurile și mijloacele de transport, regimul lor vamal și a altor informații necesare și obligatorii pentru scopuri vamale.

20. *Declarant* este persoana care întocmește și depune declarație vamală în nume propriu sau persoana în al cărei nume este întocmită declarația vamală de către brokerul vamal sau intermediar.

21. *Declarație vamală* este actul unilateral prin care o persoană manifestă, în formele și modalitățile prevăzute de legislația vamală, voința de a plasa mărfurile sub o anumită destinație vamală.

22. Deci, mărfurile și mijloacele de transport care trec frontiera vamală, mărfurile și mijloacele de transport a căror destinație vamală se modifică, alte mărfuri și mijloace de transport în cazurile stabilite de legislație sunt declarate organului vamal. Declararea se face în scris, verbal sau prin acțiune, prin mijloace electronice sau prin alte modalități prevăzute de legislație. Forma și procedura de declarare, precum și informațiile necesare vămuirii sunt stabilite de Serviciul Vamal.

23. Potrivit dispozițiilor art.197 CV, mărfurile și mijloacele de transport se află sub supraveghere vamală de la începutul și până la sfârșitul controlului vamal, în conformitate cu prevederile regimului vamal; la introducerea mărfurilor și mijloacelor de transport pe teritoriul vamal, controlul vamal începe în momentul trecerii frontierei vamale; la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe teritoriul vamal, controlul vamal începe în momentul primirii declarației vamale; controlul vamal se încheie în momentul punerii în circulație a mărfurilor și mijloacelor de transport, dacă prezentul cod și alte acte normative nu prevăd altfel; la scoaterea mărfurilor și mijloacelor de transport de pe

teritoriul vamal, controlul vamal se încheie în momentul trecerii frontierei vamale.

24. Conținutul infracțiunii are caracter formal, infracțiunea considerându-se consumată din momentul trecerii de facto a frontierei vamale.

25. Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție în forma intenției directe. Scopul și motivul infracțiunii pot fi diferite și nu influențează încadrarea juridică a infracțiunii.

26. Subiect activ al infracțiunii poate fi atât persoana fizică responsabilă, cu vârsta de 16 ani, cât și persoana juridică.

27. Referitor la contrabanda prevăzută de art.248 alin.(2) și (3) CP, din punctul de vedere al laturii obiective și subiective, sunt prevăzute aceleași reglementări precum cele interpretate anterior. Deosebirea se referă doar la categoria bunurilor ce formează obiectul material, neinteresând sub aspectul acestor forme de incriminare proporția mare a bunurilor de contrabandă, precum în cazul art.248 alin.(1) CP. În ceea ce privește obiectul material al contrabandei prevăzute de art.248 alin.(2), (3) CP a se vedea interpretările art.129, 134/1, 134/4, 224, 279/1, 290 etc.

28. Conținutul normativ prevăzut în art.248 alin.(4) CP se deosebește de variantele incriminate în art.248 alin.(1)-(3) CP inclusiv sub aspectul laturii obiective, elementul material luând atât forma comisivă (trecerea peste frontiera vamală a RM a valorilor culturale), cât și cea omisivă (nereturnarea pe teritoriul vamal al RM a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie).

29. Conform art.20 alin.(1)-(2) CV, anumite mărfuri și mijloace de transport sunt prohibite de legislație de a fi introduse sau scoase din RM din considerente de securitate a statului, de asigurare a ordinii publice și morale, de protecție a mediului, a obiectelor de artă, obiectelor de valoare istorică și arheologică, de apărare a dreptului la proprietate intelectuală, de protecție a pieței interne, de apărare a altor interese ale RM.

30. Prin *valori culturale cu caracter religios sau laic*, în consens cu art.133 CP, se înțeleg valorile indicate în Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură din 14 noiembrie 1970

privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a dreptului de proprietate asupra valorilor culturale.

31. Valori culturale se consideră valorile cu caracter religios sau laic pe care fiecare stat le consideră ca prezentând interes pentru arheologie, perioada preistorică, istorie, literatură, artă și știință și care sunt raportate la: a) colecții rare și mostre ale florei și faunei, mineralogiei, anatomiei și obiecte care prezintă interes pentru paleontologie; b) valori ce se referă la istorie, inclusiv la istoria științei și tehnicii, istoria războaielor și societăților, cât și cele referitoare la viața personalităților naționale de vază, oamenilor de cultură, savanților și artiștilor și la evenimentele naționale remarcabile; c) comorile arheologice (inclusiv obișnuite și secrete) și descoperirile arheologice; d) părțile componente demontate ale monumentelor de artă și istorie și locurilor arheologice; e) obiectele cu o vechime de peste 100 de ani, cum ar fi inscripțiile, monedele și ștampilele imprimate; f) materialele etnologice; g) valorile de artă (pânze, tablouri și desene complet lucrate de mână pe orice bază și din orice materiale (cu excepția desenelor și produselor industriale ornamentate cu mâna); opere originale de artă sculpturală din orice materiale; opere originale de gravură, stampă și litografie; colecții originale de artă și ansambluri din orice materiale); h) incunabule și manuscrise rare, cărți, documente străvechi și publicații, care prezintă un interes deosebit (istoric, artistic, științific, literar etc.), separat sau în colecții; i) timbrele poștale, timbre de impozitare și analogice, separat sau în colecții; î) arhive, inclusiv arhive de fonograme, de cinema și de fotografii; j) mobilă cu o vechime de peste 100 de ani și instrumente muzicale străvechi (a se vedea HP CSJ Despre practica judiciară în cauzele privind contrabanda și contravențiile administrative vamale nr.19 din 10.07.1997 // Culegere de hotărâri explicative, Ch., 2002).

32. Elementul material în varianta comisivă poate fi evaluat prin două metode alternative - eludarea controlului vamal; tănuirea de controlul vamal prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop. În această formă normativă infracțiunea se consideră

consumată din momentul trecerii de facto a valorilor culturale peste frontiera vamală a RM.

33. În cazul nereturnării pe teritoriul vamal a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, infrațiunea se consideră consumată din momentul expirării termenului de returnare a acestora. În ambele modalități normative se stabilește o componență formală de infrațiune.

34. Art.248 alin.(5) CP prevede variantele circumstanțiale ale infrațiunii în ipoteza tuturor formelor de incriminare a faptei de contrabandă (art.248 alin.(1)-(4) CP).

35. *De două sau mai multe persoane* – a se vedea supra.

36. *Persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu* – a se vedea art.123 CP. În acest caz nu se impune încadrarea faptei și potrivit normei prevăzute de art.327 CP.

37. *Proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

ESCHIVAREA DE LA ACHITAREA PLĂȚILOR VAMALE (ARTICOLUL 249 C.PEN.)

(1) Eschivarea de la achitarea drepturilor de import care depășește 100 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 2000 la 3000 unități convenționale.

2) Aceeași acțiune săvârșită:

b) de două sau mai multe persoane

se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 2500 la 3000 unități convenționale.

(3) Eschivarea de la achitarea drepturilor de import care depășește

200 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărîrea de Guvern în vigoare la momentul săvîrșirii faptei se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, cu amendă, aplicată persoanei juridice, în mărime de la 3000 la 6000 unități convenționale.

1. Cadrul normativ al reglementărilor referitoare la plățile vamale este stabilit de CV, Legea cu privire la tariful vamal, alte acte normative. Prin Legea cu privire la tariful vamal se stabilește modul de formare și de aplicare a tarifului vamal la mărfurile introduse pe sau scoase de pe teritoriul RM, regulile de supunere a acestora taxelor vamale, precum și metodele de determinare a valorii în vamă și a țării de origine a mărfurilor. Scopul aplicării tarifului vamal constă anume în optimizarea structurii importului de mărfuri; echilibrarea importului și exportului de mărfuri, protecția producătorilor de mărfuri autohtoni; crearea condițiilor favorabile pentru integrarea economiei RM în economia mondială. Luând în vedere aceste premise, obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii este constituit din cumulul de relații sociale care asigură formarea bugetului public național pe baza plăților vamale (relațiile din domeniul fiscalității).

2. Obiectul material al infracțiunii îl formează plățile vamale. Condiția invocată față de obiectul material al infracțiunii este ca valoarea acestuia să depășească valoarea a 20 salarii medii pe economie (a se vedea art. 126 C. Pen.). de amendă. Potrivit art.10 alin.(1) al Legii cu privire la tariful vamal valoarea în vamă a mărfii introduse pe teritoriul vamal se determină prin următoarele metode: a) în baza valorii tranzacției cu marfa respectivă ori în baza prețului efectiv plătit sau de plătit; b) în baza valorii tranzacției cu marfă identică; c) în baza valorii tranzacției cu marfă similară; d) în baza costului unitar al mărfii; e) în baza valorii calculate a mărfii; f) prin metoda de rezervă.

3. Art.117 CV prevede că în cazul trecerii mărfurilor peste frontiera vamală și în alte cazuri prevăzute de legislație se percep ca drepturi de import și, respectiv, drepturi de export, următoarele: taxa vamală; taxa pe valoarea adăugată; accizele; taxa pentru proceduri vamale; taxa pentru

eliberarea autorizației și taxa pentru actualizarea valabilității autorizației; taxa pentru participare la licitație vamală; alte sume prevăzute de legislație.

4. *Taxă vamală* (art.1 p.27 CV) este impozitul încasat de organul vamal conform tarifului vamal la import. Potrivit art.2 alin.(1) al Legii cu privire la tariful vamal, *taxă vamală* presupune acea plată obligatorie, percepută de autoritatea vamală la introducerea pe sau scoaterea mărfurilor de pe teritoriul vamal. În temeiul art.3 al aceleiași legi se aplică următoarele tipuri de taxe vamale: (1) *ad valorem*, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii; (2) specifică, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de marfă; (3) combinată, care îmbină tipurile de taxe vamale specificate la punctele 1) și 2); (4) excepțională (taxă specială, aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal a mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni; taxă antidumping, percepută în cazul introducerii pe teritoriul vamal a unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare la momentul importului, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare; taxă compensatorie, aplicată în cazul introducerii pe teritoriul vamal a mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora, direct sau indirect, au fost utilizate subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare.

5. *Taxa pe valoarea adăugată* (art.93 p.1) CF) este un impozit general de stat, care reprezintă o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate care sunt supuse impozitării pe teritoriul RM, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în RM.

6. *Acciz* (art.119 p.1) CF) este un impozit general de stat stabilit pentru unele mărfuri de consum.

7. *Taxa pentru proceduri vamale* (art.1 p.28 CV) este o taxa pentru serviciile acordate de organul vamal; lista acestor servicii și cuantumul taxei pentru prestarea lor sunt prevăzute de legislație. Conform art.21 CV procedurile vamale reprezintă totalitatea serviciilor acordate de organele vamale în sfera activității vamale. Taxa pentru proceduri vamale se achită la utilizarea oricărei destinații vamale, cu excepția abandonului în favoarea statului, dacă legislația nu prevede altfel. Mijloacele bănești încasate ca taxă pentru proceduri vamale se varsă în bugetul de stat și se utilizează la finanțarea activităților vamale, cu excepția soldurilor neutilizate la finele anului bugetar.

8. *Taxa de eliberare a licenței* (art.167 CV) pentru activitatea de broker vamal, a atestatului de calificare al specialistului, precum și taxa de actualizare a valabilității lor sunt stabilite de legislația în domeniul vamal.

9. *Taxa pentru participarea la licitația vamală* este taxa percepută în cazul în care se expun spre licitație anumite bunuri sechestrate potrivit legislației vamale.

10. *Alte sume prevăzute de legislație* sunt plăți încasate potrivit legislației vamale, cu excepția celor consemnate anterior.

11. Latura obiectivă a infracțiunii se realizează prin eschivare de la achitarea plăților vamale în proporții mari, suma cărora depășește valoarea a 20 salarii medii pe economie.

12. *Eschivarea* prezumă o activitate omisivă, adică refuzul de a achita plățile vamale în anumite termene prevăzute de legislația vamală. Refuzul propriu-zis poate fi realizat prin metode faptice active (prezentarea unor acte false care determină micșorarea cotei plăților vamale) ori pasive (neachitarea în genere a taxelor vamale).

13. Potrivit art.124 CV, drepturile de import și drepturile de export se plătesc în prealabil, până la depunerea declarației vamale. La momentul vămuirii, se acceptă plata doar a diferenței dintre suma calculată și suma plătită în prealabil. Organul vamal este abilitat să interzică importul de mărfuri pentru care nu au fost plătite drepturile de import, în modul stabilit de CV. Persoanele fizice care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător plătesc drepturile de import sau de export în momentul

trecerii frontierei vamale, cu excepția drepturilor de import sau de export, care urmează a fi achitate la vămuirea bagajului neînsoțit și a mijloacelor de transport. De la persoanele fizice care sunt în tranzit prin teritoriul RM având un volum de mărfuri ce depășește norma stabilită se încasează o sumă de garanție echivalentă drepturilor de import pentru mărfurile în plus. Modul de percepere și de restituire a sumei de garanție se stabilește de către Serviciul Vamal.

14. Potrivit art.125 alin.(4)-(5) CV, dată a achitării drepturilor de import și de export, cu excepția achitării acestora prin intermediul cardurilor bancare, se consideră data depunerii de către importator (declarant), exportator (declarant) sau de către un terț a mijloacelor bănești la conturile respective ale Trezoreriei centrale a MF, fapt confirmat printr-un extras trezorerial. Plata drepturilor de import și de export prin intermediul cardurilor bancare se consideră efectuată la momentul debitării cu suma plății respective a contului de card din care a fost emis cardul utilizat la plată. Debitarea contului de card respectiv se confirmă prin bonul (chitanța) de plată cu card bancar perfectat la terminal POS sau la alt dispozitiv de utilizare a cardurilor bancare, bon (chitanță) ce se eliberează deținătorului de card.

15. Infracțiunea se consideră consumată la momentul realizării elementului material al infracțiunii în condițiile prevăzute de lege.

16. Latura subiectivă a infracțiunii este caracterizată prin vinovăție în forma intenției directe.

17. Subiectul activ al infracțiunii este persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani, care posedă anumite calități speciale. Conform art.1 p.36) CV, *plătitor vamal* este persoana obligată să achite o obligație vamală. Apelând în art.123 CV, drepturile de import și drepturile de export sunt plătite nemijlocit de către declarant, broker vamal sau de o altă persoană prevăzută de legislație. Răspunderii penale poate fi supusă și persoana juridică.

18. Despre săvârșirea infracțiunii *de două sau mai multe persoane* (art.249 alin.(2) lit.b) CP) – a se vedea supra.

19. Despre *eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari* (art.249 alin.(3) CP) – a se vedea supra.

20. Această infracțiune trebuie delimitată de contrabandă (art.248 CP). Aplicarea de către vinovat cel puțin a unei metode caracteristice infracțiunii de contrabandă, în scopul de a evita achitarea taxelor vamale, demonstrează lipsa în acțiunile vinovatului a infracțiunii prevăzute de art.249 CP. Cele comise urmează a fi încadrate potrivit art.248 CP. Deci, un concurs ideal între infracțiunile nominalizate nu poate exista.

TEMA 10 INFRAȚIUNII LEGATE DE INSOLVABILITATE INSOLVABILITATEA INTENȚIONATĂ (ART. 252 C.PEN.)

(1) *Insolvabilitatea intenționată care a cauzat creditorului daune în proporții marise pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 850 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 2 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.*

(2) *Aceeași acțiune săvîrșită:*

a) *de două sau mai multe persoane;*

b) *cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

(3) *Cauzarea insolvabilității băncii, prin acțiuni sau inacțiuni intenționate ale administratorului acesteia, inclusiv prin efectuarea cheltuielilor excesive, vinderea activelor băncii la un preț sub valoarea reală a acestora, asumarea obligațiilor nerezonabile, angajarea în relații de afaceri cu o persoană insolvabilă, omiterea colectării creanțelor băncii la scadență sau în orice alt mod contrar bunei administrări, care diminuează intenționat patrimoniul băncii, se pedepsește cu închisoare de la 4 la 6 ani și cu amendă în mărime de la 2350 la 3350 unități convenționale.*

(4) *Acțiunile prevăzute la alin. (3) săvîrșite:*

a) *de un grup de administratori și/sau de acționari;*

b) *cu scopul de a evita plata creanțelor și repornirea afacerii bancare,*

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 6 ani și cu amendă în mărime de la 2850 la 3350 unități convenționale.

1. Activitatea economică în ansamblu este însoțită de riscul asumării pierderilor luându-se în calcul faptul că includerea oricărui agent economic în circuitul civil presupune o anumită încredere și față de el, și

față de acțiunile sale. Pentru ca riscul creditorilor să devină cât mai mic, legiuitorul a inclus în cadrul dreptului real instituția insolvenței. Această instituție este de jurisdicție comercială, însă, în cazul în care sunt comise fapte prejudiciabile legate de aceasta, incidente în materie penală, se poate include în acțiune și răspunderea penală. Cele consemnate rezultă expres din art.1 alin.(4) al Legii insolvenței, consemnându-se că „procesul de insolvență se desfășoară în conformitate cu prevederile CPC și ale prezentei legi”. Operându-se cu art.1 alin.(2) al Legii insolvenței, aceasta este aplicabilă întreprinderilor, indiferent de tipul lor de proprietate și forma juridică de organizare, întreprinzătorilor individuali, inclusiv titularilor de patentă de întreprinzător, băncilor și altor instituții financiare, societăților de asigurări, fondurilor de investiții, companiilor fiduciare, societăților necomerciale în proces de insolvență, înregistrate în RM în modul stabilit.

2. Gradul prejudiciabil al infracțiunii decurge din daunele cauzate drepturilor și intereselor legale ale creditorilor și ale altor persoane interesate în destabilizarea subiecților implicați în activitatea legală de antreprenariat, bancară etc., în încălcarea drepturilor lucrătorilor societăților comerciale și necomerciale, în particular, pe calea micșorării neîntemeiate a locurilor vacante de muncă etc.

3. Obiectul nemijlocit de bază îl constituie relațiile sociale care apără activitatea legală de antreprenariat, bancară etc. și determină asigurarea intereselor legitime ale creditorilor. Obiectul nemijlocit facultativ îl formează relațiile sociale, care asigură interesele patrimoniale ale creditorilor.

4. În calitate de obiect material apar bunurile materiale, obligațiunile patrimoniale, documentele care conțin date (informații) vizând bunurile debitorului, locurile aflării acestora sau altă informație despre aceste bunuri; documentele contabile; actele ce reflectă activitatea economică a antreprenorului individual sau a organizației.

5. Potrivit art.2 al Legii insolvenței, prin *insolvență* se are în vedere situația financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată. Conform art.27 alin.(1) al Legii insolvenței, în cazul în care această incapacitate a debitorului este

creată din vina fondatorilor (membrilor) lui, a membrilor organelor executive sau a altor persoane care au dreptul de a da indicații obligatorii pentru debitor sau pot influența în alt mod acțiunile debitorului este vorba despre existența unei insolabilități intenționate. Adică, potrivit cu dispozițiile p.3 al Regulamentului cu privire la asanarea, reorganizarea și lichidarea întreprinderilor insolabile, este vorba despre o insolabilitate intenționată în cazul în care, din cauza gestiunii și administrării defectuoase (ineficiente), întreprinderea nu este în stare să-și achite creanțele.

6. Pornind de la prevederile art.101 CC, „prin hotărâre judecătorească, persoana juridică poate fi declarată insolabilă dacă ea nu-și poate onora obligațiile de plată față de creditorii. Temeiurile și modul de declarare de către instanța de judecată a persoanei juridice drept insolabile se stabilește prin lege”.

7. Luând în calcul toate circumstanțele relevante pentru procesul de insolabilitate, instanța de judecată examinează cauza din oficiu.

8. Pentru determinarea insolabilității întreprinderii se face analiza situației financiare, se estimează balanța ei, aplicându-se următorii indici principali: coeficientul lichidității curente ce atestă asigurarea întreprinderii cu mijloacele circulante, necesare pentru desfășurarea activității economice și stingerea la timp a obligațiunilor scadente ale întreprinderii; coeficientul de asigurare cu mijloace proprii ce atestă existența mijloacelor circulante proprii ale întreprinderii, necesare pentru stabilitatea ei financiară; coeficientul refacerii (pierderii) solvabilității, ce determină posibilitățile reale ale întreprinderii pentru a-si reface sau a-și pierde solvabilitatea în decursul unei anumite perioade (p.4 al Regulamentului cu privire la asanarea, reorganizarea și lichidarea întreprinderilor insolabile).

9. Temeiul general de intentare a unui proces de insolabilitate este incapacitatea de plată a debitorului.

10. *Incapacitate de plată* este situația debitorului caracterizată prin incapacitatea lui de a-și executa obligațiile pecuniare scadente, inclusiv obligațiile fiscale. Incapacitatea de plată este, de regulă, prezumată în cazul în care debitorul a încetat să efectueze plăți. În contextul băncilor

„incapacitatea de plată” prezumă situația în care zece la sută din obligațiunile curente nu au fost achitate la termen de către bancă.

11. *Debitor* este orice persoană care are datoriile la plata creanțelor scadente, inclusiv a creanțelor fiscale, și împotriva căreia a fost depusă în instanța de judecată o cerere de intentare a unui proces de insolvență.

12. *Datorie* înseamnă obligația bănească a întreprinderii neexecutată la momentul încheierii acordului-memorandum, care se include în obiectul lui.

13. *Obligații de plată curente* sunt impozite, taxe și alte obligații de plată, credite și dobânzi aferente, majorări de întârziere (penalități), calculate din momentul intentării procesului de insolvență

14. Temeiul special de intentare a unui proces de insolvență este supraîndatorarea debitorului, în cazul în care debitorul reclamat este o persoană juridică responsabilă de creanțele creditorilor în limita patrimoniului ei.

15. *Supraîndatorare* semnifică situația financiară a debitorului, a cărui răspundere este limitată prin lege la valoarea patrimoniului lui, în care valoarea bunurilor nu mai acoperă obligațiile existente ale acestuia.

16. Nu orice neachitare a datoriilor înseamnă insolvență, ci numai acea care apare în cazul incapacității economico-financiare a debitorului, urmată de pretențiile înaintate de către creditorii. Anume aceste situații determină depunerea cererii de intentare a procesului de insolvență (cerere introductivă). Dreptul de a depune cererea introductivă îl au debitorul, creditorii și alte persoane indicate în Legea insolvenței.

17. Potrivit art.38 alin.(3) al Legii instituțiilor financiare, în cazul în care se constată că banca este în incapacitate de plată sau în supraîndatorare, sau capitalul este mai mic de 2/3 față de capitalul reglementat și există pericolul ca banca să intre în incapacitate de plată, pe lângă aplicarea anumitor măsuri și sancțiuni, prevăzute de lege, BNM retrage licența și sesizează instanța de judecată competentă pentru declanșarea procesului de insolvență.

18. Cererea introductivă privind intentarea procesului de insolvență a gospodăriei țărănești (de fermier) poate fi înaintată de conducătorul gospodăriei doar cu acordul scris al tuturor membrilor ei; cererea introductivă privitoare la insolvențarea unei companii de asigurări poate fi depusă de către debitor, de creditorii chirografari și de organul de stat autorizat cu reglementarea activității de asigurare; cu privire la insolvențarea unui participant profesionist la piața valorilor mobiliare poate fi depusă de către debitor, de creditorii chirografari și de autoritatea de stat abilitată cu funcții de reglementare pe piața valorilor mobiliare.

19. Cererea de declarare a insolvenței se depune la Curtea de Apel Economică în conformitate cu prevederile CPC și ale altor legi și se judecă în instanță conform normelor generale, cu excepțiile și completările stabilite de legislația insolvenței.

20. Instanța de judecată hotărăște, în baza aprecierii temeiului insolvenței și a faptelor constatate în cadrul examinării cererii introductive, asupra intentării procesului de insolvență sau asupra respingerii cererii introductive.

21. Elementul material poate fi descris prin crearea sau exagerarea intenționată a insolvenței debitorului, gestionarea intenționat incompetentă a afacerilor. Ca modalități faptice pot fi: încheierea unor tranzacții evident neconvenabile, care nu corespund unei practici normale; asumarea din punct de vedere economic neîntemeiat a unor datorii străine; micșorarea activelor; folosirea bunurilor sau creditelor debitorului în interes personal; desfășurarea unei activități comerciale în interes personal sub acoperirea cheltuielilor; procurarea de fonduri pentru debitor la prețuri exagerate; dispunerea continuării unei activități a debitorului care determină în mod vădit incapacitatea de plată etc.

22. *Urmarea prejudiciabilă* este cauzarea unor daune în proporții mari creditorilor (a se vedea supra). Aceste daune, care, evaluate în bani, depășesc valoarea a 20 salarii medii pe economie (a se vedea art. 126 C. Pen.), constau în prejudiciul material real adus creditorilor, precum și în forma unor venituri ratate. În acest sens, este obligatorie constatarea unei urmări imediate-premisă pentru încadrarea faptelor comise în baza

art.252 CP (ceea ce determină în esență delimitarea infracțiunilor de insolabilitate intenționată și insolabilitate fictivă) și anume prezența reală a incapacității de plată a debitorului.

23. Raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată constituie un semn obligatoriu al aspectului obiectiv al infracțiunii.

24. Componenta de infracțiune este materială, infracțiunea considerându-se consumată din momentul cauzării unor daune în proporții mari creditorilor în urma inițierii procedurii de insolabilitate.

25. Latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin vinovăție în forma intenției directe și indirecte.

26. Subiectul infracțiunii poate fi numai persoana fizică responsabilă, ajunsă la vârsta de 16 ani, care este descrisă prin prisma unor semne speciale obligatorii membrii organelor de conducere ale debitorului (debitorul este persoană fizică ce desfășoară activitate individuală de întreprinzător, fondatorul întreprinderii individuale, administratorii societăților comerciale, membrii organelor executive, membrii consiliilor de supraveghere (de observatori), lichidatorii și membrii comisiilor de lichidare, contabilii) și/sau proprietarul debitorului. În fapt, trebuie constatată calitatea de responsabil pentru desfășurarea normală a activității de antreprenariat, bancare etc.

27. Despre *săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane* – a se vedea supra.

28. Despre *daune în proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

INSOLVABILITATEA FICTIVĂ (ARTICOLUL 253 C.PEN.)

(1) *Insolvabilitatea fictivă care a cauzat creditorului daune în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 950 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 3 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.*

(2) *Aceeași acțiune săvârșită:*

a) de două sau mai multe persoane;

b) cu cauzarea de daune în proporții deosebit de mari

se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 4 ani, în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de pînă la 5 ani.

1. Pericolul social al infracțiunii rezultă din modul și modalitatea de manifestare a încălcării intereselor creditorului, iar în cazuri particulare și a intereselor statului.

2. Obiectul nemijlocit al infracțiunii îl constituie relațiile sociale a căror existență și normală desfășurare este condiționată de realizarea activității legale de întreprinzător, bancare etc., asigurându-se interesele prevăzute de lege ale creditorilor în situația de insolvabilitate.

3. La fel ca și în cazul insolvabilității intenționate, în ipoteza celei fictive, legiuitorul nu oferă o interpretare descriptivă, apelând la determinarea elementului material - ca un semn de blanchetă.

4. În baza art.27 alin.(2) al Legii insolvabilității, dacă „debitorul depune cererea introductivă în cazul în care el dispune de posibilități reale de a satisface integral creanțele creditorilor (insolvabilitate fictivă), debitorul poartă răspundere pentru prejudiciile cauzate creditorilor prin depunerea cererii în cauză”. Cu alte cuvinte, declararea intenționat falsă a incapacității de plată a debitorului, realizată în conformitate cu legea nominalizată, dar în baza unei informații false, va determina existența unei insolvabilități fictive.

5. Delimitarea infracțiunii prevăzute de varianta-tip a art.252 alin.(1) CP de cea stipulată în art.253 alin.(1) CP rezidă doar într-un singur semn de evaluare a modalității normative. Adică în cazul insolvabilității intenționate incapacitatea de plată a debitorului este reală, dar existența acesteia – ca urmare imediată-premisă - este condiționată de anumite încălcări comise de către anumiți subiecți speciali, pe când în cazul insolvabilității fictive, deși procedura de intentare a procesului de

insolvabilitate este legală, informația înaintată pentru intentarea acestui proces este falsă.

6. Declararea intenționat falsă a incapacității de plată într-o formă și procedură neprevăzută de lege poate forma, după caz, conținutul normativ al incriminării prevăzute de art.190 CP.

7. Urmarea imediată constă în cauzarea unor daune în proporții mari creditorilor (a se vedea supra).

8. Componenta infracțiunii este apreciată ca materială, adică infracțiunea se consideră consumată din momentul cauzării unei daune în proporții mari creditorilor. Conform art.27 alin.(2) al Legiinsolvabilității, debitorul poartă răspundere pentru prejudiciile cauzate creditorilor prin depunerea cererii în cauză.

9. Latura subiectivă a infracțiunii poate să se manifeste prin intenție directă, adică vinovatul își dă perfect seama de faptul că depune o cererea introductivă falsă în instanța de judecată în cazul existenței reale a capacității de plată, prevede că prin această cauzează daune în proporții mari creditorilor și dorește anume aceasta. Scopul infracțiunii, deși în mod normativ nu este prevăzut, faptic ar putea fi: inducerea în eroare (pentru amânarea și/sau eșalonarea plăților cuvenite creditorilor, obținerea de reduceri la datorii etc.).

10. Subiectul activ al infracțiunii este persoana fizică, responsabilă, cu vârsta de 16 ani, care este descrisă prin prisma unor semne speciale obligatorii: persoana cu drept de a depune cererea introductivă pentru inițierea procedurii de insolvabilitate.

11. Despre *săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane* – a se vedea supra.

12. Despre *daune în proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

TEMA 11 INFRAȚIUNII SĂVÂRȘITE ÎN SFERA CONSUMULUI DE BUNURI, SERVICII SAU LUCRĂRI

ÎNȘELAREA CLIENȚILOR (ART. 255 C.PEN.)

(1) *Depășirea prețurilor cu amănuntul stabilite, precum și a prețurilor și tarifelor pentru serviciile sociale și comunale prestate populației, înșelarea la socoteală sau altă inducere în eroare a clienților, săvârșite în proporții mari, se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 650 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 240 de ore, în ambele cazuri cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani.*

(2) *Aceleași acțiuni săvârșite:*

b) de două sau mai multe persoane;

c) în proporții deosebit de mari

se pedepsesc cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale cu (sau fără) privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani

1. Obiectul nemijlocit al infracțiunii prevăzute de art.255 CP îl formează relațiile sociale, reglementate de normele juridice, în conformitate cu care clientul trebuie să primească de la întreprinderea din sfera serviciilor sociale sau a gospodăriei comunale, prin intermediul reprezentanților săi, marfa sau serviciul de calitate respectivă, la prețul stabilit și cu respectarea veridicității achitării pentru marfa sau serviciul solicitat.

2. Obiectul material sunt banii sau marfa concretă. *Marfa* o constituie obiectele de uz personal, produse de alimentație publică, produsele de menire tehnico-productivă și alte obiecte patrimoniale de consum, destinate pentru vânzare-cumpărare cu amănuntul

3. Latura obiectivă este descrisă prin acțiunea generică de înșelare a clienților, restrânsă normativ doar la depășirea prețurilor cu amănuntul stabilite, precum și a prețurilor și tarifelor pentru serviciile sociale și

comunale prestate populației; înșelarea la socoteală; altă inducere în eroare.

4. Art.10 alin(2) al Legii cu privire la comerțul interior prevede obligația agenților activității comerciale de a achiziționa și comercializa mărfuri, executa lucrări și presta servicii la prețuri și tarife stabilite în conformitate cu legislația. În cazul în care activitatea comercială nu este reglementată prin lege, statul, în baza art.34 alin.(2) lit.d) al Legii cu privire la comerțul interior stabilește plafoanele de prețuri la mărfuri în cazurile prevăzute de legislație.

5. În conformitate cu art.11 lit.b) al Legii privind protecția consumatorilor, oricărui consumator, la prestarea unui serviciu, realizarea unei lucrări ori comercializarea unui bun, la încheierea contractelor i se indică exact prețul sau tariful. Conform art.20 p.(5) al aceleiași legi, vânzătorul trebuie să informeze consumatorul despre prețul produsului, să ofere acestuia toate informațiile necesare potrivit cadrului normativ, date despre certificare și să-l asigure cu documentația tehnică de însoțire. Prețurile și tarifele trebuie indicate la vedere într-o formă clară și explicită.

6. În acest sens, *depășirea prețurilor cu amănuntul* are loc în cazul în care clientul, fiind indus în eroare în privința costului real (de facto) al mărfii sau al serviciului prestat, plătește pentru această marfă sau serviciu mai mulți bani decât este necesar conform prețurilor sau tarifelor stabilite. În acest caz clientul nu știe despre prețul respectiv și consideră că prețul numit corespunde adevărului (adică este în conformitate cu documentele respective ce vizează marfă sau serviciul prestat).

7. *Înșelarea la socoteală* are loc prin două forme: în cazul achitării de către client a mărfii sau serviciului ce i s-a prestat; în cazul în care clientului i se prestează serviciul sau lucrarea ori i se prezintă marfa cumpărată de către el.

8. *Înșelarea la socoteală* prin prima forma se deosebește de *depășirea prețurilor* prin faptul că clientul cunoaște prețul adecvat mărfii sau serviciului și acest preț corespunde prețului stabilit, însă în procesul achitării mărfii sau a serviciului, el plătește o sumă mai mare.

9. În a doua forma a înșelării pot fi determinate următoarele acțiuni: înșelarea la măsură; înșelarea la cântar; scoaterea din pachete a unor cantități de marfă etc.

10. Potrivit art.10 alin.(7) al Legii privind protecția consumatorilor, vânzătorul este obligat să măsoare produsele oferite consumatorilor cu mijloace de măsurare proprii, adecvate, legalizate, verificate metrologic, în modul stabilit. Indicațiile mijloacelor de măsurare trebuie să fie explicite și la vederea consumatorului.

11. Înșelarea la măsură este eliberarea mărfii în măsură incompletă. Se cunosc două tipuri de înșelare la măsură: înșelarea în privința mărfii ce poate fi măsurată în lungime, lățime, arie; și înșelarea în privința mărfii ce se măsoară în volum.

12. *Înșelarea la cântar* este eliberarea mărfii cu masa mai mică decât cea plătită de către client. Conform *regulilor de comerț în piețele din RM* (Anexa, 2 la HG, 517 din 18.09.1995, p.20) în piețe se interzice utilizarea cântarelor de uz casnic (cântarelor cu arc), precum și a dispozitivelor pentru măsurarea greutateilor care nu au fost verificate și etalonate de către organele Departamentului Standarde, Metrologie și Supraveghere Tehnică.

13. *Altă inducere în eroare* constă în vinderea unei mărfi de calitate mai joasă la prețul celei mai înalte, perfectarea unei comenzi ordinare ca imediată etc.

14. În cazul în care are loc depășirea prețurilor pentru prestarea serviciului sau îndeplinirea lucrării cu acordul clientului nu poate fi sesizat conținutul normativ prevăzut în art.255 CP.

15. Locul comiterii infracțiunii poate fi diferit: întreprindere de comerț cu amănuntul (magazine, chioșcuri etc.), instituții de alimentație publică (cafenele, restaurante etc.), agenții de transport, întreprinderi de servicii sociale sau comunale, la domiciliu etc.

16. O condiție obligatorie pentru încadrarea infracțiunii și evidențierea gradului prejudiciabil al acesteia este *proporția mare* de comitere a ei (condiție a infracțiunii) – a se vedea supra.

17. Infracțiunea analizată este descrisă prin intermediul unui conținut material. Infracțiunea se consideră consumată din momentul cauzării unei daune în proporții mari.

18. Adaptarea cântarului, a altor instrumente de măsurat și cântărit etc. poate fi interpretată drept pregătire de infracțiune.

19. Latura subiectivă a infracțiunii se manifestă prin vinovăție în forma intenției directe. De regulă, motivul este de îmbogățire.

20. Subiectul infracțiunii este persoana fizică, responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani și este lucrător al întreprinderii de servicii sociale sau comunale, la fel și altă persoană, care comercializează marfa sau prestează servicii și îndeplinește lucrări la întreprinderile respective. Nu importă dacă vinovatul lucrează permanent sau provizoriu în sfera de servire a clienților.

21. Persoanele care comit asemenea fapte în lipsa semnelor subiectului activ al infracțiunii prevăzute în art.255 CP pot fi supuse răspunderii penale în baza art.190 CP.

PRIMIREA UNEI REMUNERAȚII ILICITE PENTRU ÎNDEPLINIREA LUCRĂRILOR LEGATE DE DESERVIREA POPULAȚIEI (ART. 256 C.PEN.)

(1) Primirea, prin extorcare, de către un salariat dintr-o întreprindere, instituție sau organizație, a unei remunerații sau a altor avantaje patrimoniale pentru îndeplinirea unor lucrări sau pentru prestarea unor servicii în sfera comerțului, alimentației publice, transportului, deservirii sociale, comunale, medicale sau de altă natură, lucrări și servicii ce țin de obligațiile de serviciu ale acestui salariat, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 750 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 120 la 180 de ore.

(2) Aceeași acțiune săvârșită:

b) de două sau mai multe persoane;

c) în proporții mari

se pedepsește cu amendă în mărime de la 750 la 1350 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de pînă la 2 ani.

1. Obiectul nemijlocit de bază al infracțiunii îl constituie relațiile sociale, care asigură activitatea normală a întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor din sfera de servicii. Obiectul nemijlocit facultativ al infracțiunii este format din totalitatea de relații sociale care condiționează asigurarea intereselor materiale ale cetățenilor.

2. Sfera de servicii constituie o totalitate de ramuri ale economiei naționale, produsul cărora se materializează într-o formă de activitate bine determinată, și anume servicii. Asemenea servicii prestează populației întreprinderile, instituțiile, organizațiile de servicii comunale, sociale, din sfera medicinei, consultații juridice, de comerț etc. Fiecare ramură aparține determină o anumită categorie de servicii (spre exemplu, *serviciile comerciale* se compun din totalitatea acțiunilor vânzătorilor privind prestarea către consumatori a serviciilor legate de procurarea mărfurilor, comercializarea și organizarea consumului produselor de alimentație publică, precum și asigurarea drepturilor consumatorilor etc.).

3. Obiectul material al infracțiunii este remunerația ilicită. De regulă, calitatea de remunerație o primesc banii, obiectele sau mărfurile industriale ori produsele alimentare. Nu are importanță valoarea materială a bunurilor ce formează remunerația ilicită, lucru de care se ține cont la evaluarea concretă a gradului prejudiciabil al infracțiunii (în special și prin art.14 alin.(2) CP).

4. Latura obiectivă a infracțiunii pune accentul pe două semne obligatorii vis-à-vis de identificarea prezenței laturii obiective a infracțiunii: fapta prejudiciabilă și metoda de comitere a infracțiunii.

5. Fapta prejudiciabilă constă în primirea de către un lucrător fără funcție de răspundere dintr-o întreprindere, instituție sau organizație, a unei remunerații pentru îndeplinirea unor lucrări sau pentru prestarea unor servicii în sfera comerțului, alimentației publice, transportului, serviciilor sociale, comunale, medicale sau de altă natură, lucrări și servicii ce țin de obligațiile profesionale ale acestui lucrător.

6. *Primirea unei remunerații ilicite* presupune pierderea de către o parte și primirea de către altă parte a unui folos patrimonial. Lucrările sau serviciile pot fi îndeplinite sau prestate ori nu, aceasta nu are importanță pentru încadrarea infracțiunii respective. Este obligatoriu însă faptul ca serviciul sau lucrarea să fie prevăzută de cercul de funcții și obligațiuni profesionale ale lucrătorului din sfera de servicii și acest lucrător să fie obligat să îndeplinească lucrarea ori să presteze serviciul în cauză. Primirea unor remunerații ilicite de la cetățeni pentru îndeplinirea unor lucrări ce nu intră în cercul obligațiilor de serviciu de către lucrătorul din sfera de servire a populației nu se va încadra în baza art.256 CP.

7. Metoda de comitere a infracțiunii este extorcarea. Aceasta presupune cererea intenționată și direct exprimată a lucrătorului angajat în sfera de servire a populației despre plata de către un cetățean concret a unei remunerații ilicite pentru efectuarea unor lucrări ce intră în cercul obligațiilor sale profesionale (extorcare directă), precum și crearea pentru client a unor asemenea condiții, în care acesta este nevoit să ofere asemenea remunerații pentru excluderea anumitor daune intereselor sale legale (extorcare indirectă).

8. În cazul extorcării indirecte, modalitățile faptice de manifestare a infracțiunii pot fi diferite. Convențional stabilim: anumite acțiuni care împiedică executarea lucrărilor în modul și în termenul stabilit (se invocă absența lucrătorului; lipsa materialelor necesare, este creat artificial un rând), refuzul neîntemeiat de a îndeplini lucrarea ori a acorda serviciul; crearea artificială de piedici și folosirea acestora ca pretexte pentru primirea unor remunerații ilicite etc.

9. Pentru încadrarea juridică a infracțiunii nu are importanță momentul în care a fost primită remunerația ilicită: anterior executării lucrării ori acordării serviciului sau ulterior acestora.

10. Infracțiunea are un conținut formal și se consideră consumată din momentul săvârșirii faptei prejudiciabile - primirea unei remunerații ilicite.

11. Operându-se cu elementul material și metoda de comitere a infracțiunii, precum și apelându-se la categoria subiectului activ al infracțiunii, limităm latura subiectivă la prezența vinovăției intenționate

în forma intenției directe. Scopul este material, iar motivul, de regulă, este de îmbogățire.

12. Subiect al infracțiunii poate fi persoana fizică, responsabilă, care a atins vârsta 16 ani, posedând anumite calități speciale: un lucrător fără funcție de răspundere; un lucrător dintr-o întreprindere, instituție sau organizație de servire a populației (în special, sfera de servire comercială, alimentație publică, transport, servire socială, comunală, medicală sau de altă natură).

13. La delimitarea infracțiunilor prevăzute de art.256 CP și art.324 CP (art.333 CP) se apelează la identificarea lipsei/prezenței calității speciale de persoană cu funcție de răspundere (persoană care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală). Aname în cazul art.256 CP este vorba despre un lucrător fără funcție de răspundere.

14. Cu referire la delimitarea dintre infracțiunile prevăzute în art.256 CP și art.330 evidențiem faptul că în ambele situații nu se are în vedere o persoană cu funcție de răspundere ori o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească ori o altă organizație nestatală. Distincția trebuie operată nu pe sectorul de activitate (public ori privat), ci pe caracterul relațiilor sociale ce formează categoria obiectului nemijlocit al infracțiunii, precum și pe sferele de servire a populației determinate prin conținutul textului de lege prevăzut în art.256 CP.

15. Despre infracțiunile săvârșite de *două sau mai multe persoane* – a se vedea supra.

16. Despre infracțiunile *în proporții mari* – a se vedea supra.

TEMA 12 INFRAȚIUNII LEGATE DE EXECUTAREA CONSTRUCȚIILOR ȘI EXPLOATAREA FONDULUI DE LOCUIȚE

EXECUTAREA NECALITATIVĂ A CONSTRUCȚIILOR (ART. 257C.PEN.)

(1) Darea în folosință a caselor de locuit, a obiectivelor industriale, a construcțiilor în domeniul transporturilor și energeticii, a altor construcții în stare necalitativă, neterminate sau necorespunzând condițiilor proiectului de către conducătorii organizațiilor de construcție, conducătorii de șantier și persoanele cu funcție de răspundere care exercită controlul calității în construcții se pedepsește cu amendă în mărime de la 650 la 950 unități convenționale cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 2 la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 2000 la 4000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) Continuarea de către persoanele responsabile a lucrărilor executate necorespunzător și oprite prin acte de control se pedepsește cu amendă în mărime de pînă la 550 unități convenționale, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(3) Proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea de către persoanele responsabile a unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea, dacă aceasta a avut drept urmare:

- a) vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei ori pierderea de către aceasta a capacității de muncă;*
- b) distrugerea totală sau parțială a construcției;*
- c) distrugerea sau defectarea unor instalații sau utilaje importante;*

d) daune în proporții mari,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 950 unități convenționale sau cu închisoare de pînă la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

(4) Acțiunile prevăzute la alin.(3), care au provocat decesul persoanei, se pedepesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate sau cu lichidarea persoanei juridice.

1. Legea privind calitatea în construcții stabilește baza juridică, tehnico-normativă și organizatorică de activitate a persoanelor fizice și juridice în domeniul construcțiilor, obligațiile și răspunderea lor privind calitatea în construcții.

2. Obiectul juridic nemijlocit al infracțiunii este format din cumulul de relații sociale care asigură activitatea normală a organizațiilor de construcție, precum și interesele clienților și ale celor care construiesc obiectele. Lucrările de construcție includ lucrările de construcție și modernizarea diferitelor obiecte: fabrici, uzine, case de locuit, stații electrice, unități administrative, case de cultură, căi de telecomunicații și telegrafice, obiecte hidrotehnice și alte edificii. Obiectul nemijlocit facultativ îl constituie relațiile sociale care asigură viața, sănătatea, proprietatea persoanei.

3. Ca obiect material al infracțiunii, în funcție de modalitățile normative prevăzute de art.257 CP, pot apărea construcțiile, instalațiile, utilajele importante, corpul fizic al persoanei etc.

4. În baza art.3 alin.(1) al Legii privind calitatea în construcții, se determină că calitatea construcțiilor constituie rezultanta caracteristicilor de comportare a acestora în exploatare, în scopul satisfacerii, pe întreaga durată de existență, a exigențelor utilizatorilor și colectivităților. Exigențele privind calitatea instalațiilor și echipamentelor tehnologice de

producție se stabilesc și se realizează pe bază de reglementări specifice fiecărui domeniu de activitate.

5. Sistemul calității reprezintă un sistem care determină și traduce în fapt politica și strategia calității, destinate să prevină noncalitatea, să asigure realizarea, atestarea și garantarea calității cerute, în condiții raționale de cost și în termen.

6. Sistemul calității în construcții reprezintă ansamblul de structuri organizatorice, răspunderi, regulamente, proceduri și mijloace, care concură la realizarea calității construcțiilor în toate etapele de concepere, proiectare, realizare, exploatare și postutilizare a acestora și este compus din: a) documentele normative în construcții; b) certificarea produselor folosite în construcții; c) agrementele tehnice pentru produse, procedee și echipamente noi în construcții; d) verificarea și expertizarea proiectelor și construcțiilor; e) licențierea societăților comerciale; f) atestarea specialiștilor cu activitate în construcții; g) conducerea și asigurarea calității în construcții; h) autorizarea și acreditarea laboratoarelor de analize și încercări în construcții; i) asigurarea activității metrologice în construcții; j) recepția construcțiilor; k) urmărirea comportării în exploatare și intervențiile în timp la construcții; l) postutilizarea construcțiilor; m) controlul de stat al calității în construcții.

7. Potrivit art.32 al Legii privind calitatea în construcții proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea unei construcții ori executarea de modificări ale acesteia, de către persoanele responsabile, fără respectarea documentelor normative privind rezistența și stabilitatea, precum și continuarea lucrărilor executate necorespunzător și oprite prin acte de control, în cazul în care acestea pot afecta rezistența și stabilitatea construcțiilor, se pedepsesc conform prevederilor CP. În esență se observă că nu este remarcată fapta prejudiciabilă prevăzută în art.257 alin.(1) CP.

8. Modalitatea normativă prescrisă de art.257 alin.(1) CP presupune darea în folosință a caselor de locuit, a obiectivelor industriale, a construcțiilor în domeniul transporturilor și energeticii, a altor construcții în stare necalitativă, neterminate sau necorespunzând condițiilor contractului și proiectului.

9. Pentru obținerea unor construcții de calitate corespunzătoare sunt obligatorii realizarea și menținerea pe întreaga durată de existență a construcțiilor a următoarelor exigențe esențiale: A - rezistență și stabilitate; B - siguranță în exploatare; C - siguranță la foc; D - igienă, sănătatea oamenilor, refacerea și protecția mediului; E - izolație termică, hidrofugă și economie de energie; F - protecție împotriva zgomotului.

10. Agenții economici care execută lucrări de proiectare și construcții sau produc materiale și articole pentru construcții asigură nivelul de calitate corespunzător exigențelor esențiale, dispunând de o bază normativă și de producție, de un sistem propriu de dirijare și asigurare a calității, precum și de specialiști atestați în proiectare și executare a construcțiilor.

11. Recepția construcțiilor este obligatorie și constituie certificarea realizării acestora pe baza examinării lor nemijlocite, în conformitate cu documentația de proiect și execuție și cu alte documente cuprinse în cartea tehnică a construcției – ce se întocmește prin grija investitorului și se predă proprietarului construcției, care este delegat să o păstreze și să o completeze la zi. Recepția construcțiilor se face de către investitor în prezența proiectantului și a executantului și (sau) reprezentanților de specialitate desemnați de aceștia în conformitate cu legislația.

12. *Cartea tehnică a construcției* constituie ansamblul documentelor tehnice referitoare la proiectarea, executarea, recepția, exploatarea și urmărirea comportării în exploatare a construcției, cuprinzând toate datele necesare pentru identificarea și determinarea stării tehnice (fizice) a construcției respective și a evoluției acesteia în timp.

13. *Exigența esențială* este exigența obligatorie care trebuie satisfăcută de o construcție (lucrare).

14. În baza p.1 al Regulamentului de recepție a construcțiilor și instalațiilor aferente recepția constituie o componentă a sistemului calității în construcții și este actul prin care comisia de recepție declară că acceptă și preia lucrarea definitivată de construcție și instalațiile aferente acesteia, cu sau fără rezerve, și că aceasta poate fi dată în folosință. Prin actul de recepție se certifică faptul că executantul și-a îndeplinit obligațiile în conformitate cu prevederile contractului și ale documentației

de executare, asumându-și, totodată, pentru lucrările executate răspunderea prevăzută de lege.

15. Componenta de infracțiune prevăzută în art.257 alin.(1) CP este formală, de aceea infracțiunea se consideră consumată din momentul semnării documentelor corespunzătoare, despre darea în exploatare a încăperilor și construcțiilor despre care se vorbește în dispoziție.

16. Latura subiectivă(art.257 alin.(1) CP) poate fi exprimată prin vinovăție în forma intenției directe.

17. Subiect al infracțiunii (art.257 alin.(1) CP) este persoana fizică, responsabilă, care a împlinit vârsta de 16 ani și posedă anumite calități speciale expres determinate de norma de incriminare: conducătorii organizațiilor de construcție; conducătorii de șantier; persoanele oficiale care exercită controlul calității în construcții. Răspunderii penale poate fi supusă și persoana juridică.

18. În cazul în care persoanele responsabile continuă executarea lucrărilor de construcție (elementul material), în ciuda existenței unui act legal de control, care determină necesitatea stopării activităților necalitative sau necorespunzătoare respective, poate interveni răspunderea penală în baza art.257 alin.(2) CP.

19. Documentele normative în construcții, elaborate de Organul național de dirijare în construcții, au ca obiect concepția, calculul, proiectarea, executarea și exploatarea construcțiilor. Prin documentele normative se stabilesc, în principal, condițiile minime de calitate cerute construcțiilor, produselor și procedeele utilizate în construcții, precum și modul de determinare și verificare a acestora.

20. Controlul de stat al calității în construcții cuprinde inspecții la factorii implicați în proiectarea, executarea, exploatarea și postutilizarea construcțiilor, producerea materialelor și articolelor pentru construcții, privind existența și respectarea sistemului calității. Potrivit p.8 al Regulamentului privind modul de exercitare a controlului de stat al calității în construcții controlul de stat al calității în construcții se efectuează la toți subiecții implicați în procesul de construcție - investitori, proiectanți, executanți, proprietari de construcții, producători și furnizori de materiale și articole pentru construcții. Controlul de stat al

calității în construcții constituie o componentă a sistemului calității în acest domeniu și are drept scop prevenirea sau limitarea situațiilor ce pot apărea în construcții și care pot pune în primejdie sau afecta viața și sănătatea oamenilor, mediul sau pot cauza pierderi materiale unei persoane sau societății. Controlul de stat al calității în construcții este exercitat de către Agenția pentru Supraveghere Tehnică.

21. Controlul de stat al calității în construcții se efectuează în următoarele direcții (activități): a) urbanism și amenajarea teritoriului; b) proiectarea construcțiilor; c) executarea construcțiilor și lucrărilor de construcții/reparații; d) producerea și furnizarea materialelor pentru construcții; e) exploatarea, utilizarea și postutilizarea construcțiilor. În mod obligatoriu, proiectele de rezistență ale construcțiilor de orice categorie de importanță se verifică pentru exigența „A”.

22. În cazul în care în urma controlului au fost depistate încălcări ale legislației în construcții, executarea lucrărilor cu abateri de la documentația de proiect, sau cerințele normativelor în vigoare, producerea și livrarea materialelor și articolelor pentru construcții, care nu corespund cerințelor standardelor, inspectorul, responsabil de control, ia decizia de aplicare a măsurilor de lichidare a neconformităților depistate, care poate fi inclusiv sistarea lucrărilor de construcții executate cu abateri de la documentația de proiect sau cerințele normativelor în vigoare, sistarea producerii, furnizării și utilizării materialelor și articolelor pentru construcții, care nu corespund cerințelor etc. Sistarea lucrărilor de construcții are loc pe un termen necesar pentru lichidarea neconformităților. Reluarea lucrărilor se admite doar cu acordul Inspecției de Stat în Construcții. Acordul de reluare a lucrărilor se face în scris prin înregistrarea în Cartea tehnică a construcției sau prin scrisoare aparte.

23. Drept urmare, în cazul în care se continuă lucrările executate necorespunzător și oprite prin acte de control, dacă aceasta poate afecta rezistența și stabilitatea construcțiilor, intervine răspunderea penală în baza art.257 alin.(2) CP.

24. Legiuitorul formulează în art.257 alin.(2) CP o componentă materială. Responsabilitatea este condiționată în mod obligatoriu de

afectarea rezistenței și stabilității construcțiilor, adică se încalcă exigențele esențiale pentru obținerea unor construcții de calitate corespunzătoare.

25. Raportul de cauzalitate rezultă din materialitatea conținutului normativ descris.

26. Latura subiectivă (art.257 alin.(2) CP) este manifestată prin vinovăție în forma intenției directe. Scopul și motivele nu au importanță pentru încadrarea faptei prejudiciabile ca infracțiune.

27. Potrivit art.257 alin.(2) CP subiect poate fi persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani și este înzestrată cu anumite obligațiuni în virtutea actului de control, precum și persoana juridică.

28. Art.257 alin.(3) CP incriminează următoarele acțiuni alternative: proiectarea unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea; verificarea acestuia; expertizarea acestor obiecte; realizarea lor.

29. Răspunderea pentru realizarea și menținerea pe întreaga durată de existență a unor construcții de calitate necorespunzătoare, precum și pentru neîndeplinirea obligațiilor stabilite prin lege, le revine factorilor care participă la conceperea, proiectarea, executarea, exploatarea construcțiilor, potrivit obligațiilor și gradului de culpabilitate al fiecăruia.

30. În baza Regulamentului cu privire la verificarea proiectelor și a execuției construcțiilor și expertizarea tehnică a proiectelor și construcțiilor se stabilește că responsabilitatea integrală pentru soluțiile de proiect ale construcțiilor îi revine proiectantului acestora.

31. Proiectanții de construcții sunt persoane fizice sau juridice licențiate în acest domeniu și răspund de îndeplinirea următoarelor obligații principale referitoare la calitatea construcțiilor: a) efectuarea lucrărilor de proiectare numai pe baza autorizației obținute pentru fiecare obiect separat; b) precizarea, prin proiect, a categoriei de importanță a construcției; c) asigurarea, prin proiecte și detalii de execuție, a nivelului de calitate corespunzător exigențelor esențiale, cu respectarea documentelor normative și a clauzelor contractuale; d) soluționarea

neconformităților și neconcordanțelor semnalate de Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor; e) elaborarea caietelor de sarcini, instrucțiunilor tehnice privind executarea lucrărilor, exploatarea, întreținerea și reparațiile, precum și, după caz, a proiectelor de urmărire specială privind comportarea în exploatarea construcțiilor. Documentația privind postutilizarea construcțiilor se elaborează numai la solicitarea proprietarului; f) stabilirea, în proiect, a fazelor determinante de execuție a lucrărilor, exercitarea supravegherii de autor asupra lucrărilor pe tot parcursul construcției; g) stabilirea modului de tratare a neconformităților și defectelor apărute în procesul executării, din vina proiectantului, precum și urmărirea aplicării pe șantier a soluțiilor adoptate; h) participarea la întocmirea cărții tehnice a construcției și la recepția lucrărilor executate.

32. Pentru asigurarea calității executării lucrărilor de construcție este obligatorie verificarea acestora de către responsabili tehnici și diriginți de șantier atestați.

33. Regulamentul cu privire la verificarea proiectelor și a executării construcțiilor și expertizarea tehnică a proiectelor și construcțiilor (p.17) prevede că verificarea proiectelor se efectuează la faza de proiect tehnic și a detaliilor de executare, pe baza cărora urmează să fie realizate lucrările de construcție. Dacă la construcție se produc deteriorări sau distrugerii, verificatorul atestat răspunde solidar, alături de proiectant, pentru asigurarea în proiect a nivelelor minime de calitate potrivit criteriilor de performanță ale exigențelor esențiale, dar numai pentru acele aspecte pe care a fost obligat să le asigure.

34. Verificarea și expertizarea proiectelor și construcțiilor în ceea ce privește respectarea documentelor normative referitoare la exigențele esențiale se efectuează de către Servicii de verificare a proiectelor de construcții și expertizare tehnică a construcțiilor. Se interzice aplicarea proiectelor și detaliilor de executare neverificate.

35. Proiectantul, verificatorul de proiecte, fabricantii și furnizorii de produse pentru construcții, executantul, responsabilul tehnic atestat, dirigințele de șantier atestat, specialistul din laboratorul de încercări în construcții, expertul tehnic în construcții răspund potrivit obligațiilor ce

le revin pentru viciile ascunse ale construcției, ivite într-un interval de 5 ani de la recepția lucrării, precum și pe toată durata de existență a construcției pentru viciile structurii de rezistență rezultate din nerespectarea normelor de proiectare și executare în vigoare la data realizării ei. Confirmarea calității construcțiilor de către comisiile de recepție nu înlătură răspunderea directă pentru calitate a persoanelor care au organizat și condus procesul de proiectare și executare, precum și a celor care au proiectat sau au executat nemijlocit construcțiile la care ulterior s-au constatat defecte.

36. Proiectele verificate și șampilate nu pot fi schimbate pe șantier. În situația în care proiectantul decide că modificările survenite nu au influență asupra vreuneia din exigențele esențiale verificate în proiect și planurile modificate nu trebuie verificate din nou, întreaga răspundere pentru aceste modificări îi revine numai proiectantului. Eventualele litigii dintre verificatorul atestat și proiectant sunt rezolvate de un expert tehnic, angajat de investitor și agreeat de ambele părți aflate în litigiu. Decizia expertului este obligatorie pentru ambele părți și investitor.

37. Regulamentul privind expertiza tehnică în construcții stabilește modul, formele, obiectele, conținutul și subiecții implicați în efectuarea expertizelor tehnice ale construcțiilor, în scopul asigurării și menținerii stării tehnice a construcțiilor în corespundere cu exigențele esențiale prevăzute de Legea privind calitatea în construcții.

38. Expertiza tehnică în construcții se efectuează prin studii, cercetări, încercări și evaluări ale situației existente, calcule și verificări pentru asigurarea unui nivel minim de calitate, prevăzut de Legea privind calitatea în construcții. Expertiza tehnică în construcții poate fi efectuată la următoarele faze ale construcțiilor - proiectare, exploatare (utilizare) și postutilizare și constituie un complex de măsuri pentru determinarea și evaluarea caracteristicilor reale ale construcției, în scopul asigurării funcționalității și posibilității utilizării în continuare a construcției, consolidării sau postutilizării.

39. Dacă la construcție se produc deteriorări sau distrugeri, expertul tehnic atestat răspunde pentru asigurarea în proiect a nivelurilor minime de calitate potrivit exigențelor esențiale, dar numai pentru acele aspecte

pe care a fost obligat să le expertizeze, adică răspunde pentru soluțiile propuse în raportul de expertiză.

40. Componenta de infracțiune prevăzută în art.257 alin.(3) CP este materială, legiuitorul legând momentul consumării ei de survenirea unor anumite consecințe prejudiciabile cu caracter alternativ: vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei sau pierderea de către aceasta a capacității de muncă; distrugerea totală sau parțială a construcției; distrugerea sau degradarea unor instalații sau utilaje importante; pierderi materiale considerabile.

41. În cazul vătămării grave a integrității corporale sau a sănătății persoanei sau pierderii de către aceasta a capacității de muncă – ca consecințe separate – se comit sub aspectul previziunilor normative anumite erori. Vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății persoanei (art.151 CP) prezumă pierderea capacității de muncă mai mult de o treime. În acest context, prima urmare imediată o cuprinde și pe cea de-a doua.

42. Distrugerea totală sau parțială a construcției, distrugerea sau degradarea unor instalații sau utilaje importante dictează necesitatea interpretării distrugerii sau deteriorării construcției, instalațiilor sau utilajelor importante.

43. *Instalații sau utilaje importante* sunt liniile importante de telecomunicații, conductele de gaze sau utilajele importante pentru executarea lucrărilor de construcție.

44. Caracterul considerabil al daunei cauzate (art.126 alin.(2) CP) se stabilește luându-se în considerare valoarea, cantitatea și însemnătatea bunurilor pentru subiectul pasiv, starea materială și venitul acestuia, alte circumstanțe care influențează esențial asupra stării materiale a subiectului pasiv.

45. În cazul survenirii consecințelor prevăzute de art.257 alin.(3) CP atitudinea făptuitorului față de ele trebuie să fie din imprudență, altfel fapta va fi incriminată în baza altor articole din Partea specială. În cazul survenirii acestor urmări imediate din imprudență, o încadrare juridică suplimentară în baza art.157 CP nu este necesară.

46. Subiectul activ al infracțiunii (art.257 alin.(3) CP) este persoană fizică, responsabilă, ajunsă la vârsta de 16 ani, având, în virtutea atribuțiilor de serviciu, dreptul de a realiza proiectarea unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora (proiectanții); verificarea acestuia (verificatorii); expertizarea (experții tehnici) și realizarea acestor obiecte (alte persoane), precum și persoana juridică.

47. Art.257 alin.(4) CP prevede răspunderea penală pentru o formă agravantă specială, referitoare la faptele prevăzute expres de art.257 alin.(3) CP. Adică este vorba despre proiectarea, verificarea, expertizarea, realizarea de către persoanele responsabile a unui complex urbanistic ori a unei construcții sau executarea de modificări ale acestora fără respectarea prevederilor documentelor normative privind siguranța, rezistența și stabilitatea, dacă aceasta a avut drept urmare decesul persoanei. Este vorba despre o normă specială a art.149 CP.

48. Atitudinea psihică a persoanei (art.257 alin.(4) CP) trebuie să aibă un caracter imprudent față de moartea persoanei.

ÎNCĂLCAREA REGULILOR DE EXPLOATARE, REPARAȚII ȘI MODIFICARE A LOCUIŢELOR DINTR-UN BLOC DE LOCUIT (ART. 258 C.PEN.)

Încălcarea de către proprietari, sau locatari a regulilor de exploatare, reparație și modificare a locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne, fapt care cauzează daune deosebit de mari integrității structurale a blocului de locuit sau a locuințelor altor proprietari sau locatari ori înrăutățește condițiile locative ale acestora, se pedepsește cu amendă în mărime de la 850 la 1350 unități convenționale.

1. Pe întregul teritoriu al RM utilizarea imobilelor și amenajărilor cu orice destinație se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare și cu respectarea condițiilor de autorizare, prevăzute de Regulamentul privind autorizarea funcționării și schimbării destinației construcțiilor și

amenajărilor, în baza prevederilor documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului.

2. Obiectul nemijlocit al infracțiunii îl constituie sistemul de relații sociale care asigură integritatea structurală a caselor de locuit și condițiile locative ale persoanelor. Comiterea unor încălcări în procesul exploataării, reparației și modificării locuințelor din diferite blocuri de locuit pot influența negativ asupra integrității structurale a întregului bloc. De aici rezultă necesitatea incriminării acestor fapte în baza art.258 CP.

3. Din punct de vedere obiectiv, infracțiunea se caracterizează printr-un conținut material, având ca semne obligatorii elementul material, urmarea imediată și raportul de cauzalitate între elementul material și urmarea imediată.

4. Elementul material al infracțiunii se manifestă în mod diferențiat și alternativ în funcție de caracterul regulii încălcate: încălcarea regulilor de exploatare a locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne; încălcarea regulilor de reparație a locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne; încălcarea regulilor de modificare a locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne.

5. În baza art.179 CCon., se sancționează executarea construcțiilor de orice categorie, a lucrărilor de modificare, reamenajare, consolidare și reparație capitală a clădirilor și edificiilor, indiferent de tipul de proprietate și de destinație, fără autorizație de construcție, precum și a construcțiilor ce cad sub incidența legislației privind calitatea în construcții fără licență eliberată în modul stabilit.

6. *Autorizația de funcționare* este actul emis de autoritățile administrației publice locale prin care se stabilesc condițiile de utilizare a construcțiilor și amenajărilor (cu excepția caselor de locuit individuale) în vederea activităților care se desfășoară în cadrul lor potrivit funcțiilor de bază, precum și condițiile care trebuie să fie respectate la utilizarea lor.

7. *Autorizația de schimbare a destinației* este actul emis de autoritățile administrației publice locale pentru revizuirea modului de utilizare a construcțiilor și amenajărilor și a funcțiilor de bază, în condițiile în care activitățile desfășurate în cadrul acestora nu vor

influența negativ asupra prevederilor din documentația de urbanism și amenajare a teritoriului privind protecția mediului, condițiile de existență și de siguranță a construcțiilor și nu vor implica executarea lucrărilor de construcție pentru care, potrivit legislației, este necesară eliberarea unei autorizații de construire.

8. Autorizația de schimbare a destinației se eliberează de către autoritățile administrației publice locale pentru construcții și amenajări, construcții separate, părți de construcții, ansambluri de construcții și amenajări amplasate pe teritoriile administrate de acestea.

9. Fiecare persoană fizică sau juridică deținătoare a titlului de proprietate asupra construcțiilor și amenajărilor poate înainta autorităților administrației publice locale o cerere pentru autorizarea schimbării destinațiilor proprietăților lor, altele decât cele prevăzute de documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului. Studiile de fundamentare a schimbării destinației, elaborate și coordonate cu organele interesate, se avizează în mod obligatoriu de către arhitectul-șef al raionului sau al orașului (municipiului). În cazul în care schimbarea destinației imobilului este legată de situații urbanistice și ecologice complicate, autoritățile administrației publice locale pot cere beneficiarului efectuarea unei expertize suplimentare asupra studiului de fundamentare a schimbării destinației.

10. În cazurile în care se preconizează reconstrucția, modificarea sau extinderea locuințelor private existente, în întregime ori a unor obiecte în parte, este necesar să se întocmească documentația relevantă și să se efectueze expertiza lor tehnică.

11. Decizia cu privire la schimbarea destinației se adoptă de către membrii consiliului autorităților administrației publice locale și constituie temeiul juridic pentru eliberarea autorizației de schimbare a destinației.

12. Nu se admite exploatarea, reparația sau modificarea locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne, în cazul în care se periclitează integritatea structurală a blocului de locuit sau a locuințelor altor proprietari sau locatari ori înrăutățește condițiile locative ale acestora.

13. Acțiunile de modificare a locuințelor dintr-un bloc de locuit, precum și a comunicațiilor lor interne necesită a fi autorizate. Se consideră neautorizate construcțiile de orice categorie, indiferent de tipul de proprietate, precum și lucrările de modificare, reamenajare, consolidare și reparație capitală a clădirilor și edificiilor, executate fără certificatul de urbanism și autorizația de construire.

14. Fiind o infracțiune de rezultat, legiuitorul leagă consumarea ei de existența unei *urmări imediate*, care este stipulată expres în dispoziția art.258 CP. Infracțiunea se consideră consumată din momentul survenirii unor consecințe în proporții deosebit de mari integrității structurale a blocului de locuit sau a locuințelor altor proprietari sau locatari, ori a înrăutățirii condițiilor de locuit ale acestora. Despre *daune în proporții deosebit de mari* – a se vedea supra.

15. Latura subiectivă a infracțiunii este exprimată prin vinovăție imprudentă.

16. Subiectul activ al infracțiunii este persoana fizică, responsabilă, cu vârsta de 16 ani, posedând anumite calități speciale, descrise nemijlocit în conținutul normativ (subiect special): proprietar sau locatar. Din punct de vedere etimologic calitățile speciale se completează cu următorul conținut: *proprietar* – persoană care are drept de proprietate asupra unui bun.

17. Cât privește noțiunea de *locatar*, aceasta urmează a fi interpretată într-un sens larg, în categoria locatarilor intrând atât persoanele care locuiesc sau desfășoară o altă activitate într-o încăpere în baza unui contract de locațiune (adică cu titlul oneros), cât și persoanele care folosesc acele încăperi cu titlul gratuit, nefiind parte la acte sinalagmatice cu titlu oneros.